WOMEN AND POLITICS

M.A. Political Science
Semester-I, Paper-V

Lesson Writers

Dr. Suresh Vardranam
Faculty
Dept. of Political Science (DDE)
Pondicherry Central University
Pondicherry

Dr.G.Padmaja
Lecturer
Siddhartha Mahila Kalasala
Vijayawada

Dr. Sree Lakshmamma
Associate Professor
Dept. of Political Science
Hindu College, Guntur

K.Chakravarthi Gondyala
Assistant Professor
Dept. of Political Science
Govt. Arts College, Kadapa

Dr.Hari Prasad
Assistant Professor,
Dept. of Political Science,
Govt. Arts College, Kadapa

Dr.M.Akshuthanandh
Assistant Professor
Dept. of Political Science
Govt. Degree College, Kalyandurg,
Ananthapuram

Editor

Editor Prof. M.Ravi Sekhar,
Head,
Dept. of Political Science & Public Administration
Acharya Nagarjuna University
Nagarjuna Nagar-522510

Director

Dr.Nagaraju Battu

M.H.R.M., M.B.A., L.L.M., M.A. (Psy), M.A., (Soc), M.Ed., M.Phil., Ph.D.
Centre for Distance Education
Acharya Nagarjuna University
Nagarjuna Nagar-522510

Phone No.0863-2346208, 0863-2346222, Cell No.9848477441
0863-2346259 (Study Material)
Website: www.anucde.info
e-mail: anucdedirector@gmail.com

M.A. (Political Science) :Women and Politics

First Edition:

No. of Copies

(C) Acharya Nagarjuna University

This book is exclusively prepared for the use of students of M.A. (Pol Sci) Centre for Distance Education, Acharya Nagarjuna University and this book is mean for limited circulation only

Published by

Dr.Nagaraju Battu

Director

Centre for Distance Education

Acharya Nagarjuna University

Nagarjuna Nagar-522510

Printed at

Srisainath Printers

Vijayawada

FOREWORD

Since its establishment in 1976, Acharya Nagarjuna University has been forging ahead in the path of progress and dynamism, offering a variety of courses and research contributions. I am extremely happy that by gaining 'A' grade from the NAAC in the year 2016, Acharya Nagarjuna University is offering educational opportunities at the UG, PG levels apart from research degrees to students from over 443 affiliated colleges spread over the two districts of Guntur and Prakasam.

The University has also started the Centre for Distance Education in 2003-04 with the aim of taking higher education to the door step of all the sectors of the society. The centre will be a great help to those who cannot join in colleges, those who cannot afford the exorbitant fees as regular students, and even to housewives desirous of pursuing higher studies. Acharya Nagarjuna University has started offering B.A., and B.Com courses at the Degree level and M.A., M.Com., M.Sc., M.B.A., and L.L.M., courses at the PG level from the academic year 2003-2004 onwards.

To facilitate easier understanding by students studying through the distance mode, these self-instruction materials have been prepared by eminent and experienced teachers. The lessons have been drafted with great care and expertise in the stipulated time by these teachers. Constructive ideas and scholarly suggestions are welcome from students and teachers involved respectively. Such ideas will be incorporated for the greater efficacy of this distance mode of education. For clarification of doubts and feedback, weekly classes and contact classes will be arranged at the UG and PG levels respectively.

It is my aim that students getting higher education through the Centre for Distance Education should improve their qualification, have better employment opportunities and in turn be part of country's progress. It is my fond desire that in the years to come, the Centre for Distance Education will go from strength to strength in the form of new courses and by catering to larger number of people. My congratulations to all the Directors, Academic Coordinators, Editors and Lesson- writers of the Centre who have helped in these endeavours.

Prof. P. Raja Sekhar
Vice-Chancellor (FAC)
Acharya Nagarjuna University

M.A. POLITICAL SCIENCE AND M.A. PUBLIC ADMINISTRATION

SEMESTER - I

105PO21-PAPER V (b) (OPTIONAL): WOMEN AND POLITICS

(Common for both M.A. Political Science and M.A. Public Administration Students with effect from the academic year 2006-07)

UNIT - I

THEORITICAL APPROACHES

i) Ancient political philosophers on Women: Plato, Aristotle Rousseau.
ii) Modern Liberal
Mary Wool stone Craft, J.S. Mill
iii) Radical Thinkers – Karl Marx and Engels, Simon de Beauvoir, Kate Millet.

UNIT – II

WOMEN AND THE INDIAN STATE

i) Indian Constitution and Women
ii) Committee on the Status of Women - 1975
iii) National Policies on Women

UNIT – III

WOMEN AND POLITICAL PARTICIPATION

i) Women and Nationalist Movement
ii) Women's Electoral Participation - Trends - National and State
iii) Women's Movement in India - Perspectives and Strategies

UNIT – IV

RESERVATION - THE EXPERIENCE OF PANCHAYATI RAJ

i) The Debate on Women's Reservation
ii) 73rd and 74th Constitutional Amendments
iii) Lessons from the Experience.

READING LIST:

1. Charvet John, Feminism - Modern Ideologies Series, J.M. Devt & Sons London, 1982
2. Eva Figes, Patriarchal Attitudes Women in Society, New Delhi: Macmillan, 1985.
3. Agnew Vijay, Elite Women in Indian Politics, Vikas, New Delhi, 1979.
4. Susheela Kaushik, (ed.), Women's Participation in Politics.
5. Diana Coole, Women in Political Theory.
6. Simon de Beauvoir, The Second Sex.
7. Vicky Randall : Women and Politics, Macmillan, London, 1982.
8. Government of India, Ministry of Education and Social Welfare: Towards Equality: Report of the Committee on the Status of Women, New Delhi, 1974.
9. Geraldine Forbes: Women in Modern India, New Delhi, Cambridge University Press, 1996.
10. Veena Mazumdar (ed.) , Symbols of Power.
11. Issues of Panchayati Raj - Update - Institute of Social Sciences, New Delhi.

***

1.1 **అరిస్టాటిల్**

1.2 **జీన్ జాక్విన్‌రూసో**

2.1 తొలి మేజర్ ఫెమిస్ట్-మేరీ ఊల్‌స్టన్ క్రాఫ్ట్

2.2. జె.యస్.మిల్ (1806 - 1873)

3.1 **కార్ల్‌మార్క్స్**

3.2. సిమోన్ ద బూవుఆర్ లేదా సిమోన్ ది బెవార్

4.**భారత రాజ్యాంగం మరియు మహిళలు**

5.**భారతీయ మహిళల స్థితి గతులపై కమిటీ -1975**

6.**జాతీయ విధానాలు-మహిళలు**

7.భార తజాతెయోద్యమంలో స్త్రీల పాత్ర

8.మహిళా పాత్ర - భావనలు

9. భారతదేశంలో మహీళ ఉద్యమాలు వాటి దృక్పధాలు - వ్యసాలు

10.మహిళ రిజర్వేషన్ - ప్రత్యేక కేటాయింపు - చర్చ

11. 73 & 74 రాజ్యాంగ సవరణలు - మహిళలు ప్రాధాన్యత

12. అనుభవం - గుణపాఠం

పాఠం -1

అరిస్టాటిల్

(384 - 322 B.C)

లక్ష్యము

ప్రముఖ గ్రీసు రాజనీతి తత్త్వవేత్త అరిస్టాటిల్ రాజనీతి తత్త్వమును గూర్చి అరిస్టాటిల్ సమాజంలో మహిళ పాత్రపై అరిస్టాటిల్ భావాలను వివరించటయే ఈ పాఠ్యాంశ ముఖ్య లక్ష్యం.

పరిచయం :

పాశ్చాత్య దేశాలలో రాజనీతి తత్త్వము అరిస్టాటిల్‌లో ప్రారంభము అయిదని, రాజకీయాలను శాస్త్రీయ దృక్పథంలో విశ్లేషించి, రాజకీయ భావ జాలాలలను వెతికి తీసిన ఘనత అరిస్టాటిల్‌కు దక్కుతుంది. అరిస్టాటిల్ గురువు అయిన ప్లేటో రాజనీతి తత్త్వమును తన ఆదర్శాలతో, భావాలతో మేళవించి ధర్మ బద్ధమైన ఆదర్శ రాజ్యాన్ని రూపొందించగా, ఆయన శిష్యుడుగా దానిని శాస్త్రీయ దృష్టితో పరిశీలించి ఉత్తమ ఆదర్శ రాజ్యాన్ని రూపొందించారు. ఈ విధంగా రాజనీతి శాస్త్రాన్ని ఒక స్వతంత్ర విజ్ఞాన శాఖగా తీర్చి దిద్దిన ఘనత అరిస్టాటిల్ దక్కుతుంది. అరిస్టాటిల్ పాలిటిక్స్ అనే రగంథాన్ని రాసేముందు దాదాపు 158 రాజ్యాంగాలను అధ్యయనం చేసి తద్వారా పొందిన పరిజ్ఞానంతో రాజనీతి శాస్త్రానికి కొత్త బాటలు వేశాడు. అరిస్టాటిల్ అనుసరించిన శాస్త్రీయ విధానం వలన ఆయన మొట్టమొదటి వ్యావహారిక వాది (Pragmatist) గా పరిణించబడినాడు.

అరిస్టాటిల్ - జీవిత విశేషాలు : క్రీ.పూ. 384లో మాసిడోనియా తీర ప్రాంతంలో స్టగీరా పట్టణంలో అరిస్టాటిల్ జన్మించారు. తండ్రి వేరు నికమాచుస్ ఆయన మాసిడోనియా సంస్థానంలో ఆస్థాన వైద్యుడుగా పనిచేశారు. అయితే చిన్న తనంలోనే అరిస్టాటిల్ యొక్క తండ్రి మరణించారు. అందువల్ల అటార్నిమోస్‌కు (రాజ్యానికి చెందిన) చెందిన ప్రాక్సనూస్ అరిస్టాటిల్‌ను పెంచుకున్నాడు. దానికి కృతజ్ఞతగా అరిస్టాటిక్ నిక్‌నూర్‌ను పెంచి అల్లునిగా చేసుకున్నాడు. పదమూడు (13) సం॥రాలు స్టాశీరాలో గడిపాక క్రీ.పూ. 367లో ప్లేటో వద్ద తత్వశాస్త్రం నేర్చుకోటానికి ఏథెన్స్ వెళ్ళాడు అప్పటి నుంచి క్రీ.పూ. 347లో ప్లేటో మరణించే వరకు ప్లేటో స్థాపించిన అకాడమీలో శిష్యరికం చేశాడు. అనంతరం ఏథెన్స్‌ను వదలి వెళ్ళి ఆసియా మైనర్‌లోని ఆటర్నియస్ ప్రాంతానికి రాజైన హెర్మియాస్ ఆస ఠ్ధనంలో కొంతకాలం గడిపారు. హెర్మియాస్ ఆ స్థానంలో కొంత కాలం, గడిపారు హెర్మియాస్ కూడా అరిస్టాట్ విద్యార్థియే. క్రీ.పూ. 342లో మాసిడోనియా రాజైన ఫిలిప్ తన కుమారుడైన అలెగ్జాండర్‌కు చదవు చెప్పటానికి అరిస్టాటిల్‌ను నియమించడం జరిగింది. క్రీ.పూ. 336లో అలెగ్జాండర్ రాజయే వరకు అరిస్టాటిల్ ఆయనకు చదువు చెప్పాడు. క్రీ.పూ. 335లో ప్లేటో అకాడమికి పోటీగా 'లైసియం' అనే పాఠశాలను స్థాపించాడు. ప్లేటో సిద్ధాంతంలోని సాంప్రదాయం భావాలను విడనాడి నడపటానకి బదులు జీవశాస్త్రం చరిత్రను బోధించాడు.

అరిస్టాటిల్ శిష్యుడైన ప్రపంచాధినేత అలెగ్జాండర్ అరిస్టాటిల్‌ను అమితంగా గౌరించి అన్ని విధాల తోడ్పడినారు. అలెగ్జాండర్ మరణం తరువాత దఅరిస్టాటిల్ తిరిగి ఏథెన్స్‌కి వచ్చారు. అనంతరం అలెగ్జాండర్ చేత రాజ్య ప్రతినిధిగా నియమించిచబడిన అంతి పాటర్ (Antipater) అనే అతను పాలించిన 'యుగోవా' రాజ్యంలోకి ఛాల్సిస్ నగరానికి చేరారు. అక్కడ క్రీ.పూ. 322లో ఆయన కన్నుమూశారు. ఈ విధంగా తన 62 సం॥రాల జీవితకాల వయస్సులో గ్రీకు దేశంలో జరిగిన అనే ప్రమాదకరమైన దశలను చూసి, పతనం అయిపోతున్న గ్రీకు రాజకీయ, వ్యవస్థను పునరుద్ధరించుటకు పూనుకొని గొప్ప రాజనీతి తత్వానికి ఆద్యుడు అయ్యాడు.

అరిస్టాటిల్ రచనాలు :

అరిస్టాటిల్ ఎన్నో విస్తృతమైన రచనలు చేశారు. రాజకీతి శాస్త్రము, నీతి శాస్త్రము, మానసిక శాస్త్రము, ఆది భౌతికవాదము మరియు పద్య కావ్యములు కూడా రచించారు.

ఆర్గనాన్ అనే పేరుతో తర్క శాస్త్రంపై ఆరు గ్రంథాలు వ్రాశారు. అవి

The Prior Analytics

The Topics

On Sophesticate Resutations

Nicomachcan Ethics

On Nonarth

Constitution

On Colonics

On Pilosophy

"The Politics" అనే గ్రంథం అరిస్టాటిల్ రాజనీతి గ్రీకు రాజకీయ ఆలోచనా సరళికి రాజనీతి తత్వానికి సంబంధించిన గ్రంథంగా పేర్కొనవచ్చు.

అరిస్టాటిల్‌ను ప్రభావిం చేసిన అంశాలు :

ఏ రాజనీతి తత్వవేత్త సమకాలిన పరిస్థితుల ప్రభావం తప్పకుండా పడుతుంది. అలాగే అరిస్టాటిల్ తత్వమును అర్థం చేసుకోవాలంటే ఆనాటి గ్రీకు నగర రాజ్యాల గురించి అధ్యయనం చేయాల్సిందే ప్లేటో వలె అరిస్టాటిల్ కూడా గ్రీకు నగర రాజ్యాల మధ్య జరిగిన యుద్ధాలు, అరాచకాలు, స్పార్టానగర మతం కూడా చూడవలసి వచ్చింది. ఈ పరిస్థితులను దృష్టిలో పెట్టుకొని అనేక రాజ్యాల రాజ్యాంగాల పరిశీలన అనంతరం ప్రభుత్వాల వర్గీకరణ కావించారు. అరిస్టాటిల్ తండ్రి వైద్యుడైనందున అతని ప్రభావం కూడా అరిస్టాటిల్ రాజనీతికి ఒక స్ఫూర్తి కలిగింది. రాజ్యాన్ని సంస్థలతోను, వ్యక్తులను వివిధ శరీర అంగాలతోనూ పోల్చి వివరించారు. అరిస్టాటిల్‌కు గ్రీకు తత్వశాస్త్రము, సంస్కృతులంటే అపారమైన గౌరవము.

అనాటి గ్రీకు నగర రాజ్యంలో అనుమతితో ఉన్న బానిస వ్యవస్థను కూడా సమర్థించారు. గ్రీకు నగర రాజ్యాలు పాత్రను సామాజిక వ్యవస్థలని, అంత వరకు ఇటువంటివి ఎక్కడ ఏర్పడలేదని భావించాడు. గ్రీకు దేశ ప్రజలకు పరిమితంగా పౌరసత్వ హక్కులుండాలని సూచించాడు. తన వైవాహిక జీవితం సుఖప్రధంగా వుండటం వల్ల ప్లేటో భావాలను కమ్యూనిజం సిద్ధాంతాన్ని వ్యతిరేకించారు. గ్రీసు దేశంలో అరాచకాలను ప్రధాన కారణం ఆనాటి రాజకీయ నాయకులు ఆదర్శాలను, యదార్థాలను గ్రహించకపోవడమే ఈ కారణమే అరిస్టాటిల్‌ను యదార్థవాది మార్చింది. ప్లేటో మధ్య సిద్ధాంత పరంగా కొన్ని భేదాలు వచ్చినా అనేక విషయాలలో ప్లేటోను ఆదర్శంగా తీసుకున్నారు.

అరిస్టాటిల్ రాజనీతి తత్వ విధానము :

అరిస్టాటిల్ తన సిద్ధాంతాలను, భావలతో ప్రారంభించి వాటి ద్వారానిశమన పద్ధతి అనుసరించి (Deductive Method) నిస్సంకోచంగా, శాస్త్రీయంగా, నిర్ణయాలు చేశాడు. అవసరం అయినప్పుడు ప్లేటో వలే తన నిర్ణయాలకు అనుకూలింగా తన సిద్ధాంతాలను మలచుకోవడంలో వెనుకాడలేదు ప్రధానంగా చారిత్రక సంఘటనలను ఆధారంగా ప్రభుత్వ కార్యకలపాలను వివరించారు. వాస్తవాలను శాస్త్రీయ, పద్ధతితో పరిశీలన చేసి రాజకీయ రంగంలో శాస్త్రీయ విధానాన్ని ప్రశేశపెట్టిన ఘనత అరిస్టాటిల్‌కు

దక్కుతుంతి. రాజకీయాల్లో మొట్టమొదటిగా "తులనాత్మక విధానాన్ని అనుసరించిన వాడు అరిస్టాటిల్ ఉదాహరణకు ఆయన చేసిన ప్రభుత్వ వర్గీకరణయే సాక్ష్యము 158 దేశాల రాజ్యాంగాలను పరిశీలించి తన దేశానికి రాజ్యాంగమును తయారు చేశాడు.

అరిస్టాటిల్ రాజ్య సిద్ధాంతము :

అరిస్టాటిల్ దృష్టిలో వ్యక్తి కన్నా ముందు రాజ్యమే ర్పడింది. రాజ్యం సహజమైనది. రాజ్య అధికారం నీతి దాయకము కాబట్టి పౌరుడు రాజ్యాధికారినికి విధేయుడై వుండాలి. రాజ్యానికి పునాది కుటుంబము అది వ్యక్తి అవసరాలను ఆకాంక్షలను తీర్చడానికి ఏర్పడింది. కుటుంబము ఈ పని చేయలేదు. అందుచేత వ్యక్తి రాజ్యాంలో భాగస్వామి అవడానికి అంగీకరించాయి. ఈ విధంగా అనేక కుటుంబాలు ఏకమై రాజ్యములో ఒక భాగము అయినాయి. వ్యక్తిని సంఘ జీవిగా మార్చడానికి రాజ్యం తోడ్పడుతుంది. వ్యక్తి రాజ్యంలో సభ్యుడుగా వుండలేకపోతే పశువుగా మారుతాడు. కాబట్టి రాజ్యము మొక్క నీడలోనే వ్యక్తి సంపూర్ణ వికాసము పొందుతాడు. ఇటువంటి రాజ్య అనే (దేహానికి) బండికి స్త్రీ - పురుషులు రెండు చక్రాల వంటి వారు అన్న విషయాన్ని అరిస్టాటిల్ గుర్తించలేకపోయారు.

రాజ్య వ్యవస్థ స్వభావము :

రాజ్యం సజీవ వ్యవస్థ అని అరిస్టాటిల్ బోధించారు. రాజ్యం వ్యక్తుల సమూహం ఒక జీతికి అంగాలు ఎంత ముఖ్యమో, వ్యక్తులు రాజ్యానికి అంతే ముఖ్యము. మానవుని వికాసాలలో రాజ్యానిదే ప్రధాన పాత్ర. అందుచేత సమాజము, కుటుబము, వ్యక్తికంటే 'రాజ్యమే' ముందు ఆవిర్భవించింది. ఈ విధంగా రాజ్య ఆవిర్భావానికి పునాది కుటుంబం అని సంబోధించిన అరిస్టాటిల్, కుటుంబానికి పునాదిరాయి' 'స్త్రీ' అన్న విషయాన్ని విస్తరించి, ఒక బానిసగా చిత్రీకరించడం శోచనీయం.

కుటుంబంపై అరిస్టాటిల్ భావాలు :

ఉత్తమ పౌరసత్వ లక్షణాలను నేర్పే శిక్షణ సంస్థ వంటిది కుటుంబము అని తల్లిదండ్రులు "శిశువును'' ముద్దాడటంతోనే పౌరసత్వ పాఠం మొదలవుతుంది. అరిస్టాటిల్ పేర్కొన్నారు. ప్లేటో కుటుంబము ఒక 'శాపం' అది భావిస్తే అరిస్టాటిల్ 'ఒక వరం' అది పేర్నొెన్నారు. ఈ 'వరం' అనే వెనుక వున్న ఛాయా చిత్రం ఒక స్త్రీ అని అరిస్టాటిల్ గుర్తించలేదు.

అరిస్టాటిల్ ఆదర్శ రాజ్య లక్షణాలు :

అరిస్టాటిల్ తన ఆదర్శ రాజ్యంలో ఎన్నో లక్షణాలను వివరించారు. ముఖ్యంగా విద్య, చట్టం ఆస్తి, సుగుణము, ఆస్తి, పౌరసత్వ అనే రకరకాల అంశాలను చర్చించారు. అయితే పౌరులు, వ్యక్తి అనే సంబోధించారే కానీ, స్త్రీల హక్కులు వారి స్తిథుగతులను గురించి అంతగా స్పష్టీకరణ లేదు. దీనికి బట్టి చూస్తే అరిస్టాటిల్ సమర్ధించిన బానిస వ్యవస్థలోకి స్త్రీ కూడ నెట్టబడిందని చెప్పవచ్చు.

బానిసత్వంపై అరిస్టాటిల్ భావాలు :

గ్రీకు రాజనీతి తత్త్వములో ప్రత్యేకమైన అంశము 'బానిసత్వము' దీనికి అరిస్టాటిల్ సమర్థించారు. పౌరులకు బానిసలు అవసరం అన్నారు. ఇక్కడ పౌరులు అంటే ఎవరు అయితే రాజ్య చర్చల్లో న్యాయ నిర్ణేయ కార్యకలాపాల్లో పాల్గొనడానికి హక్కును కలసివుంటారు. వారే పౌరులు అలా కాక కుటుంబంలో కార్యోపకరణంగా బానిసలు ఉపయోగపడతారు. వారు పనివారు వీరు పౌరులకు రాజ్య కార్యకలాపాల్లో పాల్గొనడానికి తగిన విరామ సమయం చేకూర్చడం వల్ల వారు రాజ్య కార్యకలాపాల్లో చురుగ్గా పాల్గొని ఉత్తమ నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి అవకాశం వుంటుందని భావన. అంటే రాజ్య కార్యక్రమం పాల్గొనే శక్తి, అర్హత, మేధస్సు

లేనివారు భానిసలు. వీరికి విరామం, విశ్రాంతి అవసరం లేదు అని భావనే. ఎటువంటి ఆస్థి లేక తగిన నివాస వసతులు లేని వారు యజమానుల ఇళ్ళలో పని చేసుకొని బ్రతుకుతారు. కావున వీరికి విరామం, విజ్ఞాన వుండదు. అందువల్ల వీరు పౌరసత్వానికి అర్హులు కాదు.

స్త్రీల హక్కులపై అరిస్టాటిల్ భావాలు :

అరిస్టాటిల్ అభిప్రాయంతో స్త్రీలు పురుషుని కంటే తక్కువ మేధాశక్తి, వుంటుందని శారీరకంగా బలహీనంగా వుంటుంది, కావున స్త్రీ పురుషుల మధ్య సమానత్వాన్ని అంగీకరించలేదు. స్త్రీ విషయంలో సాంప్రదాయాలను భావాలను వ్యక్తీపరిచారు. ఉత్తమ పౌరునిగా రాజ్య కార్యకలాపాలు నిర్వహించే వారికి బానిస ఎలా అవసరమో, కుటుంబ వ్యవహారాలు చూసుకోడానికి స్త్రీ కూడ అంటే అవసరం అని భావించారు. స్త్రీ అలాగే వృద్ధులు తమ శక్తి యుక్తులు కోల్పోయి అవసాన దశలో వుంటారు. కాబట్టి వారికి కూడా పౌరసత్వం వుండదన్నారు. కుటుంబంలో పిల్లలు పెద్దవారిపై ఆధారపడి వుంటారు. కాబట్టే వారికి కూడా పౌరసత్వ హక్కు వర్తించదన్నారు. ఈ విధంగా తన గురువు అయిన ప్లేటో సిద్ధాంతాన్ని సమర్ధిస్తూ, శ్రామికులు స్త్రీలు, వృద్ధులు, చిన్న పిల్లలు అందరికీ కూడా సమానత్వమును పెంపొందించే పౌరసత్వపు హక్కును నిర్ధాక్షిణంగా నిరాకరించారు.

ప్రకృతి దేహంలోని ప్రతి అంగానికి ఒక ప్రత్యేక బాధ్యతను ఇచ్చింది. అవి వాటి పనులను నిర్వహిస్తారు. అలాగే సమాజంలో కూడా ప్రతి వారూ తనకు అప్పగించిన పనులు చేయాలి. బాని తనకంటే అధికులు, మేధావులు అయినవావారైనా ఆజ్ఞలను శిరసావహించాలి. అంటే వివాహం అయిన ఒక స్రీకి పురుషుడు ఉండటం ఎంత అవసరమో తన విధి నిర్వహణఖు యజమానికి బానిసవుండటం అంత సహజమని అరిస్టాటిల్ భావించాడు.

విమర్శ :

అరిస్టాటిల్ అభిప్రాయాంలో గ్రీకులు అధిక మేధా సంపన్నులని, వారే రాజ్య నిర్వహణ చేయగలరనే భావన వుండేది. కావున వారికి సహయంగా బానిసలు అవసరం అని అభిప్రాయ పడినారు. అయితే అరిస్టాటిల్ 'సహజ' బానిసత్వాన్ని సమర్థించారు. భార్య - భర్త, పిల్లల స ంరక్షణకు సేవ చేయుట బానిసత్వం కాదని, అది ఒక సాంప్రదాయము అని పేర్కొన్నారు.

అరిస్టాటిల్ సమాజాన్ని యజమానులు 'బానిసలు అని రెండు వర్గాలుగా వర్గీకరించడం సమైక్యత అనే సిద్ధాంతానికి విఘాతమని, ఇది వర్గ సంఘర్షణకు దారి తీస్తుందని కొందరు విమర్శించారు. ఆధునిక ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలైన స్వేచ్ఛ సమానత్వము అనే వారికి పూర్తి వ్యతిరేకం అని పెద్ద జనాభా వున్న రాజ్యాలకు వర్తించదని, ప్రాచన గ్రీకు నగర రాజ్యాలకే పరిమితం కావాలని కొందరు సూచించి తమ పిల్లలకు పెంచడం అనే విషయంతో ప్రారంభం అయిందని అంటాడు. మొదటి తరంలో ఉన్నత స్థానంలో ఉన్న స్త్రీ ఈ రెండవ తరంలో బానిసగా సాధారణీకరించడిందని భావించారు. ముఖ్యంగా ఏకస్వామ్య వివాహ పద్ధతి ఒక కారణంగా చెప్పవచ్చు. ఈ విధంగా స్త్రీ, పూర్తిగా పుఉషునిపై ఆధారపడడం వల్ల పురుషాధీక్యత గల సమాజం ఆవిర్భవించింది. అయితే సాంప్రదాయకమైన గృహ శ్రమను స్త్రీ పురుషులు సమానంగా, విలువైనదిగా గుర్తించడానికి నిరాకరించడం ద్వారా శ్రామిక తరగతి పురుషుడు, స్త్రీని అణచివేసే స్థాయికి దిగజారాడు వల్ల సమాజం కూడా అదే సాంప్రదాయ వ్యవస్థంగా రూపుదిద్దుకుందని, శ్రమ పరంగా పురుషుడు ఉత్పాదక వర్గము అని, స్త్రీ అనుత్పాదక వర్గం అని రెండుగా వర్గీకరించారు.

ఉత్పాదక శ్రమ (Male) అనేది అదనపు విలువనుసృష్టిస్తుంది. ఉదా : ముడిపదార్థాలలో మరియు తయారీ ఉత్పత్తుల ఉత్పత్తి.

అనుత్పాదకత (Female) అదనపు విలవను సృష్టించాడు. పైగా దీని వలన రాయితీలు ఏమీ రావు. కనుక స్త్రీలు సమాజంలో ఉన్నతమైన స్థానం కలిగి వున్నను గృహ కార్యకలాపాల బాధ్యతనునిర్వహించాల్సి వుంటుంది. వారు అనుత్పాదకులుగా వుంటారు. కావున వారు కుటుంబానికి చేసే సేవకు ఎటువంటి ప్రత్యేక హక్కులు, వేతనాలు వుండవని మార్క్స్ చివరిగా ముగించారు. అంటే స్త్రీలు ఇతరులపై ఆధారపడేవారు కనుక వారికి పురుషుడికంటే ఎక్కువగా ఏమీ హక్కులు వుండవని భావన.

స్త్రీ అణచివేతకు ముఖ్య కారణం ఉత్పాదక శ్రమ నుంచి మినహాయించడం సరికాదని మార్క్సిస్టు స్త్రీ వాదులు మార్క్స్ సిద్ధాంతాన్ని విమర్శించారు. పెట్టుబడిదారి ఆర్థిక వ్యవస్థలో స్త్రీలు చేసే ఇంటి పనిని కూడ చేర్చాలని వీరు సూచించారు. స్త్రీల అణచివేత ప్రైవేటు రంగంలోకి బలవంతంగా నెట్టబడిందని వాదించారు. స్త్రీలు తమ పనిని గుర్తించి, ప్రజా క్షేత్రంలో విలువైనదిగా గుర్తింపు తెచ్చుకునేటప్పుడు వారి పరిస్థితులు మెరుగు పడతాయని గిల్మాస అనే స్త్రీ వాద రచయిత వాదించారు.

జీన్ జాక్విన్ రూసో

(JEAN JACQOES ROUSSEAU)

లక్ష్యము

రాజ్య ఆవిర్భావ సిద్ధాంతాలలో ఒకటి అయిన సామాజిక ఒడంబిక మరియు ప్రజాసార్వభౌమాధికార సిద్ధాంత కరత& అయిన రూసో రాజకీయ భావాలను వివరిస్తూ, నాటి సమాజంలోని స్త్రీల పాత్రపై ఆయన అభిప్రాయాలను తెలపటమే ఈపాఠ్యాంశము యొక్క లక్ష్యం. ఈ పాఠ్యాంశములను అధ్యయనం చేసిన తరువాత విద్యార్థులకు ఈ క్రింది విషయాలను గ్రహించగలుగుతారు.

1. ప్రాకృతికా వ్యవస్థ
2. మానవ స్వభావంలో హాబ్స్ భావాలు
3. సామాజిక ఒడంబడిక సిద్ధాంతము
4. ప్రజాసార్వభౌమాధికార సిద్ధాంతము
5. జనేచ్ఛ
6. సమాజంలో స్త్రీల యొక్క పాత్రపై రూసో భావాలు

పరిచయము :

చరిత్రలో ప్రసిద్ధికెక్కి సామాజిక ఒడంబడిక త్రయంలో జీన్ జక్వినాస్ రూసో సామాజిక ఒడంబడిక త్రయంలో జీన్ జక్వినాస్ రూసోను, థామస్ హాబ్స్ అపరిమిత సార్వభౌమాధికార సిద్ధాంతాన్ని సమర్ధిస్తే, జాన్ లాక్ పరిమిత సార్వభౌమాధికారాన్ని సమర్థించారు. వీరి ఇద్దరికి భిన్నంగా రూసో ప్రజా సార్వభౌధికార సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించాడు. ప్రముఖ పండితుడు బార్కర్ అభిప్రాయం ప్రకారం రూసో తత్త్వవేత్త కాదు. ఇతనికి తత్త్వ చింతన లేదు. కాని సాహిత్య పరంగా మంచి మేధావి అని పేర్కొన్నారు.

రూసో జీవిత విశేషాలు :

జీన్ జన్వినాస్ రూసో 1712వ సంవత్సరంలో జూన్ 28వ తేదీన జెనీవా నగరంలో జన్మించారు. అతని తల్లిదండ్రులు సాధారణ కుటుంబీకులు. రూసో జన్మించగానే తల్లి మరణించడం వల్ల అనేక వ్యధలకు గురి అయ్యాడు. తండ్రి గడియారాలు తయారు చేసే వృత్తిని చేపట్టారు. రూసోను అంతగా పట్టించుకోనందున వారి బంధువుల వద్ద పెరిగాడు. తండ్రి ఇరుగుపొరుగు వారితో గొడవపడి రూసోను వదిలి పారిపోయాడు. అప్పటి నుంచి రూసో ఒక ఆనాదగా పెరిగాడు. కొంత వయసు రాగానే వారి బంధువులు ఒక నోటరీ దగ్గర పనికి చేర్చారు. అక్కడ ఇమడలేక వేరే పనిచూసుకున్నాడు. ఈ విధంగా కేవలం 16 సం॥రాలకే దేశదిమ్మరిగా పెరిగాడు.

సమకాలీన పరిస్థితులు :

1750వ సంవత్సరంలో మిర్ క్యూరీ డి ఫ్రాన్స్ డిక్సన్ అకాడమీ తరపున మానవ చరిత్రమీద మంచి వ్యాసం రాసిన వారికి బహుమతి ప్రకటించారు. ఆ పోటీలో పాల్గొని ఆ వ్యాసానికి రూసోకి ప్రథమ బహుమతి లభించింది. ఆ బహుమతి రావడం వలనే రూసో పేరు వెలుగులోనికి వచ్చింది. ఈ విధంగా సాహిత్యంలో కొంత కాలం గడిపారు. ఆ తరుణంలో ఆనాటి సమాజం అతని

గ్రంథాలను త్రోసిపుచ్చి చివరికి జైలులో బంధించడానికి కూడా వెనుకాడలేదు. ఇది గమనించిన రేసో స్విర్జర్లాండ్‌కు పారిపోయాడు. అక్కడి నుంచి డేవిడ్ హ్యూమ్ ఆహ్వానంపై ఇంగ్లాండుకు వెళ్ళాడు. అక్కడ కూడా నిలబడలేక ప్యారీస్‌కు తిరిగి వచ్చి 66 సంవత్సరాల వయస్సులో మరణించారు.

1774వ సంవత్సరంలో మానవుల్లో అసమానతలు అనే వ్యాసంలో తన ఆనాటి సిద్ధాంతాన్ని వివరించాడు. ఈ వ్యాసంలో ప్రధానంగా సోషియల్ కాంట్రాక్ట్ ఎమిలి అనే గ్రంథాలను రచించాడు. వీనిలో ఆనాటి ఫ్రాన్స్ రాజకీయ వ్యవస్థ నెలకొని వున్న కృత్రిమ నాగరిక వ్యవస్థలో అసమాతలను వివరిస్తూ వాటిలో నూతన మార్పుకు తీసుకు రావాలని రూసో సంకల్పించినారు. ఇవేకాక రూసోపై నాటి అధికార పుథ్కరణ సిద్దాతాల ప్రభావం, తన జన్మ స్థలం అయినా జెనీవా రాజకీయ పరిస్థితుల ప్రభావం కూడా కలదు.

రచనలు :

1. కళలు, విజ్ఞానం, శాస్త్రాలు కలిగించే నూతిక క్రపభావం
2. మానవల మధ్య 'అసమానత' అనేది ఏర్పడింది.
3. లానెజెల్ హేరోయిస్
4. సోషియల్ కాంట్రాక్టు
5. ఏమిలి
6. Confessions & సంభాషణలు

ప్రాకృతికా వ్యవస్థపై రూసో భావాలు :

జాన్ రాక్ వల్ రూసో కూడా మానవుడు మంచి స్వభావుడు మరియు సహజ హక్కులతో మొదలు పెట్టారు. హాబ్స్ చెప్పిన ప్రాకృతిక వ్యవస్థను అంగీకరించలేదు. కాని జాన్ లకాః వలె ప్రాకృతిక వ్యవస్థ సర్వసాధారణమైనది. మరియు కొన్ని కష్ట నష్టాల మస్యలను పరిష్కరించుటకు ఒక ఒడంబిక జరిగిందనే భావంలో ఏకీఈకభవించాడు. ప్రాకటిక వ్యవస్థ లాక్ చెప్పిన పరిస&ఇతతి కంటే ఇంకా చాలా బాగా వుందని పేర్కొన్నాడు. ప్రాకృతికావ్య వ్యవస్థలో మానవునికి లేని స్వేచ్ఛ వుందని, ప్రజలు ఎవరికి వారు ఇష్టానుసారం జీవించే అవకాశం వుందని పేర్కొన్నారు. కాని ఆధునిక రాజ్యంలో విబేధాలు, వీడటం, పేదరిక ప్రాకృతిక వ్యవస్థలో లేవని నాగరికత వల్ల వ్యక్తికి ప్రతిబంధకాలు పర్పదినాలు కనుక తిరిగి ప్రాఖ్యతిక వ్యవస్థ లోనికి వెళ్ళటమే నమయని రూసో అభిప్రాయపడినారు.

మానవ స్వభావము :

రూసో దృష్టిలో మనిషి సహజంగా మంచివాడు. కానీ సమకాలిన పరిస్థితులే అతనిని కృరంగాను మెరటుగాను తయారు చేశాయన్నారు. ప్రకృతి అబద్ధం చెప్పదని, ప్రకృతి సూత్రాన్ని నగ్న సత్యాలని ప్రతి ఒక్కరు చరిత్రను ప్రస్తుతించాలని రూసో సూచించారు. ఇటువంటి వాతావరణంలో మనిషి రెండు సహజాలను కలిగి వుంటాడు. 1. ఆత్మను, 2. పరస్పర సహకారం లేక సానుభూఇ. మనిషి ముందు తన గురించి ఆలోచింపచేస్తే రెండవ దాని గురించి అంటే ఇంతకు ముందే సహాయపడతాడు. ఈ రెండు అంశాల మధ్య ఘర్షణ ఫలితంగా అంతరాత్మ అనే మరొక సహజంగా ఏర్పడుతుంది. ఇది ఆత్మస్తుఇ మరియు సానుబూతి

అనే రెండు సహజాలలో మధ్య జరిగే సంఘర్షణను అంతరాత్మ పరిశీలిస్తుంది. అయితే సహజంగా మంచి లక్షణాలు గల వ్యక్తి ఎలా దుర్మార్గుడు అవుతాడు అన్నదే ప్రశ్నార్థకంగా వుంటుంది., సహజంగా మనిషి మంచివాడు కాని నాగరికత వ్యక్తి పెడదోవ పటిస్తుందని రూసో భావన.

సామాజిక ఒడంబడిక సిద్ధాంతము :

ప్రతి వ్యక్తి అందరి కోసం అందరూ ఒకరి కోసం ఒడంబడిక చేసుకోవాలని రూసో సూచించారు. వ్యాక్తి తనకుముందుగా తన స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యమునుసంగానికి అప్పచెప్పాలి. అలాగే వ్యక్తి ఇష్టా ఇష్టాలను సమూహికంగా సంఘపరం చేయాలి దీనే రూసో జనేచ్ఛ అని పిలిచేవారు. రూసో భావనలో సామాజిక ఒడంబడిక అంటే ఆదిమానవులు తమలో తాము ఒక ఒప్పందాన్ని కుదుర్చుకోవడము ఫలితంగా వ్యక్తిగత హోదాకు వ్యక్తుల సామూహిక హోదాకు మధ్య ఒప్పందం ఏర్పడింది. ఎవరు ఏమి కోల్పయినా వారు తిరిగి సమాజం నుండి పొందుతారు. అయితే వారి హక్కులను సమాజానికి అప్పగించడం జరుగుతుంది. దాని వల్ల వారికి సమాజానికి అప్పగించడం జరుగుతంది. దాని వల్ల వారికి సమజా శ్రేయస్సుకు అవకాశం వుంటుంది. ఈ విధంగా ప్రతి వ్యక్తి సమాజంలో తోటి వారితో సాంఘిక ఒడంబడిక కుదుర్చుకోవడంలో రాజ్యం ఆవిర్భవించదని ఈ సిద్ధాంతం యొక్క భావన.

రాజ్యము :

రూసో రాజ్యం అంటే అభివృద్ధికి చిహ్నం, అది ఒక శక్తి సంస్థగా వర్ణించారు. ఇది నాగరికత జీవనానికి దారి తీస్తుంది. కనుక ప్రాకృతిక వ్యవస్థ నుంచి బయటపడిన ప్రజలు మరలా తిరిగి అదే వ్యవస్థకు వెళ్ళాలని కోరారు.

ప్రజా సార్వభౌమాధికారం :

రూసో అభిప్రాయంలో 'జనేచ్ఛ' సార్వభౌముడు. జన + ఇచ్ఛ = జనేచ్ఛ ప్రజల యొక్క ఇష్టా - ఇష్టాలే సార్వభౌముని ఆజ్ఞలుగా వుండాలని అదే ప్రజా సార్వబౌమాధికారం అని అన్నారు జనేచ్ఛ వల్ల రాజకీయ ప్రతి పక్షాలకు రాజకీయాలకు అవకాశం వుండదు. రూసో సార్వబౌమాధికారం శాసన సభ్యులకు, పాలక వర్గానికి మరియు న్యాయశాఖకు బదిలీకారాదని, అది ప్రజలకు చెందాలని, దానిని (పాపులర్) బహుళ సార్వభౌమాధికారం అది కూడ రూసో వర్ణించారు. అలాకాక సార్వబౌముడు ప్రజల అభిప్రాయాలకు భిన్నంగా వ్యవహరిస్తే ఎక్కువ కాలం కొనసాగలేదు. చట్టం ముందు అందరూ సమానులే అని గుర్తించారు. బలవంతంగా చట్టాలను రుద్దితే అది సమాజానికి సంకెళ్ళు వేస్తుంది అని అన్నారు. కనుక రాజ్యాంగ బద్ధ నియంతృత్వాన్ని జోడించి రూసో సార్వబౌమాధికార సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించాడు.

జనేచ్ఛ సిద్ధాంతము (General Will) :

రాజనీతి శాస్త్రానికి రూసో చేసిన ఘనమైన సేవ 'జనేచ్ఛ' సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించడమే. దీనిని క్షుణ్ణంగా అవగాహన చేసుకోవాలంటే వాస్తవ మరియు నిజమైన ఇచ్ఛలగురించి అర్థం చేసుకోవాలి. 1) వ్యక్తి వాస్తవిక ఇచ్ఛ ఆవేశపూరితంగా వుంటుంది. దీనిని సమాజ సంక్షేమంలో సంభందం వుండదు. అది సంకుచితమైనది మరియు సంఘర్షణ దాయకమైనది. 2. నిజమైన స్వేచ్ఛ (Real Will) ఉన్నతమైన ఉదాత్తమైనది. ఇది హేతుబద్ధంగా అనిపిస్తుంది. ఇది వ్యక్తి మరియు సమాజ సంక్షేమాన్ని కోరుకుంటుంది. వ్యక్తి కంటే ఉమ్మడి సంక్షేమాన్ని కోరుకుంటుంది. వ్యక్తి కంటే ఉమ్మడి సంక్షేమానికి కలిగిస్తుంది. కనుక నిజమైన స్వేచ్ఛ వల్ల

వ్యక్తికి సమాజానికి మధ్య సత్సంబంధములు ఏర్పడతాయి. ఇది శాశ్వతమైన స్వేచ్ఛ. సామాన్యులతో ఈ రెండురకాల స్వేచ్ఛలు మిలితమై ఉంటాయి. అంటే సమాజంలోని వ్యక్తుల నిజమైన సమన్వయమే 'జనేచ్ఛ' అనిరూసో పేర్కొన్నారు. జనేచ్ఛ ప్రధాన కాంక్ష సేవా, సంక్షేమమే. జనేచ్ఛ వేరు అందరి ఇచ్ఛ వేరు. జనేచ్ఛ అంటే సమిష్టి ప్రయోజం అందరి ఇచ్ఛ అదే వ్యక్తుల వ్యక్తిగత ప్రయోజనం జనేచ్ఛ వ్యవస్థీకృతమైన సమాజానికి ప్రతిబింబం వంటిదని రూసో సమర్థించారు.

సమాజంలో స్త్రీ పాత్రపై రూసో భావాలు :

రూసో వ్రాసిన ప్రముఖ గ్రంథాలలో 'ఎమిలి' అనే గ్రంథము 'విద్య' విషయాలకు సంబంధించినదిగా చెప్పవచ్చు. సమాజంలో స్త్రీ పురుషులకు విద్య అనేది ఒక మార్గదర్శము అని రూసో భావించారు. సమాజంలో పౌరులు కొన్ని రకాల బాధ్యులు వాదం పాత్రలను పోషించాలంటే లింగ భేదాలు ప్రధాన అంశాలుగా పేర్కొఆన్నరు. అవి కొన్ని పరిమితులకు ఆదర్శాలకు అనుగుణంగా అంగీకరించాల్సిన అవసరం వుంది. ముఖ్యంగా పురుషునికి విద్య తమకు అవసరం అని ఎందుకంటే వారు వ్యక్తిగతంగా స్త్రీలకంటే ఎక్కువ విధులను నిర్వహించాల్సి వుంటుంది. అయితే విద్యను అభ్యసించే అవకాశం స్త్రీలకు లేదని కాదు. కుటుంబంలో గృహ సేవ జిల్లల పెంపకం అనేసాంప్రదాయకం అంటారు. స్త్రీలు వారి సేవలను అందిచాలి కనుక, బయట సమాజంలో వారి తక్కువగా వుంటుందని రూసో అభిప్రాయం మరో విధంగా చెప్పాలంటే స్త్రీకి మొదటగా ప్రాధాన్యత ఇవ్వలేదనే చెప్పాలి. అయినప్పటికీ స్త్రీ పురుషుల ఇద్దరు స్వభావం కంటే పరిపూర్ణతకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యతను ఇవ్వాలంటారు. స్త్రీ ఒక తల్లిగా, కుటుంబ బాధ్యతలను నిర్వహించాలనే వాదనను రూసో బలపరిచారు. ఈ విషయంలో స్త్రీ - వాదులు రూసో వాదనను విమర్శించారు. సమాజంలో సహజ సిద్దంగా ఏర్పడే కుటుంబంలో పురుషులు - స్త్రీలను ప్రేమిస్తారు. కానీ స్త్రీ పిల్లలను ప్రేమిస్తుంది. పురుషుడు స్త్రీతో పాటు పిల్లలను కూడా ప్రేమిస్తాడు. అంటే పురుషునికి రెండు బాధ్యతలు వుంటే స్త్రీకి కేవలం పిల్లల పెంపకం అనే బాధ్యత వుంటుందని పురుషుని హోదాయే ఎక్కువని రూసో బోధించారు. అయితే స్త్రీక ఉటుంబములో పిల్లలకు తండ్రికి మధ్యఒ క వారధిగా (లింక్) లేక మధ్యవర్తిగా వ్యవహరిస్తుంది. మరొక విషయం ఏమిటంటే ప్రజలు కుటుంబాలుగా ఏర్పడిన తరువాత రాజ్య కార్యకలాపాల్లో పాల్గొని, విదులను నిర్వహిస్తారు అని రూసో భావన. ఫలితంగా చిన్న మాతృభూమి అనే సంస్థ ఏర్పడి పెద్ద కుటుంబం అనే రాజ్య నిర్మాణం జరుగుతుంది. అనంతరం ప్రజా నైతికత పెంపొందించి ఆకర్షణీయమైన గృహ జీవనం ఏ ర్పడుతుంది. ఈ విధంగా పురుషులు ప్రేమించిన స్త్రీ, తన భర్త విషయాలలో పాలుపంచుకునేది తక్కువ అని, పిల్లల మమకారానికి దాసోహం అవుతుందని రూసో భావించారు. ఒక వేళ భర్త కుటుంబ నిర్వహణలో తన వృత్తిని వదిలిచేయ వలసి వస్తే ఆమె అంగీకరించదు. అంటే భర్త ఉ ద్యోగాన్ని మానివేయమని చెప్పదు. అంటే పిల్లల సంరక్షణే తన బాధ్యత వారి పరిరక్షణ స్త్రీ ప్రాధాన్యతను ఇస్తుందని రూసో విమర్శించారు. కనుక స్త్రీని కుటుంబ బాధ్యులకే పరమితం చేశారు. అలాగే స్త్రీలు హేతుబద్ధమైన, క్లిష్టమైన నిర్ణయాలను విధులను పురుషునితో సమానంగా నిర్వహించలేరని వాదించారు. స్త్రీల శక్తి సామర్థ్యాన్ని మించిన పని అన్నారు. అలాగే స్త్రీ భిన్నమైన స్వభావాన్ని కలిగి వుంటుందని పురుషులు రోగ నిరోధక శక్తి ఎక్కువగా కలిగి వుంటారని స్వతంత్ర భావాలు కలిగి ఉత్తమ నిర్ణయకులుగా వుంటారు. కానీ స్త్రీ శారీరక బలహీనతల వల్ల హేతుబద్ధతను కోల్పోతుందని, మేథోపరంగా బలహీనంగా వుంటుందని రూసో పురుస ఆధిపత్యాన్ని సమర్థించారు.

ముగింపు :

రూసో ఆధునిక ప్రజాస్వామ్య రాజ్యాల నిర్మానాలకు ప్రజాసార్వభౌమాధికాన్ని కలిగిన ప్రభుత్వాల నిర్వహణకు అవసరమైన ఒడంబడిక సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించి చరిత్రలో చిరకాలం గుర్తింపు పొందారు. అయినప్పటికీ ఆయన 'జనేచ్ఛ' సిద్ధాంతంలో అస్పష్టత వుందని కొందరు వివరించారు. వ్యక్తుల ఇష్టా ఇష్టాలను విభజించి చెప్పడం వ్యక్తిని అనుమానించినట్లు అవుతుందన్నారు.

ముఖ్యంగా సమాజంలో సహజ సిద్ధంగా ఏర్పడే కుటుంబంలో స్త్రీ ఎక్కువ బాధ్యతలను అప్పజెబుతూనే మేధోపరంగా పురుషుని కంటే తక్కువ సామర్థ్యం కలిగి వుంటుందని చెప్పడం నేటి ఆదునిక సమాజానికి వర్తించదు. కుటుంబంలోనే కాక రాజ్య కార్యకలాపాల్లో స్త్రీ పాత్ర నేడు గణణీయంగా ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంది అనటంలో అతిశయోక్తి లేదు.

తొలి మేజర్ ఫెమిన్ట్-మేరీ ఊల్‌స్టన్ క్రాఫ్ట్

1.0 లక్ష్యము:

ఈ పాఠ్యాంశము లక్ష్యము మేజర్ ఫెమిన్ట్ మేరీ ఊల్‌స్టన్ క్రాఫ్ట్ యొక్క స్త్రీవాద సిద్ధాంతానికి నల ప్రాతిప లకను వివరించడం. స్త్రీవాదంలోని ప్రధాన అంశాలను, సమకాలీన పరిస్థితులను అంచనా వేస్తు ఆమె వివరించిన క్రమాన్ని విశదవ పరచడమే .

విషయ సూచిక

1.0 లక్ష్యము

1.1 పరిచయము

1.2 మేరిఊల్ స్టన్ క్రాప్ట జీవిత విశేషాలు

1.3 స్త్రీ వాద సిద్ధాంతము.

1.4 స్త్రీ వాదిగా మారుటకు దారితీసిన పరిస్థితులు

1.5 మేరి ఊల్‌స్టన్‌క్రాఫ్ట్ వైవాహిక జీవితము

1.6 ముగింపు

1.1 పరిచయం: జయహో జనయత్రీ మరియు సృష్టికి మూల కర్త అయిన స్రీ శక్తికి సాటి ఏ పక్షి అయినా ఒక రెక్కతో ఎగరలేదు అనే నగ్న సత్యాన్ని అందరు అంగీకరించాల్సిందే. ఆకాశంలో సగం భూమి మీద సగమంటూ ప్రపంచ నలుములలా తన శక్తి యుక్తులను చాటుకుంటున్న మహిళల పట్ల మన ఆలోచన ధోరణి మారాలి. అప్పుడే స్త్రీకి సమాజంలో పవిత్ర స్దానం లభిస్తుంది. యత్ర నార్వస్తు పూజ్యంటే రమంటే తత్రదేవత అని ఆర్వోక్తి. దీనికి అర్దం ఎక్కడ స్త్రీలు పూజలందుకుంటారో అక్కడ దేవతలు కొలువైవుంటారు అని అర్దము . అటువంటి దేవతామూర్తికి ఈ సమాజంలో సమానత్వమును పెంపొందించినపుడు మాత్రమే ప్రగతిని సాదిస్తుంది.

ఆదియ దశ నుంచి ఆధునిక దశవరకు స్త్రీ తన ఆత్మ గౌరవాన్ని కాపాడుకుంటూ స్వశక్తితో తమ ఆర్దిక అవసరాలను తాను తీర్చుకోగలగే దశకు చేరుకుంటుందని .ఈ విధంగా ఒక ఉన్నత స్దితికి చేరుకొని స్త్రీ శక్తి అంటే ఏమిటో ప్రపంచనికి తెలియజేప్తునే వున్నారు. ముఖ్యంగా పురుషునితో పాటు విద్య వైద్య, వ్యాపార,రాజకీయాలు, క్రీడలు, బ్యాంకింగ్, అంతరిక్ష్యలు ,టెక్నాలజీ వంటి పలు రంగాలలో మహిళలు రాణిస్తున్నారు అనుటలో అతిశయోక్తి లేదు. అయినప్పటికి ఈ సభ్య సమాజం ఏదో విధంగా స్త్రీని తక్కువగానే చూస్తుంది . ఇటువంటి తరుణంలో స్త్రీ తన ఉన్నటిని ప్రపంచనికి చాటి చెప్పిందనటకు నిదర్శనంగా ఆదునిక స్త్రీ వాద సాహిత్యానికి నాంది పరికిన వారితొ ఒకరు మేరి ఊల్‌స్టన్ క్రాఫ్ట్ అనే రచయితను పేర్కోనవచ్చు.

ప్రస్తుత కాలంలో స్త్రీవాద -సాహిత్యానికి ఒక క్రమ పద్దతిలో అధ్యయను చేయటనికి ప్రపధమంగా చదువ వలసిన గ్రంథం స్త్రీవాది అయిన మేరిఉల్‌స్టన్ క్రాఫ్ట్ రాసిన విండికేషన్ ఆఫ్ ద రైట్స్ ఆఫ్ విమిన్ అనే రచన విశిష్టమయినది. ఆదునీకరణ మరియ ప్రపంచీకరణగా పుంజుకుంటున్నే నేపధ్యంలో ఉధ్బవించిన మానవహక్కుల ఉద్వమము తీవ్రహద భావాలు, సమాజాన్ని సంస్కరించాలని నిరంతరం పోరాడుతున్నాయి. అదే సమయంలో ఇంగ్లాడుతో రగులుతున్న రాజీకీయ ఉద్యమాలు మేరి ఉల్‌స్టన్ క్రాఫ్టను కళ్లుతేరిపించాయి. ఈమె మానవ హక్కుల ఉధ్యమాన్ని సమర్దిస్తూ మానవహక్కులు అనేవి పురుషులకే కాదు అవి స్త్రీలకు కూడ వర్తిస్తాయి అని ప్రపంచానికి వెలిగెత్తి చూపించారు.

అనాదిగా స్త్రీ ఒక చీకటీ కోణంలోనే మగ్గిపోతూ తనకుంటు ఏ హక్కులు, స్వేచ్ఛలు లేవని,తాము తక్కువ వారిగా నే సృష్టించబడమనే అపోహాలో ఉన్న స్త్రీ జాతీని మేల్కోబడిన ఒక స్త్రీ మానవతవాది మేరి ఉల్‌స్టన్‌క్రాఫ్ట్ .స్త్రీల వాక్కులను తార్కికంగా విశ్లేషించి తన గ్రంథంలో వివరించింది. కాని ఆనాటి పురుషాధీక్య ప్రపంచంతోపాటు, సాటి స్త్రీ-వాదులు కూడ సమర్దించకపోవడం స్త్రీ జాతికే అవమనం అని చేప్పవచ్చు. స్త్రీ వాదులే ఈమి రచనలను హేళన చేయడమే కాక, విమర్శించడం ఒక హేయమైన సంసకృతిగా గుర్తించవచ్చు. అయినప్పటికి ఆమె తన పోరాటాన్ని ఆపలేదు. విండికేషన్ గ్రంథంలోమేరి ఉల్‌స్టన్‌క్రాఫ్ట్ తనకుఈ సమాజంపై ఉన్న అగ్ర హన్ని, అభిలాషని పొగడ్తలనీ చివరకుఉచ్చరించడానికి వీలులేని మారల కూడ జోడించి హ్రశారు. అంటే ఆవిడ ఎంత

అసహనం చెందరో చెప్పవచ్చు. ఇటువంటి అంధకార జీవితంలో ఆవిడ కొట్టుమిట్టాడుతున్న సమయంలో ఆమెకు ఆసరాగా నిలిచిన వారితో స్నేహ సంబంధాలు ఏర్పడి వుండవచ్చు అనే సధ్భావనలో ఆలోచించకుండ నాటి సమజం ఆమెకు ఒక అపవిత్రత అంటిట్టింది 20వశతాబ్దముతో కూడ ఆమెను పురుష దేషిఅని పినీస్ ఎన్వీ(penisenvy) కారణంతో ఆమె స్త్రీ వాద ఉద్యమాన్ని ప్రారంబించారాని విమర్శించారు. 1959 లో కూడ ఆధునిక ఫెమినిస్టులు ఆమె మేధాను గుర్తించలేదు. అయితే 1959లో ఆమె 200 జన్మదినోత్సవ సందర్బంగా ఇంగ్లాండులోని సెంట్ ప్రాంకాస్ పాత చర్చిలో శల ఆమె సమాధిపైన ఫాసెట్ సొస్తైటీ పుష్పగుచ్ఛం వుంచి నివాళు అర్పించారు.

మేరీ ఊల్‌స్టన్‌క్రాఫ్ట్ కేవలం 38 సం రాలు మాత్రమే జీవించినా, ఆమె బ్రతుకు నిరంతర పోరాటముతోనే కొనసాగుతుంది. ఆమె పుట్టి పెరిగిన పురుషాధీక్య, వర్గ సమాజంలోనే అనేక చేదు అనూభవాలు చవిచూసి ఆమె ఆలోచచలను బహూ పమనుగా మెరుగులు దిద్దుకున్నాయి. స్త్రీల ఆర్దిక స్వాతంత్ర్యంకోసం,అభద్రతాభావం నుంచి విముక్తి కోసం మేరీ పడిన ఆవేదన, చేసిన పోరాటం చాలానే ఉన్నాయి. ఆ పోరాటాల ఫలితంగా స్త్రీహదిగా స్త్రీలకు ఎటువంటి జీవన విదాన సరళి అవసరమో గ్రహించి వాటిని ప్రతిపాదలు, వాదనలు, సమర్దనలు మరియు ఖండనల రూపంలో రాసి వాటిని విండికేషన్ గ్రంథంలో పొందుపరిచారు

<u>జీవిత విశేషాలు:</u> మేరీ ఊల్‌స్టన్‌క్రాఫ్ట్ 1759లో లండన్‌లోని ఒక నిరుపేద కుటుంబం అయిన ఊల్‌స్టన్‌క్రాఫ్ట్ దంపతులకు జన్మించారు. ఈమె ఆకుటుంబంలో ప్రధనా సంతానం ఈమె తరువాత ఆరుగురు తమ్ముళ్ళు చెల్లెళ్ళు కూడ ఉన్నారు. తండ్రి లండన్ బయట ఉన్న విస్పంగ్ ఫారెస్ట్ లోని ఒక చిన్న వ్యవసాయ క్షేత్రంలో వ్యవసాయం చేసేవారు. అయితే పరిస్దితుల దృష్ట్యు నిరంతరం వసస వెళుతూ వుండేవారు . ఈమె తలిదండ్రులకు సలహాలిసూ, తల్లికి ఇంటిపనులలో సహాయ పడుతు వుండేది.

కడు పేదరికాన్ని ఒక వరంగా భావించి తన శక్తివంచన లేకుండ కృషి చేస్తూ కుటుంబానికి సపాపడుతూ వుండేది. 1768 లో యార్క్ అనే ప్రాంతానికి వారి కుటుంబం వలస వెళ్ళింది. అడక్క ఆమె తనకంటె చిన్నవార్తైన తమ్ముళ్ళు చెల్లెళ్ళు కలసి ఆడుకుంటు వుండేది. పేదరికం కారణంగా తన విద్యాభ్యాసానికి ఆటంకం ఏర్పడింది.

<u>మేరీ ఊల్‌స్టన్‌క్రాఫ్ట్‌ను స్త్రీవాదిగా మారుటకు దారితీసిన పరిస్దితులు: -</u>

కడు దరిద్రంతో మ్రగ్గుతున్న ఆమె ఆర్దికంగా నెల దోక్కుకోడానికి 1778 లో ఇంటి నుండి బయలుదేరింది. కాని ఆమె అంతగా చదువుకోనందున ఒక వృద్ద వితంతువుకి తోడుగా వుండే ఉద్యోగం మాత్రమే దొరికింది. ఈ పని ఆమెకు అంత సంతృప్తిని ఇవ్వలేదు. 1780లో తల్లి మరణం తనకు తీరని లోటు ఏర్పడింది. అనంతరం కుటుంబ భాద్యత కూడ తన మీద పడింది. 1783 లోమేరీ తన స్నేహితురాలైన ఫానీబ్లపనూ, తన చెల్లళ్ళుతోను కలసి న్యూయింగ్‌టన్ గ్రీన్ అనే

చోట ఒక చిన్న పాఠశాలను స్థాపించింది. అక్కడ దనవంతులైన అసమతివాదులు ఎక్కుమతుంది ఉండేవారు. న్యూయిం గ్టన్ మీటింగ్ హస్‌లో భోదనచేసే ప్రముఖులలో రిచర్డ్ ప్రయిస్ ఒకరు. ఆయన పార్లమెంటరీ సంస్కరణలనూ,అమెరిక న్ ఫ్రెంచ్ విప్లవాలను సమర్ధించేవాడు. ముఖ్యంగా స్త్రీవాద వ్యతిరేక భావాలను సంప్రదాయ వాదులు అక్కడ ఎక్కువ వ ుంది లేకపోవడం మేరీకి చాలా వచ్చింది ఆర్దిక స్వాతంత్ర్యం కోసం కష్టపడుతున్న ఉపాద్యాయ యువతులు కూడ అక్కడి వారికి వచ్చారు.ఈవిదంగా ఆమె జీవితంలో తల్లి దండ్రులు పేట్టే ఆలక్షేలను ప్రశ్నించడంలో స్వాతంత్ర్యకాంక్షలు సమస్తవె ్తన అదీకారులను నీవారించే స్థాయికి అదీగమించింది. మేరి రాసిన మిడీకేషన్ గ్రంథంలో డాక్టర్ ప్రయిస్ ప్రతిపాదించిన నీటీ సంబందంఆసిద్ధాంతం మోరర్ ధియాలజీ ని స్త్రీ వాదానికి అన్వయిస్తూ ద్వైవాజ్ఞ చేత స్త్రీలు తక్కువ వారు అనడాన్ని విమర్శించడం. ఈవిదంగా తన జీవీతం ఎన్నో సాదిక భాదలను ప్రక్కన బెట్టి ఒక స్త్రీవాదీగ, సామూజీక రుగ్నతులను రూ పుమపటానికి ఆహర్నిశలు పరితపించారు.

తన ప్రియ స్నేహితురాలు అయిన ఫానీబ్లడ్ ఆకస్మిక మరణం తరువాత ఫాఠశాల నిర్వవాణ విషయంలో చాలా క్లిష్ట సమస్యలను ఎదుర్కోని పట్టుదలతో ఆ ఫాఠశాలను కోనసాగించారు. దీనికి గాను తను రాసిన రచనలకు వచ్చిన డ బ్బును వినిశించారు. అలాగే తన వాక్‌చాతుర్యాలను వినియోగించి డాట్స్ ఆనేది ఎడ్యుకేషన్ ఆఫ్ డాటర్స్ అనే పుస్తకం క ూడ రాశారు కాని ఆనాటి సమాజంలో తన పై అపోహతో దాని అవి గుర్తిపుంరాలేదు. ఈ పుస్తకంలోని కొన్ని అంశాలు అ ంతక ముందే రాయబడి డాక్టర్ జేమ్స్ ఫోర్డ్దైస్ డాక్టర్ జాన్ గ్రెగోరీ వంటివారి రచనలోని అంశాలతో విభేదించడంతో ఆవె ు పుస్తకంన్ని ప్రజాధరణ పోంద లేదు. అయినప్పటికి ఈరచన పై వచ్చె అతి తక్కువ డబ్బును తన స్నేహితురాలైన ఫాని బ్లడ్ కుటుంబానికి ఆర్దిక సయంగా ఇవ్వజరిగింది. అనంతరం అర్ధికంగా అవసరాల నిమిత్తం ఐర్ల్యాండ్‌తోనే ఒక ధనిక స్వామి ఇంట్లో గవర్నెస్ గా ఊద్యోగంలో చెరింది. ఈ అనుభవం కూడ ఆమె ఆలోచనలను ఇంకొంచం ముందుకు తీసు కువెళ్ళాయి.అప్పటి నుంచి సమజంలో స్త్రీ ఎలా ఉండాలి ఎలా వుండాలి ఎలా వుండకూడదో అనే పరమార్ధాన్ని తేలియజే శారు . నిరుపేదగా జీవితంలో గడిపిన మేరి గారికి ధనిక కుటుంబంలో స్త్రీ అనుభవించే విలాస వంతమ్మైన జీవితంపై త న ఒక ఏవశింపు కలిశింది . అలాగే యజమానురాలు అయిన కింగ్స్ బరో జీవన విదానం తన తల్లి తన తండ్రీ చూపిం చిన అంతులేని విదేయతను బహ దగ్గరగా చూసి అందులోని మంచిని కూడ గ్రహించడంలో మేరీకి స్త్రీలు పురుషుల ప ట్ల విదేయతను కలిసి వుండంలో కూడ తేలుస్తూంది.

ధనిక స్త్రీల వారి విలాసజీవితంలో మనిగిపోయిన తమ కళ్ళముందు కడు పేదరికంలో నలిగిపోతున్న వారి జీవితా లను పట్టించుకోకపోవడం మేరీకి అసలు నచ్చలేదు.అందుకు ఆమె మాటల వాడి యజమనురాలు అయిన కింగ్స్ బరోకి నచ్చలేదు ఆర్దికంగా నిలదొక్కుకోడానికి తను ఏవృత్తిని చేపట్టినా ఎక్కడకు వెళ్ళిన తనకు ప్రతిబంధకాలే ఎదురావుతునా ్నయి అయిన తన వృత్తి ధర్మాని వదలక రచయిలుగా ప్రచురణ కర్త అయిన జోసఫ్ జాప్యన్‌తో వుత్యరాలు నడుపుతూనే వున్నారు. అతను మేరి రాసిన తోలి నవల మేరి ఎఫిక్షన్(1788) ను ప్రచురించటనికి అంగీకరించాలరు,పైగా ఆమె ఇంగ్లా ండుకు రాగలిగితే ఉద్యోగం కూడ చూపిస్తానని అన్నారు. అనంతరం ఆమె లండన్‌కు వెళ్ళారు.అక్కడ జోసఫ్ జాన్సన్ న డుపుతున్న పుస్తకాల షాపుకు తరచుగా ఉదారావాదులు, తీవ్రదులు మేదావులు మరియు చరిత్ర కారులు రాజికియ ఆర్ది కవేత్తలు వస్తూవుండేవారు ప్రముఖ రాజికియవేత్త అయిన విలియం గాడ్విన్‌మేళిని వివాహం చేసుకున్నారు.ఆ విధంగా తన రచనాశైలి ద్వారా అనేక పుస్తకాలు వ్రాస్తు ఆర్ధికంగా కొంత డబ్బు సంపాదించుకుంటు వృత్తి రీత్యా తనకు ఒక రచం

ఐతనినీ ఒక క్రొత్త జాతికి ప్రచురించలాని చేప్పుకునేవారు. ఈమె మెదట సేవకురాలిగా ఉపాధ్యాయరాలిగా ఆతరువాత కలం పట్టి రచయితగా స్థిరపడినారు.

<u>మేరీ ఉల్‌స్టన్ క్రాఫ్ట్ స్త్రీవాద సిద్ధాంతము:-</u>

ఒక స్త్రీగా, నిరుపేదగా ఈ సమాజం ఆమెను ఏంత దుర్మార్గంగా దూషించినా చిత్రించిన ఏమాత్రం చలించక కర్తవ్య నిర్వణే తన లక్ష్యం ముందుగా కొనసాగిన వీరవనిత స్త్రీ విముక్తి కోసం కలం పట్టిన ఆధునిక స్త్రీవాద రచయిత గుర్తిపు తెచ్చుకున్నారు.జీవితంలో ఎన్నో అనుభావాలను చేధించి నిలబడ కలడనికి కారణం అనాదిగా సమాజ పేరుకు పోయిన పాత పద్ధతులు పనులు ఆలస్యంచేయ్యడంతో శల జాప్యం అనేవి ఆమెకు నచ్చావు.పట్టుదల ఆమె ఆయుదంగా ఎప్పటికపుడు చురుకుగా స్పధించటం దానికి అనుగుణంగా ఆమెకు తోచినట్లు ఆమెస్పందించటం ఆమెలోని ఒక క్రీయాశీలతకం నిదర్శనం.అయితే ఇంకా కొంత సహనాన్ని పుంజుకొని విండికేషన్ గ్రధంలాగనే మిశిత రచనలు కూడ ప్రాధాన్యతను అని కొందరు భావన.అంటే తన తొందరపాటు కొన్ని రచనలు సామాజిక జీవన విదానానికి వ్యతిరేకంగా వ్రాయడమే అని చెప్పవచ్చు.

అన్న సామెత ప్రకారం ఆవిడ ఆలోచనలు అన్నీ తన ముందున్న లక్ష్యలపై వుండేది కాని తన వ్యక్తి గత అలంకరణ మీద శ్రద్ధ అస్సలు వుండేది కాదు. కనీసం తలకూడ దువ్వేవారు కాదని కొంత అశ్రుభ్రతగా వుండేవారని కొందరు హేళనగా మాట్లాడేవారు. విండికేషన్ పుస్తకం చదివి అభిమానం పొందిన టెలిరాండ్ ఆమె యింటికి వెళ్ళినపుడు పశిలిన కప్పుతో కాఫి ఇచ్చిందని విదితమల ఆయితే సమాజం వైపు ఏప్పుడు ఒక కన్ను వేసి చూస్తూ ఎప్పటికప్పుడు తన భావాలను రచన రూపంలో అనువాదులు స్వత అభిప్రాయలు సామాజిక, రాజికీయ, సాంస్కతిక అంశాలను క్రోడికరించి కరపత్రాలను జాన్సన్ పత్రికల ద్వారా ప్రచురిసూవుండేయి. కేవలం తన రచనలు రాయడమేకాదు, ప్రముఖ రచయిత రచనలుకూడ అధ్యయనం చేశేవారు. అందులో కాధరిన్ మెకాలే వ్రాసిన లెటర్స్ ఆన్ ఎడ్యూకేషన్, డాక్టర్ ప్రయిస్ ఆన్ ది లవ్ ఆఫ్ కంట్రీ అనే ఉపన్యాస వంటివి విండికేషన్ రాయడానికి స్పూర్తి దాయక మయినాయి ఈ విధంగా ఒక సత్తాశల రచయితగా ఎదగడానికి తోడ్పడినాయి. 1789లో ఫ్రెంచి విప్లవానికి కారణంగా అనేక రాజికీయ పోరాటాలను నిశితంగా పరిశిలించినారు. అంతకముందు తన పనిచేసిన యజమనురాలు అయిన లేడి కింగ్స్ బరోకి ఫ్రెంచి యువరాణి మేరీ ఆంటోనియట్‌కి పెప్టట్‌దాలేదని భావించారు. ప్రముఖ రచయిత అయిన బర్క్ చెప్పిన షీ వల్లి కపటంతో సమానం అని బర్క్ తన రచనలో పీడినకు గురి అయిన వేలాది మంది స్త్రీలను శురించి వదిలివేసి పేరు ప్రతిష్టలు వుండి విలాసలతో తూగులాడే కొద్దిమంది ధనిక స్త్రీల పై జాలి పడుతూ రచన చేశాడని మేరీ విమర్శించారు బర్క్‌కి వేలాది మంది కార్మిక స్తీల వారి బిడ్డల ఆర్తనాదాలు వినబడలేదని ఆవేదన వ్యక్త పరిచారు. ఇటువంటి ఒక్క రచనకు ఘూటుగా సమాదానం ఇస్తూ మేరీ రాసిన విండీకేషన్ ఆఫ్ ది రైట్స్ ఆఫ్ మ్యాన్ లోనే విండికేషన్ ఆఫ్ దీ రైట్స్ ఆఫ్ విమెన్ అనే ఒక గోప్ప పుస్తకానికి బీజాలు పడ్డాయి. మానవ అనే పదంలో స్త్రీ కూడ దాశి వుందని ఆమె చెప్పడం .1791 లో విండికేషన్ ఆఫ్‌దీ రైట్స్ ఆఫ్ విమెన్ మెదలయింది. ఇది ఉత్తమంగా సిద్దాంతం రీత్యా నైతిక వ్యవస్థాపై ఆధారాపడిన స్త్రీ విముక్తి గురించిన ఎమెుట్టమొదటి వాదనగా నలుములలా గుర్తించబడింది.అయితే జగమేరిగిన సత్యం ఏమిటంటే ఇటువంటి చైతన్యవంతమైన విప్లవత్మకమైన రచనలకు శతృవులు, మిత్రువులు కూడ వుంటారు. ఈ విధంగా కొందరు నిరయేశంగా విమర్శిసిస్తూ కొందరు హస్యాస్పందనతో వుందని అనాటి ఫ్రాన్స్‌లో అపవిత్రమైన ఆమెజాన్స్‌తో ఈ రచయిత ఒకరు అని దుయ్యబడ్డారు. పైగా ఆమె జీవితాన్ని పలురకాలుగా అంటే అవమనకరంగా చిత్రికరించారు.అయితే నూతనంగా స్వాతంత్ర్యం పొందినఫ్రాన్స్ దేశంలో ఈమె రాసిన పుస్తకన్ని మరొక విధంగా స్పందన వచ్చింది.1792లో ఆమె ఫ్రాన్స్ వెళ్ళె సరికి విండికేషన్ పుస్తక

ంన్ని ఫ్రెంచి భాషలోకి అనువాదించింది.అంటే ఆమె రాకకు ముందే ఫ్రెంచి వారికి ఆమె గురించి ఆ పుస్తకం ద్వారా తెలిసింది. పై ఒక అంతర్జాతీయ రచయితల రాజకీయ వాదులు సంఘం ఆమెకు వారి సంఘంతో సభ్యత్వం కూడ ఇవ్వడం ప్రాదాన్యతను సంతరించుకుంది. అయితే సమాజం పట్ల ఆ రచనలో ఆమెకున్న ఏకొద్ది గౌరవము కూడ ఫ్రెంచి విప్లవాన్ని ఆమె దగ్గరుంచి అధ్యయంనం చేయటం వల్ల తుడిచి పెట్టుకు పోయింది. మానవ సమాజంలో పేరుకుపోయిన సనాతన సంప్రదాయాలను సులభంగా మార్పు చేయడం సాధ్యంకాదని మరి ముఖ్యంగా క్రూరత్వ పాలననుంచి విముక్తి పొందిన వారి మరింత ఉన్నతంగా ధర్మాబద్దంగా తీర్చిద్దిటం సాధ్యం కాదని ఆమెకు స్పష్టఅయింది. ఆమె ఒక ఇంగ్లాండు స్త్రీకావడం అదే సమయంలో రెండు దేశాల మద్య జరిగే పోరు, 1794 లో ఫ్రెంచి విప్లవం యొక్క పుట్టక గురించి రాసిన చారిత్రత్మాక నైతిక దృకొణం అనే పుస్తకం వ్రాసే నాటికి ఆమెలోని అనేక భయాలు తొలిగిపోయాయి. క్రొత్త ఆశవాదం మెుదలైయింది. ఈ విదంగా ఫ్రెంచి ఆవిర్భవిస్తుందని గ్రహించారు.ఇటువంటి పరిస్దితులలోనే ఆమె ఒక మంచి సమాజన్ని నిర్మించబడుతుందని భావించారు. అదే సమయంలో ఆమెకు నిల్బర్ట్ ఇమ్లే అనే అమెరికన్ స్నేహం ఏర్పడి వారికి వివాహం అంయిందనేవారు అమేన్ మిసెస్ ఇమ్లే అని కూడ పిలిచేవారు. మూడు సం రాలు కొనసాగిన వీరీ స్నేహ ప్రయాణంలో వివాహంకాక ముందే 1764 లో మేరీకి ఫానీ ఇమ్లే అనే కుమార్తి జన్మించింది. అయితే తన భర్త అయిన   ఇమ్లేకు డబ్బు పిచ్చి, డబ్బు సంపాదించడానికి అనేక దేశాలు తిరిగేవాడు. కాని మేరీ మాత్రం తినటానికి వుండటానికి వుంటే చాలు అనుకొని ఒక సామాన్య స్త్రీగా బదిశిపోంది అందువల్ల ఇద్దరి మద్య భేద అభిప్రాయాలు ఏర్పడింది. 1795లో మేరీ ఇమ్లే స్కోండిన్వియా వెళ్ళి అక్కడ తన భర్యకు బిజినెస్ ఏ జెంట్గా కూడ వ్యవహరించింది. అక్కడ కూడ తన వృత్తి ధర్మన్ని మరువక అనేక రచనలు రాశారు. అవి 1796 లో ఒక పుస్తకం రూపంలో వెలువడినాయి.తన జీవితంలో అవి క్లిష్ట దశలో వుండి కూడ వ్రాసిన ఈపుస్తకం చాలా మందికి బాగా నచ్చింది. అంటే ఒక యువతగా వున్నప్పుడు రాసిన రచనలకంటే వివాహమయిన తరువాత చవిచూసిన అనుభావాలు ఒక తల్లి అయిన తరువాత మాతృమూర్తికి ఆమె హృదయాన్ని మెత్తపరచటం వలన ఆమె కవితా ధోరణిలో ప్రకృతి వర్ణన లో ముఖ్యంగా సమాజం పట్ల ఆమెకున్న విమర్శనా ధోరణితో చాలా మార్పు చేర్పు చేస్తూ, స్దానిక ప్రజలకు జీవన శైలిని మిళితం చేస్తూ రాయడం జరిగింది. నీటి పై ఏలా పనిచేస్తాందో నిశితంగా గమనిస్తూ వుండెవారు అసలు ఈ సమాజంలో స్త్రీ పురుష సమానత్వానికి క్రూరత్వం నిరంకుశత్వనికి ములం ఆస్ది ఒక ఆటంకంగా గుర్తించారు.ఒక సారి ఆమె రోడ్డు నిర్మిస్తూన్న ఖైది కూలీల ప్రక్కగా నడుస్తూ ఇలా అన్నరట. ఉన్నత హోదలో వుండేవారి కోట్లకి ఉండే బంగారు నక్షత్రాలు, ఖైదిల చేతులకుండే సంకేళ్ల కన్నా తలవంపులు తెచ్చేవిగా వుంటాయి. అని వ్యాఖ్యానించారు. వ్యవస్దలు సక్రమంగా పనిచేస్తే ఒక మనిషిని ఏ ధైర్యం అయితే క్రూరుడిగా మారుస్తుందో, ఆదే దైర్యాన్ని సమాజానికి ఉపయోగపడే విధంగా మలుచుకో గలిగేది అని తన విశాలదృకృధన్ని మరొక రూపంలో తెలియజేశారు.

<u>మేరీ ఊల్స్టన్ క్రాఫ్ట్ వైవాహిక జీవిత విశేషాలు:-</u>   మేరీ ఊల్స్టన్ క్రాఫ్ట్ వైవాహిక జీవితం మొదటి నుంచి కడు దరిద్రంలో విపరిత మైన ఆరోధాల మద్య సతమతమవుతూ కొనసాగిందని చెప్పవచ్చు. 1795 సం లో తన రెండవ భర్త ఇమ్లేటో పూర్తిగా విభేదించడానికి కారణం అతనికి పరాయి స్త్రీ తో అక్రమ సంబంధం వుందని గ్రహించి ఇమ్లే పై తను పెంచుకున్న నమ్మకం సరికాదని తెలుసుకొని నిస్సహయతకు గురై ఆత్మహత్యా యతం చేసింది.కాని ఆసమయంలో ఆమెకు ప్రక్కన ఉన్నవాళ్లు రక్షించారు.తరువాత తనుచేసిన పనికి విచారించి భర్త అయిన ఇమ్లేని మరిచిపోయింది కొంత కాలం తరువాత ప్రముఖ రాజికియ తత్వవేత్త అయిన విలియం గాడ్విన్తో 2వ సారి వివాహం అయింది కాని ఇద్దరు స్వతంత్య భావాలు కలశి వుందున్న వీరి సహజివనం ఎంతో కాలం కొనసాగలేదు. అయితే వీరు కలసి వున్న కాలంలో అంటే 1797 ఆగస

ష్ట లో మేరీ ఒక బిడ్డకు జన్మను ఇచ్చి మేరీ చనిపోయారు. ఆ బిటిడ్డ పెద్దయిన తరువాత షెల్లి కవిని వివాహం చేసుకుంది. ఆమెను మేరీ షెల్లిగా పిలిచేవారు. ఆమె కవి షెల్లీని పెళి చేసుకొని మిసెస్ షెలీగా, ఫ్రాంకెన్ స్టైయిన్ అనే సంచలనాత్మక గ్రంధన్ని రచించడం ద్వారా ప్రముఖ రచయితగా గుర్తింపు పొందింది. అంటే తన తల్లి వారసత్వపు లక్షణాలను పునికిపుచ్చుకుందడానికి ఇదే గొప్ప నిదర్మనంగా భావించవచ్చు.

ముగింపు మేరీఊల్‌స్టన్ క్రాఫ్ట్ జీవితసారాంశాన్ని క్షుణంగా పరిశిలించినట్లుయితే ఆనాదిగా అంధకారంలో ఎటువంటి గుర్తింపు నోచుకోని స్త్రీ జాతికి సమాజంలో ఒక స్దానం కల్పించిన ప్రముఖ స్త్రీ వాదిగా పేర్కొనవచ్చు ఇందుకు ఆమొదం ఆమె జీవితగాధ. తన చుట్టు వున్న ప్రపంచంలో ఎన్నో సామాజీక రుగ్మతలకు గురైవుతూనే వాటిని వారిస్తూ మట్టిలో మాణిక్యం లాగా తన జీవితాన్ని తానే మెరుగులు దిద్దుకున్న ధైర్యావంతురాలు, స్త్రీ విముక్తి కోసం, వారి సాదికారిత కోసం తన జీవితాన్ని ఫణంగా పెట్టి నేటి సమాజంలో మానవహక్కులతో స్త్రీ హక్కులు దాగి వున్నాయని చాటి చేప్పి, ఆహక్కుల కోస ాేరాడిన మహిళా శక్తిగా ఆమెను గౌరవించాల్సిన అవసరం నేటి తరానికి, ప్రభుత్వాలకు వుందని గుర్తించాలి.

<u>కేంద్ర రాష్ట్ర సంబందాలు ()</u>

మన రాజ్యాంగ దేశాంలో సమాఖ్య వ్యవస్దను ఏర్పాటు చేసింది. భారత రాజ్యాంగలో సమాఖ్య అనే పదాన్ని ప్రత్యక్షంగా ఎక్కడ ఉపయోగించలేదు అయినపట్టికి భారతదేశం సమాఖ్య రాజ్యమే సమాఖ్య రాజ్యనికి ఉన్న లక్షణాన్ని మనం చూడగలం మరొక ముఖ్యంశం సమాఖ్యతో అత్యంత కీలకమైనది కేంద్ర రాష్టాల మధ్య అదికార విభజన. అయితే బలమైన కేంద్ర ప్రభూత్వం ఉంది అందుకే మన రాజ్యంగంలోని సమఖ్య లక్షణాల కంటే ఏక కేంద్ర లక్షణాలు ఎక్కువగా వర్తిస్తాయి. మన దేశం అనుసరించే సమాఖ్య విదానం కెనడాలను పోలి ఉంటుంది మన దేశంలో కేంద్ర రాష్టాల మధ్య 3 రకాలైన సంబందాలను రాజ్యంగా పొందుపరిచింది. అవి

1. కేంద్ర రాష్ట్రాల మధ్య శాసన సంబందాలు () ప్రకరణ 245 నుండి ప్రకరణ 255 వరుకు
2. కేంద్ర రాష్ట్రాల మధ్య పరిపాలన సంబందాలు () ప్రకరణ నుండి ప్రకరణ 263 వరుకు
3. కేంద్ర రాష్ట్రాల మధ్య ఆర్దిక సంబందాలు () ప్రకరణ 264 నుండి ప్రకరణ 300 వరకు.

<u>మరి కొన్ని ఏకకేంద్ర లక్షణాలు</u>

1. ప్రకరణలు 256 257 ల కేంద్ర శాసనాలను, కేంద్ర కార్యనిర్వాహక వర్గ ఆదేశాలను రాష్ట్రాలు విదిగా గౌరవించాలి.
2.రాజ్యంగా సవరణ విషయంలో కేంద్రానిదే పై చేయి. కేంద్రనికి సవరణ బిల్లులను ప్రతిపాదించే అదికారం కలదు.()
3.రాష్ట్రాలకు పాలనాపరమైన ఆదేశాలను జారీచేయడమే కాక కేంద్ర దాని విధులలో కొన్నింటిని రాష్ట్రాలకు దత్తం చేయవచ్చు. ఇలా దత్తం చేసే అదికారాలు కేంద్ర కార్యనిర్వాహక అధికార పరిధికి చెంది ఉంటాయి. ()
4. పార్లమెంట్ శాసనానికి విరుద్దంగా రాష్ట్రాలు ఏ శాసనం చేయరాదు. ఒక వెళ చేస్తే అవి చెల్లవని రాజ్యంగం ప్రత్యేకంగా పేర్కొంది కేంద్ర కార్యనిర్వహక వర్గనికి భిన్నంగా రాష్ట్రాలు తమ అదికారాలను వినియెగించకూడదు. అంతిమంగా రాష్ట్రాల శాసన నిర్మాణంలోను పరిపాలనులోను నియంత్రించడం అనేది ఉంటుంది.(పకరణ. 254, 257)
5.సహాయక గ్రంట్ల ద్వారా కేంద్ర రాష్ట్రాలపై నియంత్రణ జరుపుతుంది.()
6 రాష్ట్రా శాసన నిర్మాణ శాఖ రూపొందె బిల్లులపై వివాదాస్పదం అని గవర్నర్ భావిస్తే వాటిని రాష్ట్రాపతి ఆమొదానికి పంపుతాడు. (ప్రకరణ,200).

లేకుండా సమాన ప్రాతినిధ్యాన్ని కల్పించాలి అమెరికా స్విట్జర్లాండ్ ఆస్ట్రేలియాలలో ఈ సూత్రం అమలులో ఉంది కాని భారత సమాఖ్యలో కేంద్ర పార్లమెంట్ రాజ్యసభలో రాష్ట్రాలకు వారి జనాభా ప్రాతిపదకన ప్రాతినిధ్యాన్ని కల్పించారు. ఉదహరణకు ఉత్తర ప్రదేశ్ రాష్ట్రం అన్నిటికన్నా ఎక్కువ మంది సభ్యులను (31 మందిని) రాజ్యసభకు పంపుతుంది. మిజోరం సిక్కిం వంటి రాష్ట్రాలు అతి తక్కువ సంఖ్యలో అంటే ఒక్కరిని మాత్రమే రాజ్యసభకు పంపుతాయి. ఇది సమాఖ్యవ్యవస్థకు విరుద్ధమైన లక్షణం.

పార్లమెంట్‌కు రా(ష్ట్రాలు భౌగోళిక స్వరూపాన్ని మార్చే అదికారం-() () రాష్ట్రాల యొక్క భౌగోళిక స్వరూపాన్ని, సనగ్రతను మార్చే అధికారం కేంద్ర ప్రభుత్వం మీద ఆదరాపడుతుంది. అలాగే రాష్ట్రాలను పునర్వ్యవస్థికరించడం. రాష్ట్రాల భౌగోళిక మిస్తరాన్ని పెంచగలదు. ఈఅదికారం ఇతర సమాఖ్యదేశాలను అమలులో ఉన్న పద్ధతికి విరుద్ధమైనది. ఉదాపారణకు అమెరికాలలో ఆయా రాష్ట్రాల సమ్మతి లేకుండా వాటి సరిహద్దులను మార్పు చేసే అదికారం అమెరికా కేంద్ర శాసనసభ అయిన కాంగ్రెస్‌కు లేదు.

భారతదేశంలో పంచాయితి వ్యవస్థ చరిత్రలో మహిళ ప్రాతినిత్యం -చరిత్ర భారతదేశంలో చరిత్ర పాలిక అంగ్లవ ఖ భారత పేరులో వచ్చి 1993లో రాజ్యంగా బద్ధము రాజ్యంగా స్థానిక సందేశంలో రిజర్వవెషన్స్ ప్రాతినిధ్యంలో ఇవ్వడం జరిగింది. మొఎస్త్రదలు pr అంతిమంగా క్రమ క్రమంగా ప్రాతినిధ్యంలో పోటి చేయడం ఇప్పుడు. సంపూర్ణంగా పాల్గొంటు వారి అవకాశాలను సద్వినియోగం చేసుకోంటున్నారు. 1991 సాదరణ ఎన్నికలలో జరిగిన మోజర్తి స్థానాల ప్రదానమంత్రి పదవి పెట్టుక ప్రజాస్వామ్య అదికారం రాజ్యంగా 74 అనగా కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు. భాగాస్వామి చెసినట్లుయితే దిని వల్ల ప్రజ ప్రత్యేక్షంగా ఎన్నుకొన్నే విదాన్నాని రాజ్యంగాబద్ధత కల్పించినట్లుయితే. 1993 జున్1 నుంచి 74వ రాజ్యంగా సవరణ చట్టం మున్సిపాలిటి అమలో 19వ శాతాబ్దం సంబందించిన ప్రవేశిక 243. ఇందులో మొత్తం దిని కింద పేర్కొన్న విదంలు ఇందులో మొత్తం 19 అదికరణ 243 చెర్చారు.

జె. యస్. మిల్ (1806 - 1873)

లక్ష్యము:

ఉపయోగితావాది మరియు వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, స్త్రీల హక్కులకోసం నిరంతరం కృషిచేసిన జె.యస్. మిల్ రాజకీయ భావాలను గూర్చి వివరించడమే ఈ పాఠ్యాంశము యొక్క ముఖ్య లక్ష్యముగా చెప్పవచ్చు.

పరిచయం

జాన్ స్టూవర్ట్ మిల్ ఉపయోగితావాదులలో చివరివాడు అయినప్పటికి, వ్యక్తి శ్రేయోవాదులలో ప్రముఖుడు. ఈయన ప్రఖ్యాతిగాంచిన జేమ్స్ మిల్ యొక్క పుత్రుడు, గొప్ప రాజకీయ, ఆర్థికవేత్త మరియు ఖ్యాతి వహించిన 'విద్యా' వేత్తగా గుర్తింపు పొందాడు.

ఆధునిక పాశ్చాత్య రాజనీతి తత్వ విచారణలో ఉదారతావాదిగా J.S. మిల్ స్వేచ్ఛా, సమానత్వం, శ్రేయోవాద సిద్ధాంతాల ప్రాముఖ్యతను ప్రతిబింబించడంలో 'వ్యక్తి స్వేచ్ఛావాదం' 19వ శ.లో ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంది. 19వ శతాబ్దంలోని యూరప్ రాజకీయాలలో సామ్రాజ్యవాది, నిరంకుశ సిద్ధాంతాలకు భిన్నంగా "వ్యక్తి స్వేచ్ఛావాదాన్ని సమర్థించడంలో J.S. మిల్ చేసిన కృషి ఫలితమే" స్వేచ్ఛావాద సిద్ధాంతానికి గట్టి పునాదులు వేశాయి. ముఖ్యంగా జెర్మి బంథామ్ అనే రాజనీతి తత్వవేత్త ప్రతిపాదించిన ఉపయోగితావాద సిద్ధాంతంపై వచ్చిన విమర్శలను వాఖ్యానిస్తూ, వాటికి ప్రతి వాక్యాలను జోడించి 'ఉపయోగితావాద సిద్ధాంత ప్రాముఖ్యతను తెలుపుటకు విశేషంగా కృషిచేసిన వారిలో అగ్రగణ్యుడు J.S.Mill.

ఈ విధంగా తన జీవితకాలంలో రాజకీయ పరిణామ ప్రక్రియలను అధ్యయనంచేసి 'నిరంకుశత్వాన్ని రూపుమాపడానికి, యూరప్‌లోని సామాన్య ప్రజలను, స్త్రీ - సాధికారతను చైతన్యం చేయడానికి J.S.Mill వ్యక్తి స్వేచ్ఛావాదాన్ని తన తాత్వక విచారణలో ప్రసాదించాడు.

జీవిత విశేషాలు:

ఉదారవాది అయిన J.S. మిల్ 1806 లండన్‌లో జన్మించాడు. మూడు సంవత్సరాల వయస్సులోనే విద్యను అభ్యసించడం ప్రారంభించాడు. మూడేళ్ళకే గ్రీకు భాషను నేర్చుకొని ప్లేటో రచనలన్నిటిని చదివాడు. హెరిడోటస్, గ్సేనోఫిన్, ల్యూసెక్‌లను అధ్యయనం చేశాడు. అదే వయస్సులో లాటిన్‌భాషను, బీజగణితము, రేఖాగణితము, తత్వశాస్త్రము కూడా అభ్యసించాడు. గిబ్బన్ హ్యూమ్ రచనలను ఆంగ్ల భాషలో చదివి, 12 సంవత్సరాల వయస్సులో తర్కశాస్త్ర ప్రబంధాన్ని పఠించాడు. డేవిడ్ రకార్డో, ఆడమ్ స్మిత్ రచించిన రాజనీతి ఆర్థిక శాస్త్రాలపై రచించిన గ్రంథాలను చదివి జీర్ణించుకున్నాడు. మిల్‌కి జేమ్స్ మిల్, రికార్డోలు మంచి స్నేహితులు. J.S. మిల్ ఫ్రాన్స్‌దేశం వెళ్ళి ఫ్రెంచి భాషను నేర్చుకొని, రసాయన, వృక్షశాస్త్రాలను అధ్యయనం చేశాడు. తన 15వ ఏట ఇంగ్లాండుకు తిరిగి వచ్చి మానసిక తత్వ శాస్త్రాన్ని పఠించాడు.

రచనలు:

(1) System of Logic, Ratio Cinative and Inductive – 1843.

(2) Principles of Political Economy.

(3) Essay on some unsettled questions in political economy – 1944.

(4) Enforcement of Women – 1853.

(5) On Liberty.

(6) Dissertations and Discussions – 1859.

(7) Thoughts on Parliamentary Reforms – 1859.

(8) Considerations on Representative Governments – 1860.

(9) Utilitarianism – 1863.

(10) Examination of Sir William Hamilton's Philosophy – 1865.

(11) Administration of Women to electoral franchise – 1867.

(12) England & Ireland (1868).

(13) Subjection of women – 1869.

(14) Women suffrage – 1873.

(15) Three Essays on Religion – (1874) (After Death)

జె.స్. మిల్‌ను ప్రభావితం చేసిన అంశాలు

J.S. మిల్ చిన్నతనంలోనే గ్రీకు రాజనీతి గ్రంథాలను అధ్యయనం చేయడం వల్ల ప్లేటో చేసిన సంభాషణలు, సోక్ర టీసు ప్రశ్నోత్తరాల పద్ధతి J.S.మిల్ పై చెరగని ముద్ర వేశాయి. వర్డ్స్‌వర్త్ పద్యములు, కోలరిడ్జ్ తాత్త్విక భావాలు కూడ మిల్‌న ు ప్రభావితం చేశాయి. అలాగే డ్యుయంట్స్ శాసనములపై వ్రాసిన గ్రంథము జాన్ ఆస్టిన్ రాసిన "(TheRomanLaw)" మరియు ఆడమ్ స్మిత్ రాసిన "TheWealthofNations" మొదలగునవి మిల్ వాదనలను పటిష్ఠంచేశాయి.

ముఖ్యంగా J.S.మిల్ తండ్రియైన జేమ్స్‌మిల్ స్నేహితుడు జర్మి బెంథామ్‌తో కూడ పరిచయం ఏర్పడడం భార్య వి ుసెస్ "డైలర్" ప్రభావం కూడ కలదు. J.S.మిల్ తన ఆత్మకథలో 'తన భార్య తనకంటే తాత్వికురాలని కార్లైర్ కంటే గొప్ప ర చయిత్రి' అని అభిప్రాయపడినాడు. మిల్ పనిచేసిన Utilitarian Society, SpeculativeDebating Society లోనూ మరియు PoliticalEconomyClub లోనూ జరిగిన ఉన్నత స్థాయి చర్చల స్వభావం మిల్‌పై ప డి ఉపయోగితావాదం, తర్కశాస్త్రము, రాజనీతి ఆర్థిక విధానము, మానసిక విజ్ఞాన శాస్త్రములకు సంబంధించిన ఆయన భావా లు స్థిరపడినాయి.

స్వేచ్ఛపై మిల్ అభిప్రాయాలు

సమాజంలో స్వేచ్ఛలేకుండ ఆత్మవికాసం జరుగదని J.S.Mill భావన. సమాజం సుఖ సంతోషాలతో వుండాలంటే స్వేచ్ఛ అత్యవసరం అన్నాడు. స్వేచ్ఛ అనేది వ్యక్తి అవసరం అనుకుంటే పొరపాటే. అది మన ప్రయోజనాలకంటే ప్రధానమైనది . ఒక సమాజం మార్పు చెందాలంటే దానికి ప్రధాన ఆధారం వ్యక్తి ఆలోచనాసరళే. కావున స్వేచ్ఛాయుతమైన వాతావరణంలో జరిగే చర్చలు మంచి ఫలితాలని ఇస్తాయి. కొన్ని సార్లు ఒక విషయంలో ఒకరు వ్యతిరేకిస్తే వారి అభిప్రాయాన్ని అణచివేయడం వల్ల మానవ జాతికి నష్టం ఏర్పడుతుంది. అంటే వ్యతిరేకించే ఒక్కరి అభిప్రాయంతో ఉన్నది సత్యంకావచ్చు. దానిని మెరుగు ది ద్దడం వల్ల ప్రయోజనం వుంటుందని మిల్ భావన. ఒకవేళ వ్యతిరేకించిన వ్యక్తి భావన విశ్వాసం దృఢపడుతుంది. కావున రాజ ్యం బలవంతంగా ప్రజలపై ఒక విశాసాన్ని రుద్దితే వినాశనానికి దారితీస్తుంది.

సమాజ ప్రగతికి సత్యమే జయించి మనుగడ సాగించాలని J.S. మిల్ భావన. భావస్వేచ్ఛను పరస్పర చర్చను మిల్ సమర్థించారు. దీనివల్లే సమాజంలో స్త్రీ - పురుషులకు వ్యక్తి వికాసం కలుగుతుందని దృఢంగా విశ్వసించాడు.

(1) స్వేచ్ఛ అంటే ప్రతి వ్యక్తి తన అభీష్టానికి తగ్గట్టుగా వుండుట.

(2) వ్యక్తికి తనపై పూర్తి సార్వభౌమత్వం వుంటుంది. దాన్ని అతనికే వదిలివేయాలని చెప్పాడు. వ్యక్తి స్వయం నిర్ణయంపై చేసే చర్యలకు రాజ్యం అడ్డుపడకూడదు. కేవలం ఇతరులపై ప్రభావం చూపే చర్యలపై మాత్రమే రాజ్యం జోక్యం చేసుకోవాలని J.S. మిల్ సూచించారు. అంటే కొందరికి నష్టం వున్నా సామాజిక సంక్షేమం కోసం రాజ్యం ఏవిధంగా జోక్యం చేసుకున్నా సమర్ధనీయమన్నాడు.

(3) స్వేచ్ఛపై J.S. మిల్ ఇచ్చిన 2వ నిర్వచనం ప్రకారం 'ప్రమాదకరమైన బ్రిడ్జిని దాటబోయే వ్యక్తిని బలవంతంగా ఆపివేయడం' సమర్థనాయం అన్నాడు. అంటే బ్రిడ్జి దాటడం ప్రమాదకరమని ఎదుటి వ్యక్తికి తెలియదు. కాబట్టి దాటాలనే తన కోరికను ఆపడం సమర్ధనీయమే.

ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వంపై మిల్ భావనలు:

J.S. మిల్ దృష్టిలో ప్రభుత్వము సమర్ధనీయమైనది అయినంత మాత్రాన అది ఉత్తమ ప్రభుత్వంకాదు. ప్రజలను ఉత్తమ పౌరులుగా తీర్చిదిద్ది వారికి రాజకీయపరమైన విద్య, శిక్షణ ఇచ్చేదే ఉత్తమ ప్రభుత్వము అంటాడు. ఇటువంటి ప్రభుత్వం ప్రజల తెలివితేటలను, మంచితనాన్ని వృద్ధి చేయాలి. కాని వీటిని ఎంతవరకు ప్రభుత్వం వృద్ధి చేయగలదో మొదట గ్రహించాలి. ఇటువంటి వాటిని వృద్ధిచేయాలంటే ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వాలు ఉత్తమమైనవని J.S. మిల్ అభిప్రాయము. అయితే ఇది అభివృద్ధి చెందిన దేశాలకే వర్తిస్తాయని వెనుకబడిన దేశాలకుగాని, వలస దేశాలకు గాని అనుకూలంకాదని అంటాడు. చిన్న చిన్న అసంఘటిత సమాజాలకు రాజరికమే మెరుగన్నాడు. ప్రభుత్వ వ్యవస్థనే నిర్దేశించేవారికి ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వం పనికిరాదన్నారు. అయితే ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వాలలో ఉన్న బలహీనతలను J.S. మిల్ చర్చించారు. ఉదాహరణకు బ్రిటిషు పార్లమెంటులో మైనారిటీలకు సముచిత ప్రాతినిధ్యంలేదని అభిప్రాయపడినారు. ఈలోపాన్ని సవరించాలంటే నైష్పత్తిక ప్రాతినిధ్య విధానం (Pro-portional Representation) అవసరం అని సూచించాడు.

బ్యాలెట్ విధానం:

జర్మి బెంథామ్, జేమ్స్ మిల్ బ్యాలెట్ ద్వారా ఓటింగ్ విధానాన్ని సమర్థించినా, J.S. మిల్ మాత్రం వ్యతిరేకించారు. ఓటును హక్కుగా భావించకూడదని, అది తన విద్యుక్త ధర్మమని భావించడం విభేదించాడు. అదే ఓటు హక్కు కాదు, వ్యక్తి కర్తవ్యం అని అర్థం. కనుక ఓటరు సమర్థవంతంగా ఓటును వినియోగించుకోవాలంటే 'ఓటింగ్ విధానం రహస్యంగా ఉండాలని మిల్ భావన.

ఓటుగా నమోదవడానికి J.S.Mill సూచించిన పరిమితులు

(1) ప్రతి ఒక్కరు అక్షర జ్ఞానం కలిగివుండాలి.

(2) వారు బాధ్యతాయుతంగా పన్ను కట్టేవారై వుండాలి.

(3) ప్రజలకు ఓటుహక్కు యిచ్చే ముందు 'నిర్బంధ విద్యా విధానాన్ని అమలు చేయాలి.

శాసన విధానం పై మిల్ భావాలు:

(1) శాసన సభ శాసనాలు మాత్రమే చేయాలి, నిర్వహణ చేయరాదు.

(2) సంవత్సరానికి ఒకసారి ఎన్నికలు జరుపరాదు.

(3) స్థానిక ప్రభుత్వాలను బాగా ఏర్పాటు చేసి వాటిని నిర్వహించే బాధ్యతను మెజారిటీ ప్రజలకు అప్పగించాలి. అలా చేస్తే ప్రజలలో అంతర్గతంగా వున్న సామర్థ్యాలు బయటపడి పాలనా నిర్వహణకు ఉపయోగపడతాయని భావించారు.

(4) శాసనాలను తయారుచేసే బాధ్యత ప్రజలకే అప్పగించాలన్నారు. అయితే

(5) తీర్మానాలకు తుదిరూపం యిచ్చే హక్కు మాత్రం కామన్స్ సభదే.

ఈ విధంగా మిల్ మేధా సంపత్తిగల తత్వవేత్త, ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వాని సమర్థిస్తూనే అదుపుగల ప్రమాణాలను కూడా ఆయన గుర్తించాడు.

ప్రజాస్వామ్యంపై J.S. మిల్ భావాలు:

ప్రజాస్వామ్యం అంటే ప్రజలు రాజకీయంగా భాగస్వాములు గావుండటం, వయోజన ఓటు హక్కు ప్రత్యక్షంగాకాని, తాము ఎన్నుకునే ప్రతినిధుల ద్వారా కాని పరిపాలనా కార్యకలాపాలు సాగించడమే అని మిల్ పేర్కొన్నారు. అంటే మిల్ ఒక గొప్ప ప్రజాస్వామ్యవాది అని చెప్పవచ్చు. ఈ సందర్భంగా ఒక రాజ్యం యొక్క గొప్పతనము, విలువలు ఆ రాజ్యంలో వ్యక్తుల గొప్పతనమును బట్టి వుంటుంది అని మిల్ భావించారు. రాజ్యం కనుక వ్యక్తుల మానసిక శక్తుల వికాసమును, పరిపాలనా నైపుణ్యమును పెంపొందించకపోతే అది ఏ రంగంలోను ప్రగతిని సాధించలేదు.

ముఖ్యంగా సమాజంలో వెనుకబడి వున్న స్త్రీలకు ఓటింగ్ హక్కు వుండాలనీ, మైనారిటీలకు ప్రాతినిధ్యం వుండాలని ఆనాడే మిల్ వాదించాడు. ప్రజాస్వామ్యంలో మెజారిటీ వర్గ ప్రజలు, మైనారిటీవర్గపు ప్రయోజనాలను విస్మరించే ప్రమాదం వుంది. అందుచేత నైష్పతిక ప్రాతినిధ్య పద్ధతిని అవలంబిస్తే మెజారిటీ వర్గంతోబాటుగా మైనారిటీ వర్గానికి కూడ సముచిత ప్రాతినిధ్యం లభిస్తుందని, అసలు నిజమైన ప్రజాస్వామ్యానికి, లోపభూయిష్టమైన ప్రజాస్వామ్యానికి గల భేదాన్ని ఆయన గ్రహించాడు.

స్త్రీల హక్కులపై జె.యస్. మిల్ భావాలు:

ఆనాటి సమాజంలో స్త్రీలపై గల సామాజిక న్యాయపరమై 'నిర్బంధాలను' చూచి మిల్ చాలా బాధపడ్డాడు. పైగా బ్రిటన్‌లో విక్టోరియా ఒక మహారాణిగా రాణిస్తుంటే, మరొకవైపు చూస్తే అదే బ్రిటిష్ సమాజంలో స్త్రీల పరిస్థితి దయనీయంగా వుండేది. రాజకీయాల్లో పాల్గొనే హక్కుగాని, ఉన్నత పదవులు నిర్వహించే హక్కుగాని స్త్రీలకు లేదు. ఉద్యోగాలు చేసే అవకాశం కాని, ఓటుహక్కు పొందే అవకాశం అసలే లేదు. రాజ్య యంత్రాంగంలో వారి పాత్ర జీరో. ఈ పరిస్థితి గమనించిన స్వేచ్ఛావాది అయిన మిల్ స్త్రీల హక్కులను సమాజంలో వారి అభ్యున్నతికి ఎంతో కృషిచేశారు.

సమాజాభివృద్ధికి మూలబిందువు అయిన స్త్రీని అసమానతలకు గురిచేయడం అర్థరహితం అన్నారు. పుట్టుకలోని, స్వభావంలోగాని ఒక మనిషి ఒకే వృత్తికి అర్హుడని చెప్పలేము. నైతిక భేదంవల్ల స్త్రీ - పురుషుల మధ్య అంతరం వుంటే దానిని పురస్కరించుకొని అన్ని రంగాలలో స్త్రీలను చిన్న చూపు చూడరాదు. స్త్రీలకు కూడ రాజకీయాలలో అవకాశం కల్పిస్తే అది సమాజానికి ఎంతో ఉపయోగకరమని మిల్ భావించాడు. స్త్రీలు కుటుంబస్థాయినుంచి అన్ని మెలుకువలు తెలుసుకొని వుంటారు కాబట్టి పురుషునికంటే స్త్రీలే ఎక్కువ సేవ చేయగలరని, కనుక స్త్రీలకు స్వేచ్ఛ అవసరం అని అందుకుగాను వారికి ఉన్నత విద్య అవకాశాలు కల్పించాలని, అప్పుడే వారి మేధా సంపత్తి సమాజానికి ఉపయోగపడుతుందని అభిప్రాయపడినారు. కనుక రాజకీయ పరమైన అవకాశాలు, ఉన్నత పదవులను పొందే ఉద్యోగాలు అందుబాటులో ఉంచాలన్నారు. ఆనాటి బ్రిటిషు పార్లమె

ంటులో కూడ స్త్రీలహక్కులను సమర్థించారు. అయితే ఈ విషయంలో మిల్‌ను చాలామంది విమర్శించడం కూడా జరిగింది. వైవాహిక జీవితం, గృహంలో స్త్రీల పాత్రల గురించి మిల్‌కు సరైన అవగాహనలేదని, స్త్రీలు పురుషులకు లొంగివుండరాదనే మిల్ వాదాన్ని దుయ్యబట్టారు. తల్లి ఉద్యమమైన బాధ్యత తన పిల్లలను పెంచి పెద్దచేసి వారిని తీర్చి-దిద్దుతుంది. అటువంటి బాధ్యతను-మిల్ స్త్రీలలో వుండుట అని భావించడం సరికాదని కొందరు విమర్శించారు. పైగా స్త్రీ సహజంగా పురుషుని కంటె శారీరకంగా బలహీనంగా వుంటుందని. ఈ సహజమైన భేదాలను శాసనపరంగా నిర్మూలించలేము అని మిల్ గ్రహించలేదు. ఇలా జరిగితే స్త్రీ-పురుష సంబంధం మధ్య విప్లవాత్మక భావాలు కలిగి క్లిష్టమైన సమస్యలు ఎదురవుతాయని కొందరి భావన. ఏది ఏమైనప్పటికి రాజ్యకార్య కలాపాలలో స్త్రీలకు సముచిత స్థానం ఉండాలని మిల్ చేసిన వాదన స్త్రీ విమోచనకు ఆయన చేసిన కృషిని హర్షించదగిన అంశము అని భావించాలి.

ఆర్థిక వ్యవస్థపై మిల్ భావాలు:

రాజకీయ మరియు ఆర్థిక విశ్లేషణలో మిల్ భావాలు చాలా ఉన్నతమైనవి. ఆర్థిక శాస్త్రం అంటే నిల్వలకు విలువ కట్టడం కాదని, దాని వెనుక రక్త - మాంసాలు, ఆలోచన, ఆవేశాలు కల వ్యక్తులున్నారని గ్రహించాలి. ఇటువంటి మిల్ భావాలపై ప్రముఖ శాస్త్రవేత్త అయిన కాంకుడే ప్రభావం చాలా పడింది. ఆయన ఆర్థిక భావాలు ఆధ్యాత్మిక, నైతిక విలువలతో సమ్మిళితమైనాయి. వ్యక్తి తన స్వార్థంకోసం కాక ఇతరుల సంక్షేమంకూడా కోరుకుంటాడు. ఈ విషయాలలో వ్యక్తికి తాను కష్టపడి సంపాదించిన ఆస్తి తాను అనుభవించే హక్కు వుందని అంటారు. సామాజిక వ్యవస్థ మానవ జాతి వికాసానికి, శ్రేయస్సుకు చాలా అవసరం. అయితే అధిక సంఖ్యాకులను ఆస్తి హక్కు ద్వారా సంతృప్తి పరచి విధేయులుగా ఉండటానికి చేసే ప్రయత్నం సరికాదు. ఇది కమ్యూనిజ సిద్ధాంతానికి వ్యతిరేకం అంటాడు మిల్. అలాగని ఆస్తిహక్కు పవిత్రమైనదికాదు, ఎందుకంటే భూమి ఏ ఒక్కరి సృష్టికాదని, అది మానవులందరికి చెందివుంటుందని సూచించినాడు. కాబట్టి రాజ్యం భూమి విషయంలో తగు చట్టాలు చేసి ఆస్తి విషయంలో స్వేచ్ఛను కల్పించాలి అంటాడు.

మిల్ తన అవసాన దశలో శ్రామికునిపై సానుభూతి చూపి సోషలిస్టు విధానం పట్ల సుముఖుడైనాడు. శ్రామికులకు విద్య నేర్పించాలని వారిని విజ్ఞానవంతులుగా చెయ్యాలని ఆశించాడు. అప్పుడే వారు స్వేచ్ఛా ప్రియులుగామారి తమ అలవాట్లలోను, జీవిత విధానంలోను మార్పు తెచ్చుకొని జన స్రవంతిలో అసమానతలకు గురికాకుండా జీవిస్తారని అభిప్రాయపడినాడు. మిల్ సోషలిస్టు భావాలకు చేరువైన, వ్యక్తి స్వేచ్ఛావాదాన్ని వదులుకోలేదు. రాజకీయాల ఉదారవాద ఆర్థికపరమైన సమాజాన్ని చక్కగా మేళవించి తీర్చిదిద్దిన ఘనత ఆయనకే దక్కుతుంది.

ముగింపు:

గొప్ప మేధావి, రాజనీతి పండితుడు మరియు వ్యక్తి స్వేచ్ఛావాదానికి మూలపురుషుడు J.S. మిల్. స్త్రీల హక్కుల విషయంలో ఎన్నివిమిర్శలకు లోనైనప్పటికీ, స్త్రీల హక్కులకోసం నిర్విరామంగా కృషిచేశారు. ఆ కాలంలో స్త్రీల సంక్షేమం కోరే వాళ్ళలో J.S. మిల్ ఉత్తములు. స్త్రీలకు ఓటింగు హక్కు ఇవ్వాలని ఆదేశించిన మొదటి ఉపయోగితావాది. J.S. మిల్ వారికి రాజకీయ స్వేచ్ఛ అవసరం అని నొక్కి చెప్పారు.

కార్ల్ మార్క్స్

లక్ష్యము

ప్రముఖ కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంత వేత్తలైన కార్ల్‌మార్క్స్ మరియు ఎంగిల్స్ యొక్క రాజనీతి తత్త్వములను గూర్తిచ వివరిస్తూ వారి సిద్ధాంతములో సమాజంలో స్త్రీల పాత్రను చర్చించుటయే ఈ పాఠ్యాంశము యొక్క లక్ష్యము

1. పరిచయం
2. జీవిత విశేషాలు
3. రచనలు
4. మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతానికి మూలాధారాలు
5. గతితార్కిక భౌతికవాదము
6. ఆర్థిక నిర్ణయకము
7. మిగులు విలువ సిద్ధాంతము
8. వర్గ పోరాటం
9. కార్మిక నియంతృత్వము
10. వర్గ రహిత సమాజం
11. సమాజంలో స్త్రీల పాత్ర
12. విమర్శ

కార్ల్‌మార్క్స్ & ఎంగిల్స్

శాస్త్రీయ సామ్యవాదం లేక కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించిన ప్రముఖ కమ్యూనిస్టు రాజనీతి తత్త్వవేత్త, యావత్ ప్రపంచంలో ఒక విప్లవంలోకి కదలికను తెచ్చిన ధృవతారలుగా ప్రసిద్ధికెక్కిన వారు కార్ల్‌మార్క్స్ మరియు ఎంగిల్స్

వీరి సిద్ధాంతాలు ఆతరువాత కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతం యొక్క ధాతువు నుంచి శాకోపశాఖలుగా అనేక రకాల కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాలు అవతరించినప్పటికీ ఆ మూల సిద్ధాంతం ఆధునిక యుగంలోకూడ ఆచరణ యోగ్యంగా వుందంటే అతిశయోక్తి కలేదు. ముఖ్యంగాపాశ్చాత్య పెట్టుబడి దారి విధానానికి వ్యతిరేకంగా, ప్రపంచ చరిత్రకు నూతన వ్యాఖ్యానం చేసిన రాజనీతి తత్త్వ శాస్త్రజ్ఞులలో ప్రముఖుడు కార్ల్‌మార్క్స్. ఈ సిద్ధాంత ప్రపంచాన్ని రెండు వర్గాలుగా విబజించింది. ఒక వైపు పాశ్చాత్య దేశాలలో పెట్టుబడి దారి విధానం, మరో వైపు తూర్పు యూరప్‌లో సోషలిస్టు విధానం పాతకు ఓయివున్న నేపథ్యంలో మార్క్స్ యొక్క సామ్యవాద, సిద్ధాంతం సమాజంలో వున్న అసమానతలను రూపుమాపడానికి ముఖ్యంగా సమాజంలో అట్టడుగున వున్న నిమ్న స్తాయి వారిని పై స్థాయికి తేవడమే తన లక్ష్యంగా భావించింది. అలాగే ఆదిమ దశ నుంచి సమాజంలో స్త్రీ అనేక అణచివేతలకు గురి అవుతూ వస్తున్న సమయంలో వీరి పురోభివృద్ధికి కూడ చేయూనందించిందని చెప్పవచ్చు.

కార్ల్‌మార్క్స్ జీవిత విశేషాలు :

కార్ల్‌మార్క్స్ జర్మనీలో రైక్‌మాండ్ (Rykmand) రాష్ట్రంలోని టైయలర్ ట్రవేస్‌లో 1818లో జన్మించారు. ఆయన ప్రాథమిక విద్య అనంతరం 17వ ఏట న్యాయ శాస్త్రం చదవడం కోసం బాన్ విశ్వవిద్యాలయంలో చేరాడు. ఆ తరువాత బెర్లిన్‌లోని జ్యారిస్టుడెన్స్‌లో చదివి Ph.D పట్టాను పొందారు. ఆ తరువాత 1841లో 'జెనా' యూనివర్శిటీ నుండి తత్వశాస్త్రంలో Ph.D. డిగ్రీని పొందాడు.

అయితే ఆయనకు ఉన్న విప్లవాత్మక భావాల వల్ల ఏ యూనివర్శిటీలోను ఆచార్య పదవి లభించని కారణంగా పత్రికా రంగంలో ప్రవేశించి ఉదార భావాలు గల రచనలను చేసేవారు. KHEINSCHEZEI TUNG అనే పత్రికలో సంపాదకునిగా చేరి కొనిన విప్లవాత్మకమైన అంశాలను ప్రచురించడంతో మార్క్స్‌కు ఉద్యోగం పోవడం జరిగింది. తరువాత ఫ్రాన్స్ వెళ్ళడం, అక్కడ ప్రముఖ విద్యావేత్తలు అయిన ప్రాధాన్, బాకునిన్ వంటి వారితో పరిచయం ఏర్పడింది. వీరి ప్రభావం వల్ల మరియు ఫ్రెంచి విప్లవ ప్రభావం మార్క్స్ పై పండింది. అలాగే ఫ్రెడరిక్ ఎంగిల్స్ అనే మరో తత్త్వవేత్తలో పరిచయం ఏర్పడింది. వీరు ఇద్దరు కలిసి అనేక రచనలు చేశారు.

రచనలు :

1. The Properts of Philosophy - 1841
2. The Lommunis Monifasto - 1847
3. The Critique of Political Economy - 1859
4. Das Capital
5. The Civil War in france
6. The Revolution and counter Revolution
7. Civil war and class Struggle in France
8. The Valu Price & Profit - 1865

కార్ల్‌మార్క్స్ : Poverty of Philosophy అనే గ్రంథంలో ప్రామాణిక సామ్యవాద మరియు ఆనాటి సామ్యవాద ఆర్థిక భావాలను కూడా క్షుణంగాచర్చించాడు. ముఖ్యంగా ఆనాటి ఆర్థిక వేత్తలకు చారిత్రక పరిజ్ఞానం లేదని, ఉత్పత్తి విదాన పరిశీలనలను చరిత్ర ఆర్థిక శాస్త్రాల అధ్యయనం ఆధారంగా సమన్వయం చేయాలన్నారు. వివిధ వర్గాల మధ్య పోరాటం తప్పదని బూర్జువా, కార్మిక వర్గాల మధ్య పోరాటం తప్పదని భావించారు. ఈ పోరాటం వల్ల పెట్టుబడిదారి విధానం అంతం అవుతుందని పేర్కొన్నారు.

కార్ల్‌మార్క్స్ మరియు ఎంగిల్స్ సామాజిక చరిత్ర అంత వర్గ సంఘర్షకు సంబంధించినది భావిస్తూ కమ్యూనిజ సిద్ధాంతానికి బలపర్చారు. సమాజంలో ఉన్న మరియు లేని దోపిడి చేసేవారు దోపిడి చేయబడేవారు ఉండే వారని, బూర్జువా వర్గం ధనం కూడబెట్టి ఉత్పత్తి సాధనాలను హస్తగతం చేసుకుందని పేర్కొన్నారు. అందువల్ల సమాజంలో ఒక వర్గం పీడనకు గురి అయిందని, ఆ వర్గమే కార్మిక వర్గము అని అది తిరుగుబాటు చేసి బూర్జువా సమాజాన్ని అంతమొందిస్తుందని కార్ల్‌మార్క్స్ రాసిన మానిఫెస్టోలో వివరించాడు. దీనితో 2వ భాగంలో భూస్వామ్య వ్యవస్థ నిషేధం, పన్నుల వసూలు, వారసత్వ నిషేధం, వర్గ విబేధాలు లేకుండా అందరూ శ్రమ చేయుట, వ్యవసామం, పరిశ్రమలను సమన్వయ పరిచి, పల్లె, పట్టణాల మధ్య అంతరం తగ్గించాలని వివరించారు.

మార్క్సిస్టు తత్వానికి మూలం :

మార్క్స్ ఒక సామాజిక శాస్త్రవేత్తగా ప్రముఖ ఫ్రెంచి రచయిత అయిన రూసో రచనలను, జర్మనీ తత్త్వశాస్త్రంను బ్రిటీషు ఆర్థిక విధానం మరియు ఫ్రెంచి విప్లవ సంప్రదాయాలను అధ్యయనం చేసి తద్వార చారిత్రక భౌతిక వాదానికి శ్రామిక సిద్ధాంతాన్ని ఫ్రెంచి సాంప్రదాయం నుంచి రాజ్య సిద్ధాంతాన్ని గ్రహించారు. అలాగే మార్క్ గతి తార్కిక భౌతిక వాద సిద్ధాంత కర్త అయిన హెగెల్‌కి శిష్యుడు అవడం వల్ల ధన కమ్యూనిజ సిద్ధాంతానికి గతతార్కిక విధానాన్ని అన్వయించాడు.

గతితార్కిక భౌతికవాదము :

గతితార్కిక భౌతిక వాద సిద్ధాంతము మాక్సిజానికి మూల ధనం ఈ వాదం యొక్క లక్ష్యము సంఘటనలను సమన్వయపరచి వాటి ప్రభావం ప్రస్తుత కాలంలో కాక భవిష్యత్తులో కూడ ఎలా వుంటుందో అవగాహనం కల్పించేదే గతితార్కికం అని చరిత్ర ఒరవడిలో సంఘర్షనలు తప్పవు. కనుక సమాజ వ్యమతిరేక శక్తుల వల్ల చివరకు నిశ్చలత్వం ఐక్యత ఏర్పడతాయి. కానీ ఇది కూడా శాశ్వతము కాదు అందువల్ల ఘర్షణలు పునారావృాతం అవుతాయి. అనంతర వాదము (Thesis) ప్రతివాదము (Antithesis) మరియు సమన్వయము (Senthesis) అధికంగా చేసుకొని గతితార్కిక విధాన ప్రక్రియల కొనసాగుతుంది. చివరకు సంపూర్ణతను సాధించే వరకు ఇది కొనసాగుతుందని మార్క్స్ సూచించారు.

ఆర్థిక నిర్ణయకము (Economic Determinason) :

ఆర్థిక శక్తుల ఫలితంగా సాంగిక, రాజకీయ పరమై అభివృద్ధి సాధ్యం అవుతుందని అనంతరం ఆర్థిక, న్యాయ మరియు అస్థిరమైన సంబంధాలు రూపు దిద్దుకుంటాయి. ఈ విధంగా ఆర్థిక దృక్పధం కంటే సాంకేతిక దృక్పధానికి మార్క్స్ ప్రాధాన్యతను ఇచ్చారు.

మిగులు వివ సిద్ధాంతము : Theory of Surpis Value

శ్రమ వలన ఉత్పత్తి అయిన వస్తువు యొక్క మూల్యం గుణాత్మకమైదని మార్క్స్ శ్రమకు విలువను ఇచ్చారు. శ్రమ వస్తువుయొక్క విలువను గుణించడం వలన దానిలో న్యాయ పరమైన భాగం శ్రామికులకు చెందాలి అంటారు. ఒక మాటలో చెప్పాలంటే వస్తువుల మూల్యానికి శ్రమ విలువకు మధ్య అంతరమే మిగులు విలువ.

వర్గ పోరాటం : సమాజంలో అణగారిన వర్గాల విముక్తి, వాస్తవికమైన మానవ జీవిత సాధారణ లక్ష్యాన్ని ఉమ్మడిగా ముందకు తేవడమేనని మార్క్స పేర్కొన్నారు. సమాజంలో దోపిడీ సంకెళ్ళతో మగ్గుతున్న విశ్వ జీవన వర్గంమే కార్మికులని, వారు తమను తాము విముక్తి చేసుకోవడానికి జరిగే పోఆరటమే వర్గ పోరాటం అంటారు మార్క్స్.

కార్మిక వర్గ నియంతృత్వము :

రాజ్యాన్ని ఉన్నత వర్గాలు హస్తగతం చేసుకున్నారు. కాబట్టి నిమ్మ వర్గాలకు చెందిన శ్రామికులు విప్లవం ద్వారా ఉన్నత వర్గాల నుంచి అధికారం స్వాధీనం చేసుకుంటారని మార్క్స్ సూచించారు.

వర్గరహిత సమాజం :

రాజ్య వ్యవస్థ కార్మిక నియంతృత్వ విప్లవం ద్వారా రద్దుకాబడే ముందు కొంత కాలం కార్మిక నియంతృత్వం కొనసాగి, అనంతరం కమ్యూనిజం అవతరిస్తుంది. అంటే రాజ్యంలో కార్మికులకు ఉన్నత స్థానం. అనంతరం కొద్ది మార్పులలో సమ సమాజం ఆవిర్భవిస్తుందని మార్క్స్ అభిప్రాయపడినారు.

కార్ల్‌మార్క్స్ మరియు ఏంగిల్ కమ్యూనిజ సిద్ధాంతంలో సమాజంలోని స్త్రీల పాత్ర :

మార్క్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం సంపద మరియు ఉత్పత్తి యొక్క అభివృద్ధి మరియు సంస్థ ద్వారా మానవ సమాజంలో అనేక పరిణామాలు జరిగి అణచివేత వర్గ విభజనజరిగిందని, ఆ తరువాత అణచివేతకు గురైన కుటుబాలు సమాజంలో ఎక్కువ

శాతం పెరిగినాయని పేర్కొఆన్నరు. ఈ అణచివేత వలన ముఖ్యం 'స్త్రీ లింగం' పూర్తిగా బలైపోయిందని. ది ఆరిజన్ ఆఫ్ ది ఫ్యామిలీ ప్రైవేటు ప్రాపర్టీ ది స్టేట్‌లో ఫ్రెడరిక్ ఎంగెల్స్ మరియు సంపద భావన యొక్క ప్రారంభం గురించి, వివరించారు. స్త్రీలు మొదట్లో ఉన్నత స్థాయి సామాజిక హోదా మరియు శ్రమ చేయడంలో సమానమైన పరిగణ గుర్తింపు కలిగి వున్నారని ముఖ్యంగా ఆనాడు స్త్రీయే కుటుంబ పెద్దగా, తన బిడ్డలకు తన ఇంటి పేరే వారసత్వ నామకరణం చేసే అవకాశం వుండేది. పురుషునికి ఆ అవకాశం లేదు. అంటే పురుషుని ఇంటి పేరు పిల్లలకు వర్తించదు. కాబట్టి వారి పిల్లలు ఎవరో వారికి తెలియదని ఎంగిల్స్ చెప్పారు. అయితే రాను రాను కాలక్రమంలో వ్యవసాయం సంవృద్ధిగా సాగే సమయంలో పురుషుడు కుటుంబానికి మారుగా ఉన్న వ్యవసాయ క్షేత్రంలో ఏర్పడం వల్ల మరియు వ్యవసాయ ఉత్పత్తి సంపదగా మారి దానికి పురుషుడు అధికారి అయ్యాడు. అప్పటి నండుచి పురుషుడు తన వంశాభివృద్ధి, వారసత్వాల కోసం అన్వేషణ మొదలైందంటారు. ఈ పరిస్థితులలో స్త్రీ తమ దీర్ఘకాలంలో కోరుకున్న ఏకపత్నీవ్రతాన్ని కోరుకోవడం వలన గృహదాస్యంలోకి బలవంతంగా నెట్టబడినారు. అందువలన ప్రాచీన కాలంలో ఉన్నత దశలో ఉన్న స్త్రీలు ఆధునిక కాలంలో తమ స్థానాన్ని కోల్పోయారు. ఎంగిల్స్ ఈ పరిస్థితిని యాదృచ్ఛికంగా సమాజం యొక్క అధిపత్య లక్షణంగా మరియు బలవంతపు బానిసత్వాల యొక్క ప్రారంబానికి నాంది అని వర్ణించారు. ఈ విధంగా పేదల పిల్లలు ధనవంతుల సేవకులుగా భావించబడే యూరోపియన్ సంస్కృతికి దారి తీసినందని ఎంగిల్స్ వివరించారు.

కార్ల్‌మార్క్స్ సిద్ధాంతం ప్రకారం స్త్రీ పురుషుల మధ్య శ్రమ విభజన అనేది తమ పిల్లలను పెంచడం అనే విషయంలో ప్రారంభం అయిందని అంటారు. మొదటి తరంలో ఉన్నత స్థానంలో ఉన్న స్త్రీ - ఈ రెండవ తరంలో బానిసగా సాధారణీకరించబడిందని భావించారు. ముఖ్యంగా ఏకస్వామ్య వివాహ పద్ధతి ఒక కారణంగా చెప్పవచ్చు. ఈ విధంగా స్త్రీ పూర్తిగా పురుషునిపై ఆధారపడడం వల్ల పురుష్యాధిక్యత సమాజంగా ఆవిర్భవించింది. అయితే సాంప్రదాయకమైన గృహ శ్రమను స్త్రీ పురుషులు సమానంగా, విలువైనదిగా గుర్తించడానికి నిరాకారించడం ద్వారా శ్రామిక తరగతి పురుషుడు, స్త్రీని అణచివేసేస్థాయికి దిగజారడం వ్ల సమాజం కూడా అదే సాంప్రదాయ వ్యవస్థగా రూపుదిద్దుకుందని శ్రమపరంగా పురుషుడు ఉత్పాదక వర్గము అనే, స్త్రీ అనుత్పాదక వర్గం అని రెండుగా వర్గీకరించారు.

ఉత్పాదక శ్రమ (మేల్) అనేది అదనపు విలువను సృష్టిస్తుంది. ఉదా : ముడిపదార్థాలు మరియు తయారీ ఉత్పత్తుల ఉత్పత్తి (సంపద). మరియు అనుత్పాదక (ఫీమేల్) అదనపు విలువను సృష్టించదు. పైగా దీని వలన రాయితీలు ఏమీరావు.

కనుక స్త్రీలు సమాజంలో ఉన్నతమైన స్థానంలో కలిగి వున్నను గృహ కార్యకలాపాల బాధ్యతను నిర్వహించాల్సి వుంటుంది. వారు అనుత్పాదకులుగా వుంటారు. కావున వారు కుటుంబానికి చేసే సేవకు ఎటువంటి ప్రత్యేక హక్కులు, వేతనాలు వుండవని మార్క్స్ చివరిగా ముగించారు. అంటే స్త్రీ-లు ఇతరులపై ఆధారపడే వారు కనుక వారికి పురుషుని కంటే ఎక్కువగా ఏమీ హక్కులు వుండవని భావన.

విమర్శ :

స్త్రీ అణచివేతకు ముఖ్య కారణం ఉత్పాదక శ్రమ నుండి మినహాయించడం సరికాదని మార్క్సిస్టు, స్త్రీ వాదులు మార్క్స్ సిద్ధాంతాన్ని విమర్శించారు. పెట్టుబడిదారి ఆర్థిక వ్యవస్థలో స్త్రీలు చేసే ఇంటి పనిని కూడా చేర్చాలని వీరు సూచించారు. స్త్రీల అణచివేత ప్రైవేటురంగానికి బలవంతంగా పెట్టబడిందని వాదించారు. స్త్రీలు తమ పనిని గుర్తించి ప్రజా క్షేత్రంలో విలువైనదిగా గుర్తింపు తెచ్చుకున్నప్పుడు వారి పరిస్థితులు మెరుగుపడతాయిన గిల్మాస అనే స్త్రీ వాద రచయిత వాదించారు.

" సిమోన్ ద బూవుఆర్ లేదా సిమోన్ ది బెవార్"

లక్ష్యము:- ప్రముఖ స్త్రీ-వాద రచయితలతో ఒకరైన సిమోన్ ద బూవుఆర్ తన నిజ జీవితంలోను అనుభవాలను ఆనాటి సమాజంలో స్త్రీల పట్ల వున్న అసమానతలను మేళవించి స్త్రీ యొక్క స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యము మరియు సాధికారత కొరకు ఆమె చేసిన కృషిని గూర్చి వివరించుట యే ఈ పాఠ్యాంశ లక్ష్యము.

పరిచయం:- ప్రాచీనకాలం నుంచి నేటి వరకు అంటే కొన్ని శతాబ్దాలుగా ప్రపంచంలో మహిళల పాత్ర అనేక గొప్ప మార్పులకు లోనవుతూ వున్నది. ప్రాచీన కాలంలో పురుషులతో సమానంగా భావింపబడిన స్త్రీలు- మధ్యయుగ కాలంలో అథమస్థాయి అణగద్రొకబడినారు. ఈ పరిస్థితులలో కొంతమంది సంఘ సంస్కర్తలు అనేక ఉధ్యమాలను చేయటయేకాక గొప్ప గొప్ప సంఘ సంస్కరణలను చేయడం జరిగింది. ముఖ్యంగా రాజనీతిశాస్త్రాని జన్మస్థానం అయిన గ్రీకు దేశంలోని స్త్రీలు కూడ బానిస జీవితమే గడిపారని చేప్పవచ్చు. అయినప్పటికి మట్టిలో మాణిక్యాంలాగ కొంత మంది విద్యావంతులైన స్త్రీలు అన్ని రంగాలలో తమ వంతు గుర్తింపు తెచ్చుకున్నారు.

అయితే ఆధునికయుగ ఆరభం నుంచి స్త్రీలు గరిష్టస్థాయిలో రాజకీయలో ఆర్థికంగా, సామజికంగా, తమ ప్రాధాన్యతను కోల్పోయారు. దీనికి కారణము పితృస్వాం వ్యవస్థ అవిర్భవించడం వర్తక, వాణిజ్య పరమైన పోటీ పేరగడమే. ఆది నుంచి స్త్రీ సమాజికంగా చేసిన సేవలు కనుమరుగై పోయాయి. చివరకు తన ఆత్మగౌరవాన్ని కూడ కోల్పోవలసి వచ్చింది. ముఖ్యంగా రాజకీయాలు కేవలం పురుషులకే పరిమితమవగా, స్త్రీ-గృహనికే పరిమితం కావాల్సిన పరిస్థితులు ఏర్పడినాయి. ఇటువంటి తరుణంలో ఆకాశంలో సలనం, భూమిపై సగమంటూ స్త్రీ తన ఔనత్యాన్ని చాటుకొంటు సమాజంలో తనకు ఎదురయ్యే సమస్యలను పరిష్కరించుకోడానికి కలం పట్టి తనదైనశైలిలో ముందుకు దూసుకు వచ్చిందనుటకు నిదర్శనాంగా ప్రముఖ స్త్రీవాది, రచయిత అయిన "సిమోన్ ద బూవుఆర్ మరియు మేరి ఊస్టన్‌క్రాఫ్టలను పేర్కొనవచ్చు.

సిమోన్ ద బూవుఆర్ - జీవిత విశేషాలు:-

సిమోన్ ద బూవుఆర్ పారిస్‌లో 1908 జనవరి 9 న జన్మించారు. తండ్రి కనసర్వేటిద్- క్రైస్తవవతాచార్యుడు, వృత్తి రీత్యా ఒక న్యాయవాది. ఈమ్ సార్బోన్ విశ్వవిద్యాలయం లో తత్త్వశాస్త్రంలో (1929 లో) రెండవ ర్యాంకర్‌గా ఉత్తీర్ణత సాధించారు. అదేవిధంగా తనకు మొదటి ర్యాంకర్ గా ఉత్తీర్ణత పొందిన జాన్‌పాల్‌సార్త్ర తో పరిచయం ఏర్పడి అది చివరిదాకా కొనసాగింది. ఈమ్ 1931 -37 సం.రాలలో ఉత్తర ఫ్రాన్స్‌లోను, దక్షిణ ఫ్రాన్స్‌లోని మార్సెయిలోనూ 1938 - 43 మధ్య పారిస్ తోను మహిళ కళాశాలల్లో అధ్యాపకురాలుగా పనిచేశారు 2 వ ప్రపంచయుద్ధకాలంలో తన స్నేహితునితో కలిసి ఒకఆస్తిత్వవాదిగా మారి అనేక వ్యాసాలను రాశారు. ఈ వ్యాసాల్లో ముఖ్యంగా "స్త్రీ - వాద భావాలు ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి.

సిమోన్ ద బూవుర్ రచనా భావాలలో సమాజంలో స్త్రీకి ప్రత్యేక ఆస్తిత్వం లేకుండ పోంయిందని, దానికి కారణం పురుషసామ్య భావాజాలమే కారణమని ఆమె బలంగానమ్మరు. స్నేహం, ఫ్రాయిడ్, ఆడ్లర్ యూండ్‌ల వంటి వారు చేసిన మానసిక పరమైన విశ్లేషణలు మరి ముఖ్యంగా రష్యాలోని స్టాలిన్ - లెనిన్‌ల పాలన రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం దగ్గరుండి చూడడంవలన ఏర్పడిన షాసిస్టు భావాలు, సామ్రాజవాద వ్యతిరేకత కమ్యూనిజం అభిమానం - ఇవనీ అమెనొక బలమైన వ్యక్తిత్వంగల వ్యక్తిగా తీర్చిదిద్దాయి.

రచనలు:-

సిమోన్ ద బూవుఆర్ మొట్ట మొదటి నవల - 1943 లో వెలువడింది. - (1) L' Invitee (she came to say) ఈ నవలలో ప్రధానంగా ఒక నూతనమైన యువజంట వారి జీవితంలో ఎదురైన సభ్యులగురించి వారి మధ్యగల సంబంధ బాంధవ్యాల గురించి చర్చించడం జరిగింది. (2) 1945 లో సార్త్రతో కలిసి (Le Temps Moderes) అనే మాస పత్రికను ప్రారంభించారు. (3) 1947 లో అమె అస్తిత్వవాదం పై రసిన వ్యాసాలు నాలుగు 4 సంపులుగా వెలువడినాయి. (4) 1945 లో అమెరాసిన నాటకం(Les Bouches Inutites) ఇది ప్రదర్శింపబడి విజయం సాధించింర (5) 1949 లో (Le Dexieme) ఫ్రాన్స్ భాషలో (6) 1953 లో (The Second Sex) ఇంగ్లీషు వెలువడినాయి. ఇది చదివిన వాళ్ళ దీని మీద చాల విమర్శలు చేయడం జరిగింది. వీటన్నింటివి సిమెన్ కు సన్నిహితంరాలు అయిన (H.M Parshley) అనువాదం చేయడం జరిగింది.

ఈ గ్రంథాలు అన్ని కూడ స్త్రీ వాదానికి సంబంధించి ఒకే వాజ్ఞాన సర్వస్వం స్థాయిలో సాదికారికలో వెలువడినాయి. '2' వ ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత - స్త్రీ వాదానికి ప్రముఖ గ్రంథంగా ఒక అక్షరాయుధంగా 1960 లో (The Second Sex) అనేది విస్తృత ప్రచారం పొందినదిచ అయితే ఆ గ్రంథంపై మిమర్శలు వెల్లువయినాయి అనుటలో అతిశయోక్తిలేదు ఎందుకంటే స్త్రీ అంటేనే చిన్నచూపు చూసే సమాజంలో ఇటువంటి నవలలు పైగా స్త్రీలు రాయడమంటే ఇంకా చులకనఅవడవేం అని చెప్పవచ్చు. సైకో ఎనలస్టులో మార్క్సిస్టులు, ఫాసిస్టులు, అలాగే వివిధ మతచాంధస వాదులు దుమ్మెత్తిపోశారు.

పై రచనలే కాక సిమోన్ ద బూవుఅర్ ఇంకా చాలా రచనలు చేశారు.

సిమోన్ ద బూవుఅర్ - స్త్రీవాద బావాలు:-

తన స్త్రీవాద భావాలను వ్యాసాలుగా, సైద్ధాంతిక గ్రంథాలుగా మాత్రమేకాక, నవలలుగా రాసి చదవరులను మరియు నాటకాలంగా రాసి ప్రేక్షకులను ఉత్రూతలూగించింది. 1954 లో వెలువడిన ("Le Monderies") అనే నవల అమెకు ఉన్నత స్థానాన్ని ఇచ్చింది. (PRIX GOUCOURT) అనే ఫ్రాన్స్ దేశపు ప్రతిష్టాత్మక అవార్డును కూడ సాదించపెట్టింది. కొంత మంది మేధావుల చీకటికొణాలను వ్యంగ విమర్శంలలో తూర్పారబోసింది ఈ నవాల.

సిమోన్ ద బూవుఆర్ కాని అమె స్నేహితుడు కాని ఎటువంటి లగ్జరి జీవితాన్ని గడపలేదు. తరుచు ప్రజా ఉద్యమాల్లో పాల్గొంటూ, దేశదేశాలు పర్యటిస్తూ ఆయాకాల పరిస్థితులలో ఎదురైయే ప్రతి సమస్యకు స్పందిస్తూ వారి బావాలను రచనలు, నవలలు రూపంలో సమాజనికి ప్రస్ఫుడంగా తెలియజేస్తూ వుండేవారు. 1957 లో చైనాలో పర్యటించి వారి అనుభావాలలో (POWR ONE MORALE DE LAMBIGUITE) అనే యాత్ర గ్రంథం ప్రచురించారు. పీపుల్స్ చైనా మావో నాయకత్వం లో సాధిస్తున్నా ఘన విజయా

న్ని ప్రపంచానికి తెలియజేసి సామ్రాజవాద దేశాలు చైనాకు వ్యతిరేకంగా చేసే దుష్ప్రచారాన్ని తిప్పికొట్టారు. సాంమ్రాజ్య కాంక్షల లో 'అమెరికా చేస్తున్న కుట్రలను బట్టబయలు చేశారు ' ది గేట్ డిబేట్' కు ఈమె గ్రంథాలు సహకరించాయి.

సిమోన్ ద బూవుఅర్ తన జీతలు కథనాలను '5' - ఆత్మకథాత్మిక - నవలలుగా రచించారు.

1. Memories of Dutiful Daughter – 1958
2. The Prime of Life – 1962
3. The Force of Cir cumstances – 1965
4. All said and done -1974
5. Aclieux: A Farewell to strte - 1980

1964 లో తన తల్లి మరణించినపుడు ('A Very Easy Death') అనే గ్రంథం వ్రాయడం జరిగింది. అనాటి ('The coming of Age') అనే గ్రధం రాసి, దానిలో వృద్ధాప్య ప్రధాన యితివృత్తంను వివరించారు. అలాగే ఆర్థికంగా రాజకీయంగా వెనుకబడి వున్న దేశాలపై అగ్ర రాజ్యాల దురాక్రమణలను విమర్శించి వ్రాశారు. పారిస్‌లోని కార్మికవర్గం కోసం' (In the cause of people) పత్రికను స్థాపించి దానిలో కార్మికుల సమస్యలను గూర్చి ప్రచురించారు. ఈ విధంగా సిమోన్ ద బుర్ఆర్ మరియ ు తన స్నేహితుడు జాన్‌పార్ సార్త్ర - ఇరువురు కలిసి గొప్ప రచయితలుగా మేదావులుగా ప్రసిద్ధి చెందారు. తన చివరి దశలో వారి ఇరువురు ప్రజాసమస్యలకై చేసిన కృషిని వివరించారు.

<u>ముగింపు:</u> ఈ విధంగా తన నిజ జీవితంలో ఎటువంటి స్వార్థం లేకుండ అష్ట ఐశ్వరాలు కోసం ప్రాకులాడకుండ నిరతరం ప్రజ ా ఉద్యామాల్లో పాల్గోంటూ దేశ దేశలు తిరిగి స్త్రీ ఉన్నతి కోసం పెద దేశాల పట్ల దయ, జాలి కలగి అగ్రరాజ్యాలను వియర్శిస ్తూ వారి దురాక్రమణలను వారికి ప్రపంచానికి వెలుగెత్తి చూపించుటలో ఎంతో సాహసం చేశారు. ముఖ్యంగా 1975 - 1976 స ం.లో జరిగిన అంతర్జాతీయ మహిళా సంవత్సార సందర్భంలో జరిగిన సదస్సులో పాల్గోని ప్రపంచ పురుషులు ఈ ఒక్క సంవత ్సరమే స్త్రీల గురించి ఆలోచించేది, ఆలోచించుకోనిచేర్చి ఆ తరువాత మర్చిపోతారని మిమర్శించారు. చివరి వరకు అలుపెరగక పోరాడిన స్త్రీవాద రచయిత మార్క్సిజాన్ని విశ్వసించి ఎన్నో గ్రంథలు రాసి చివరకు సిమోన్ ద బుర్ ఆర్ 1986 ఏప్రిల్ 4 న క న్ను మూశారు.

యూనిట్- II: మహిళలు మరియు భారత దేశం

అంశం -1: భారత రాజ్యాంగం మరియు మహిళలు.

Contents

1.0 అధ్యయన లక్ష్యాలు

1.1. ఉపోద్ఘాతం

1.2. భారతదేశంలో మహిళల స్థితి

1.3. మహిళల హక్కులను కాపాడటానికి భారత రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలు

1.3.1.భారత రాజ్యాంగ పీఠిక

1.3.2. ప్రాథమిక హక్కులు

1.3.3. దేశ విధానం యొక్క నిర్దేశక సూత్రాలు

1.4. రాజ్యాంగపరమైన అధికారాలు

1.5. లీగల్ ప్రొవిషన్స్

1.5. A) ఇండియన్ పీనల్ కోడ్ (IPC) కింద గుర్తించిన నేరాలు

1.5. B). ప్రత్యేక చట్టాల (SLL) కింద గుర్తించిన నేరాలు

1.6. మహిళల అభ్యున్నతికి ప్రత్యేక ప్రారంభాలు/ చొరవలు

1.7. భారతదేశంలో మహిళల కోసం జాతీయ విధానం ఎందుకు అవసరం?

1.8. మహిళల కోసం ఇంతవరకున్న చట్టం మరియు విధానాలు

1.9. సంక్షిప్తంగా (Summary)

1.10. సాంకేతిక పదాలు

1.11.స్వీయ అంచనా ప్రశ్నలు

1.12. Suggested Readings

1.0 అధ్యయన లక్ష్యాలు;

ఈ అధ్యయన అభ్యసనం వల్ల మనం క్రింది విషయాలను ఆకళింపు చేసుకుంటాం:

- భారతదేశంలో మహిళల స్థితి.
- మహిళల హక్కులను కాపాడటానికి భారత రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలు.
- భారత రాజ్యాంగం ద్వారా మహిళలకు ఇవ్వబడిన ప్రధాన అధికారాలు.
- మహిళల అభ్యున్నతికి ప్రత్యేక ప్రారంభాలు/ చొరవలు.
- భారతదేశంలో మహిళల కోసం జాతీయ విధానం ఎందుకు అవసరం?
- మహిళల కోసం ఇంతవరకున్న చట్టం మరియు విధానాలు:

1.1. ఉపోద్ఘాతం;

భారతదేశంలో మహిళల పరిస్థితి ఎప్పుడూ చాలా ఆందోళన కలిగిస్తుంది. గత అనేక శతాబ్దాల నుండి, భారతదేశంలోని మహిళలకు వారి పురుష సహచరులతో పోలిస్తే సమాన హోదా మరియు అవకాశాలు ఎన్నడూ ఇవ్వబడలేదు. భారతీయ సమాజం యొక్క పితృస్వామ్య స్వభావం, వారు మా తల్లులు మరియు సోదరీమణులు కాబట్టి మహిళలకు గౌరవం ఇచ్చినప్పటికీ, స్వాతంత్ర్యం మరియు మహిళల భద్రత రెండింటినీ బాగా దెబ్బతీసింది. భారతదేశంలో మహిళలు గర్భం నుండి సమాధి వరకు హింసను ఎదుర్కొంటున్నారు. గర్భంలో ఉన్నప్పుడు వారు భ్రూణహత్యల ముప్పును ఎదుర్కొంటున్నారు మరియు పుట్టిన తరువాత, వారు వారి తల్లిదండ్రుల నుండి వారి భర్తల నుండి కుటుంబ సభ్యుల వరకు వివిధ వ్యక్తుల చేతిలో వారి జీవితంలోని వివిధ సమయాల్లో వివిధ రకాల హింస మరియు వేధింపులకు గురవుతారు.

1.2. భారతదేశంలో మహిళల స్థితి:

- ప్రాచీన భారతదేశంలో, ముఖ్యంగా వేదకాలం ప్రారంభంలో మహిళలు పురుషులతో సమానంగా సమాన హోదాను పొందారని నమ్ముతారు.
- కానీ మనుస్మృతి రావడంతో, మహిళల స్థితి పురుషులకు అధీన స్థానానికి తగ్గించబడింది.
- మధ్యయుగ కాలంలో, భారతదేశంలో ముస్లిం పాలకుల ఆగమనంతో మహిళల పరిస్థితి మరింత దిగజారింది.
- రాజా రామ్ మోహన్ రాయ్ వంటి సంస్కర్తలు మహిళల అభ్యున్నతి మరియు సాధికారత కోసం పనిచేశారు.

- భారత రాజ్యాంగం భారతదేశంలోని మహిళల అవసరాలపై పురుషులతో సమానంగా వారి హక్కులను వినియోగించుకోవడానికి మరియు దేశాభివృద్ధిలో పాల్గొనడానికి వీలుగా ప్రత్యేక దృష్టి పెట్టింది.

1.3. మహిళల హక్కులను కాపాడటానికి భారత రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలు:

భారత రాజ్యాంగం ద్వారా మహిళలకు ఇవ్వబడిన ప్రధాన అధికారాలు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

లింగ సమానత్వ సూత్రం భారత రాజ్యాంగంలో దాని ముందుమాట, ప్రాథమిక హక్కులు, ప్రాథమిక విధులు మరియు నిర్దేశక సూత్రాలలో పొందుపరచబడింది. రాజ్యాంగం మహిళలకు సమానత్వాన్ని ఇవ్వడమే కాకుండా, మహిళలకు అనుకూలంగా సానుకూల వివక్షను తీసుకునేలా రాష్ట్రా లకి అధికారం ఇస్తుంది.

1.3.1.భారత రాజ్యాంగ పీఠిక:

భారత రాజ్యాంగ పీఠిక న్యాయం, సామాజిక, ఆర్థిక మరియు రాజకీయాలకు హామీ ఇస్తుంది; హోదా మరియు అవకాశం యొక్క సమానత్వం మరియు వ్యక్తికి గౌరవం. కనుక ఇది పురుషులు మరియు మహిళలు ఇద్దరినీ సమానంగా పరిగణిస్తుంది.

1.3.2. ప్రాథమిక హక్కులు:

- ఆర్టికల్ 14 సమానత్వ హక్కును మహిళలకు అందిస్తుంది.
- ఆర్టికల్ 15 (1) లింగం ఆధారంగా వివక్షను ప్రత్యేకంగా నిషేధించింది.
- ఆర్టికల్ 15 (3) మహిళలకు అనుకూలంగా నిశ్చయాత్మక చర్యలు తీసుకోవడానికి రాష్ట్రానికి అధికారం ఇస్తుంది.
- ఆర్టికల్ 16 ఉద్యోగం లేదా ఏదైనా కార్యాలయానికి నియామకానికి సంబంధించిన విషయాలలో పౌరులందరికీ సమాన అవకాశాన్ని అందిస్తుంది.

1.3.3. దేశ విధానం యొక్క నిర్దేశక సూత్రాలు:

- ఆర్టికల్ 39 (ఎ) రాష్ట్రం పురుషులు మరియు మహిళలకు సమానమైన జీవనోపాధికి సమానమైన హక్కును పొందే దిశగా తన విధానాన్ని నిర్దేశిస్తుంది.
- ఆర్టికల్ 39 (డి) పురుషులు మరియు మహిళలు ఇద్దరికీ సమాన పనికి సమాన వేతనం తప్పనిసరి.

- ఆర్టికల్ 42 రాజ్యం న్యాయమైన మరియు మానవత్వంతో కూడిన పని పరిస్థితులను మరియు ప్రసూతి ఉపశమనం కోసం ఏర్పాటు చేయడాన్ని అందిస్తుంది.

1.4.రాజ్యాంగపరమైన అధికారాలు:

1. మహిళలకు చట్టం ముందు సమానత్వం (ఆర్టికల్ 14)
2. రాష్ట్రం మతం, జాతి, కులం, లింగం, పుట్టిన ప్రదేశం లేదా వాటిలో దేనినైనా మాత్రమే పరిగణించి ఏ పౌరుడిపైనా వివక్ష చూపకూడదు (ఆర్టికల్ 15 (i))
3. రాష్ట్రం మహిళలు మరియు పిల్లలకు అనుకూలంగా ఏదైనా ప్రత్యేక సదుపాయాన్ని కల్పించాలి (ఆర్టికల్ 15 (3)
4. రాష్ట్రంలోని ఏదైనా కార్యాలయానికి ఉద్యోగం లేదా నియామకానికి సంబంధించిన విషయాలలో పౌరులందరికీ సమాన అవకాశాలు (ఆర్టికల్ 16)
5. స్త్రీ, పురుషులకు సమానమైన జీవనోపాధికి సమానమైన హక్కును కల్పించే దిశగా రాజ్యం విధానాన్ని నిర్దేశించుకోవాలి (ఆర్టికల్ 39 (ఎ)); మరియు పురుషులు మరియు మహిళలు ఇద్దరికీ సమాన పనికి సమాన వేతనం (ఆర్టికల్ 39 (డి))
6. న్యాయాన్ని ప్రోత్సహించడానికి, సమాన అవకాశాల ప్రాతిపదికన మరియు తగిన చట్టం లేదా పథకం ద్వారా ఉచిత న్యాయ సహాయాన్ని అందించడం లేదా ఆర్థిక లేదా ఇతర వైకల్యాల కారణంగా ఏ పౌరుడికీ న్యాయం లభించే అవకాశాలు నిరాకరించబడకుండా చూసుకోవడం (ఆర్టికల్ 39 A).
7. న్యాయమైన మరియు మానవత్వంతో కూడిన పని పరిస్థితులు మరియు ప్రసూతి ఉపశమనం కోసం రాష్ట్రం ఏర్పాటు చేయడానికి (ఆర్టికల్ 42)
8. బలహీన వర్గాల ప్రజల విద్యా మరియు ఆర్థిక ప్రయోజనాలను ప్రత్యేక శ్రద్ధతో ప్రోత్సహించడానికి మరియు సామాజిక అన్యాయం మరియు అన్ని రకాల దోపిడీల నుండి వారిని రక్షించడానికి రాష్ట్రం (ఆర్టికల్ 46)
9. రాష్ట్రం పౌష్టికాహార స్థాయిని మరియు దాని ప్రజల జీవన ప్రమాణాలను పెంచడానికి (ఆర్టికల్ 47)
10. భారతదేశంలోని ప్రజలందరి మధ్య సామరస్యాన్ని మరియు ఉమ్మడి సోదర భావాన్ని ప్రోత్సహించడం మరియు మహిళల గౌరవాన్ని కించపరిచే పద్ధతులను త్యజించడం (ఆర్టికల్ 51 (A) (ఇ))
11. ప్రతి పంచాయితీలో ప్రత్యక్ష ఎన్నికల ద్వారా నింపాల్సిన మొత్తం సీట్లలో మూడింట ఒక వంతు (షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు చెందిన మహిళలకు రిజర్వ్ చేయబడిన సీట్లతో సహా) మహిళలకు రిజర్వ్ చేయబడాలి. పంచాయితీలోని వివిధ నియోజకవర్గాలకు రొటేషన్ ద్వారా కేటాయించాలి (ఆర్టికల్ 243 D (3)).
12. పంచాయితీలలోని చైర్‌పర్సన్‌ల కార్యాలయాల సంఖ్యలో మూడింట ఒక వంతు కంటే తక్కువ కాదు, ప్రతి స్థాయిలో మహిళలకు రిజర్వ్ చేయబడాలి (ఆర్టికల్ 243 D (4)).
13. ప్రతి మునిసిపాలిటీలో ప్రత్యక్ష ఎన్నికల ద్వారా నింపాల్సిన మొత్తం సీట్లలో మూడింట ఒక వంతు (షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు చెందిన మహిళలకు రిజర్వ్ చేయబడిన సీట్లతో సహా) మహిళలకు రిజర్వ్

చేయబడాలి. మునిసిపాలిటీలోని వివిధ నియోజకవర్గాలకు రొటేషన్ ద్వారా కేటాయించబడింది (ఆర్టికల్ 243 T (3)).

14. మునిసిపాలిటీలలో షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు మహిళల కోసం ఛైర్‌పర్సన్‌ల కార్యాలయాల రిజర్వేషన్‌లు చట్టం ద్వారా అందించబడే రాష్ట్ర శాసనసభ (ఆర్టికల్ 243 టి (4)).

1.5. లీగల్ ప్రొవిషన్స్:

రాజ్యాంగ ఆదేశాన్ని నిలబెట్టడానికి, సమాన హక్కులను నిర్ధారించడానికి, సామాజిక వివక్ష మరియు వివిధ రకాల హింస మరియు దౌర్జన్యాలను ఎదుర్కోవడానికి మరియు ప్రత్యేకించి పని చేసే మహిళలకు సహాయక సేవలను అందించడానికి ఉద్దేశించిన వివిధ శాసన చర్యలను రాష్ట్రం అమలు చేసింది. 'హత్య', 'దోపిడీ', 'మోసం' మొదలైన నేరాలలో మహిళలు బాధితులుగా ఉన్నప్పటికీ, మహిళలపై ప్రత్యేకంగా నిర్దేశించిన నేరాలు 'మహిళలపై నేరం' గా వర్ణించబడ్డాయి.

ఇవి విస్తృతంగా రెండు వర్గాల కింద వర్గీకరించబడ్డాయి.

1.5. A) ఇండియన్ పీనల్ కోడ్ (IPC) కింద గుర్తించిన నేరాలు:

1. అత్యాచారం (సెక్షన్. 376 IPC)
2. వివిధ ప్రయోజనాల కోసం కిడ్నాప్ మరియు అపహరణ (సెక్షన్. 363-373)
3. వరకట్నం, వరకట్న మరణాలు లేదా వారి ప్రయత్నాల కోసం హత్య (సెక్షన్. 302/304-B IPC)
4. హింస, మానసిక మరియు శారీరక (సెక్షన్. 498-A IPC)
5. మోలస్టేషన్ (సెక్షన్. 354 IPC)
6. లైంగిక వేధింపు (సెక్షన్. 509 IPC)
7. బాలికల దిగుమతి (21 సంవత్సరాల వరకు)

1.5. B). ప్రత్యేక చట్టాల (SLL) కింద గుర్తించిన నేరాలు:

అన్ని చట్టాలు లింగ నిర్దిష్టంగా లేనప్పటికీ, మహిళలను గణనీయంగా ప్రభావితం చేసే చట్ట నిబంధనలు క్రమానుగతంగా సమీక్షించబడ్డాయి మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న అవసరాలకు అనుగుణంగా సవరణలు నిర్వహించబడ్డాయి. మహిళలను మరియు వారి ఆసక్తులను కాపాడటానికి ప్రత్యేక నిబంధనలను కలిగి ఉన్న కొన్ని చర్యలు

i) ఉద్యోగుల రాష్ట్ర భీమా చట్టం, 1948

ii) ప్లాంటేషన్ లేబర్ యాక్ట్, 1951

iii) కుటుంబ న్యాయస్థానాల చట్టం, 1954

iv) ప్రత్యేక వివాహ చట్టం, 1954

v) హిందూ వివాహ చట్టం, 1955

vi) హిందూ వారసత్వ చట్టం, 1956, 2005 లో సవరణతో

vii) అనైతిక ట్రాఫిక్ (నివారణ) చట్టం, 1956

viii) ప్రసూతి ప్రయోజన చట్టం, 1961 (1995 లో సవరించబడింది)

ix) వరకట్న నిషేధ చట్టం, 1961

x) మెడికల్ టెర్మినేషన్ ఆఫ్ ప్రెగ్నెన్సీ యాక్ట్, 1971

xi) కాంట్రాక్ట్ లేబర్ (నియంత్రణ మరియు నిర్మూలన) చట్టం, 1976

xii) సమాన వేతన చట్టం, 1976

xiii) బాల్య వివాహాల నిరోధక చట్టం, 2006

xiv) నేర చట్టం (సవరణ) చట్టం, 1983

xv) ఫ్యాక్టరీల (సవరణ) చట్టం, 1986

xvi) మహిళల అసభ్య ప్రాతినిధ్యం (నిషేధం) చట్టం, 1986

xvii) కమీషన్ ఆఫ్ సతి (నివారణ) చట్టం, 1987

xviii) గృహ హింస నుండి మహిళల రక్షణ చట్టం, 2005

1.6. మహిళల అభ్యున్నతికి ప్రత్యేక ప్రారంభాలు/ చొరవలు;

1. జాతీయ మహిళా కమిషన్: జనవరి 1992 లో, ప్రభుత్వం ఈ చట్టబద్ధమైన సంస్థను ఒక ప్రత్యేక ఆదేశంతో ఏర్పాటు చేసింది, మహిళలకు అందించిన రాజ్యాంగ మరియు చట్టపరమైన రక్షణలకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను అధ్యయనం చేయడానికి మరియు పర్యవేక్షించడానికి, అవసరమైన చోట సవరణలను సూచించడానికి ఇప్పటికే ఉన్న చట్టాన్ని సమీక్షించండి, మొదలైనవి
2. స్థానిక స్వయం -ప్రభుత్వంలో మహిళలకు రిజర్వేషన్: 1992 లో పార్లమెంట్ ఆమోదించిన 73 వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాలు గ్రామీణ ప్రాంతాలలో లేదా పట్టణ ప్రాంతాలలో స్థానిక సంస్థలలో ఎన్నికైన అన్ని కార్యాలయాల లో మహిళలకు మొత్తం సీట్లలో మూడింట ఒక వంతు ఉండేలా చూస్తాయి.
3. ఆడపిల్ల కోసం జాతీయ కార్యాచరణ ప్రణాళిక (1991-2000): ఆడపిల్లకి మంచి భవిష్యత్తును నిర్మించాలనే అంతిమ లక్ష్యంతో ఆడపిల్లల మనుగడ, రక్షణ మరియు అభివృద్ధిని నిర్ధారించడం అనేది కార్యాచరణ ప్రణాళిక.
4. మహిళా సాధికారత కోసం జాతీయ విధానం, 2001: మానవ వనరుల అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖలో మహిళా మరియు శిశు అభివృద్ధి శాఖ 2001 లో "మహిళా సాధికారత కోసం జాతీయ విధానాన్ని" సిద్ధం చేసింది. ఈ పాలసీ లక్ష్యం మహిళల పురోగతి, అభివృద్ధి మరియు సాధికారత.

1.7. భారతదేశంలో మహిళల కోసం జాతీయ విధానం ఎందుకు అవసరం?

మహిళల అభివృద్ధి, అభివృద్ధి మరియు సాధికారత మరియు మహిళల పట్ల అన్ని రకాల వివక్షలను తొలగించే లక్ష్యంతో 2001 లో భారత ప్రభుత్వం మహిళా సాధికారత కోసం జాతీయ విధానాన్ని ఆమోదించింది. మహిళలపై ప్రత్యేక దృష్టి సారించి సమగ్ర వృద్ధిని సాధించే దిశగా ఇది నిర్దేశించబడింది.

భారతదేశంలో మహిళల సంక్షేమం కోసం రాజ్యం తీసుకున్న ప్రత్యేక చర్యలు ఉన్నప్పటికీ, వారు పేదరికం స్త్రీకరణ, సామాజిక రంగాలలో సరిపడా పెట్టుబడులు, మహిళలపై హింస పెరగడం మరియు సమాజంలో స్త్రీల యొక్క మూసపోటీ చిత్రణ వంటి సమస్యలను ఎదుర్కొంటున్నారు.

2001 నుండి, భారతదేశంలో మహిళల సాధికారత కోసం చివరి జాతీయ విధానం రూపొందించబడినప్పుడు, మహిళా సాధికారత అనే భావన సంక్షేమ ప్రయోజనాలను అందుకునేవారి నుండి అభివృద్ధి ప్రక్రియలో వారిని నిమగ్నం చేయాల్సిన అవసరం వరకు, అధిక మొత్తంలో హక్కులతో సంక్షేమంలో మార్పులను చూసింది.

1.8. మహిళల కోసం ఇంతవరకున్న చట్టం మరియు విధానాలు:

• 1976 లో, నేషనల్ ప్లాన్ ఆఫ్ యాక్షన్ (1976) ఆరోగ్య, కుటుంబ నియంత్రణ, పోషకాహారం, విద్య, ఉపాధి, చట్టం మరియు సాంఘిక సంక్షేమ రంగాలపై ప్రత్యేక శ్రద్ధతో ఐక్యరాజ్యసమితి 'మహిళల కోసం ప్రపంచ కార్యాచరణ ప్రణాళిక' ఆధారంగా మార్గదర్శకాలను అందిస్తోంది. మరియు మహిళల కోసం యాక్షన్ ప్రోగ్రామ్‌ల అమలు.

7 వ ప్రణాళిక కాలంలో, జాతీయ విద్యా విధానం 1986 ఆమోదించబడింది, ఇది మహిళలకు విద్యా అవకాశాలను అందించడంపై దృష్టి పెట్టింది.

స్థానిక సంస్థలలో 1992 యొక్క 73 వ మరియు 74 వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాల ద్వారా మహిళలకు అందించబడిన రిజర్వేషన్లు ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడానికి దేశ ప్రయత్నాలలో వారిని కేంద్ర దశకు తీసుకువచ్చాయి.

మహిళల అభివృద్ధి, అభివృద్ధి మరియు సాధికారత మరియు మహిళల పట్ల అన్ని రకాల వివక్షలను తొలగించే లక్ష్యంతో 2001 లో భారత ప్రభుత్వం మహిళా సాధికారత కోసం జాతీయ విధానాన్ని ఆమోదించింది. మహిళలపై ప్రత్యేక దృష్టి సారించి సమగ్ర వృద్ధిని సాధించే దిశగా ఇది నిర్దేశించబడింది.

భారతదేశం అనేక యునైటెడ్ నేషన్స్ కన్వెన్షన్ లలో సంతకం చేసింది, ప్రధానంగా మహిళలపై అన్ని రకాల వివక్షలను తొలగించడం (CEDAW), పిల్లల హక్కులపై చర్య మరియు కన్వెన్షన్ కోసం బీజింగ్ వేదికగ సంతకం చేసింది.

1.9.సంక్షిప్తంగా (Summary);

భారతదేశంలో మహిళల పరిస్థితి ఎప్పుడూ చాలా ఆందోళన కలిగిస్తుంది. గత అనేక శతాబ్దాల నుండి, భారతదేశంలోని మహిళలకు వారి పురుష సహచరులతో పోలిస్తే సమాన హోదా మరియు అవకాశాలు ఎన్నడూ ఇవ్వబడలేదు. భారతీయ సమాజం యొక్క పితృస్వామ్య స్వభావం, వారు మా తల్లులు మరియు సోదరీమణులు కాబట్టి మహిళలకు గౌరవం ఇచ్చినప్పటికీ, స్వాతంత్ర్యం మరియు మహిళల భద్రత రెండింటినీ బాగా దెబ్బతీసింది. భారతదేశంలో మహిళలు గర్భం నుండి సమాధి వరకు హింసను ఎదుర్కొంటున్నారు. గర్భంలో ఉన్నప్పుడు వారు భ్రూణహత్యల ముప్పును ఎదుర్కొంటున్నారు మరియు పుట్టిన తరువాత, వారు వారి తల్లిదండ్రుల నుండి వారి భర్తల నుండి కుటుంబ సభ్యుల వరకు వివిధ వ్యక్తుల చేతిలో వారి జీవితంలోని వివిధ సమయాల్లో వివిధ రకాల హింస మరియు వేధింపులకు గురవుతున్నారు. ఈ అధ్యాయంలో భారతదేశంలో మహిళాభ్యున్నతికి ప్రభుత్వం రాజ్యాంగ బద్ధంగా సంక్రమించిన అధికారాలే కాకా, మహిళల కోసం ప్రత్యేక జాతీయ విధానం ద్వారా మహిళాభి వృద్ధికి తోడ్పడే అంశాలను అధ్యయనం చేస్తాము.

1.10. సాంకేతిక పదాలు:

రాజ్యాంగం: (Constitution); ఒక దేశం, రాష్ట్రం లేదా సామాజిక సమూహం యొక్క ప్రాథమిక సూత్రాలు మరియు చట్టాలు ప్రభుత్వ అధికారాలు మరియు విధులను నిర్ణయిస్తాయి మరియు దానిలోని ప్రజలకు కొన్ని హక్కులకు హామీ ఇస్తాయి.

హక్కులు: (Rights); న్యాయమైన, మంచి లేదా సరైన వాటికి అనుగుణంగా ఉండటం.

లింగ ప్రమాణం (gender normative): పురుషత్వం లేదా స్త్రీత్వం యొక్క ఆదర్శ ప్రమాణాలకు కట్టుబడి ఉండటం లేదా బలోపేతం చేయడం.

1.11.స్వీయ అంచనా ప్రశ్నలు:

1. భారతదేశంలో మహిళల స్థితిగతులపై ఒక వ్యాసం వ్రాయండి?
2. మహిళల హక్కులను కాపాడటానికి భారత రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలు గూర్చి వివరించండి?.
3. భారత రాజ్యాంగం ద్వారా మహిళలకు ఇవ్వబడిన ప్రధాన అధికారాలు గూర్చి వివరించండి?.
4. మహిళల అభ్యున్నతికి ప్రత్యేక ప్రారంభాలు/ చొరవలు గూర్చి వివరించండి?.
5. భారతదేశంలో మహిళల కోసం జాతీయ విధానం ఎందుకు అవసరం?
6. మహిళల కోసం ఇంతవరకున్న చట్టం మరియు విధానాలు గూర్చి వివరించండి?.

1.12. Suggested Readings:

1. Ahamad, T., & Mishra, A. K. (2016). Legal status and rights of women in Indian constitution. *International Journal of Advanced Education and Research*, *1*(1), 39-42
2. Kapur, R., & Cossman, B. (1999). V. ON WOMEN, EQUALITY AND THE CONSTITUTION: THROUGH THE LOOKING GLASS OF FEMINISM. *I. EQUAL JUSTICE TO WOMEN: ROLE OF COURTS AND JUDGES*, 40.
3. Sankaran, K. (2007). Special provisions and access to socio-economic rights: Women and the Indian Constitution. *South African Journal on Human Rights*, *23*(2), 277-290.
4. Sankaran, K. (2007). Special provisions and access to socio-economic rights: Women and the Indian Constitution. *South African Journal on Human Rights*, *23*(2), 277-290.
5. SUBASINI, N., SASIKUMAR, N., KALAIYARASAN, G., RAMNATH, R., & MAHENDRAPRABHU, M. (2021). INDIAN CONSTITUTION AND WOMEN LEGAL RIGHTS: A CONGLOMERATE ANALYSIS. *Ilkogretim Online*, *20*(5).
6. Arya, K. (2019). Indian Women and Constitution. *Journal of Public Policy & Environmental Management*, *2*(3), 38-42.

****

యూనిట్- II: మహిళలు మరియు భారత దేశం

అంశం -2: భారతీయ మహిళల స్థితిగతులపై కమిటీ -1975.

Contents

2.0 అధ్యయన లక్ష్యాలు

2.1. ఉపోద్ఘాతం

2.2. భారతదేశంలో మహిళల స్థితిపై కమిటీ

2.3. కమిటీ ఛైర్మన్ మరియు సభ్యులు క్రింది విధంగా ఉన్నారు

2.4. ఈ కమిటీకి రెండు విధులు ఉన్నాయి:

2.5. భారతదేశంలో మహిళల స్థితిని అధ్యయన కోణాలు మరియు లక్ష్యాలు

2.6. ఈ నివేదిక లోని వేరియబుల్స్

2.7. కమిటీ మార్గదర్శక సూత్రాలు మరియు ప్రమాణాలు

2.8. కమిటీ విశ్వసించే అంశాలు

2.9. కమిటీ ప్రధాన సిఫార్సులు

2.10. ముగింపు

2.11. సంక్షిప్తంగా (Summary)

2.12. సాంకేతిక పదాలు

2.13. స్వీయ అంచనా ప్రశ్నలు

2.14. Suggested Readings

2.0 అధ్యయన లక్ష్యాలు;

ఈ అధ్యయన అభ్యసనం వల్ల మనం క్రింది విషయాలను ఆకళింపు చేసుకుంటాం:

- భారతదేశంలో మహిళల స్థితిపై కమిటీ గూర్చి ప్రాథమిక అవగాహన.
- కమిటీకి కేటాయించిన రెండు విధులు
- భారతదేశంలో మహిళల స్థితిని అధ్యయన కోణాలు మరియు లక్ష్యాలు:
- ఈ నివేదిక లోని వేరియబుల్స్;
- కమిటీ మార్గదర్శక సూత్రాలు మరియు ప్రమాణాలు;
- కమిటీ విశ్వసించే అంశాలు;
- కమిటీ ప్రధాన సిఫార్సులు:

2.1. ఉపోద్ఘాతం;

భారత రాజ్యాంగం మతం, జాతి, కులం, లింగం లేదా పుట్టిన ప్రదేశంతో సంబంధం లేకుండా ప్రతి పౌరుడికి సమానత్వానికి హామీ ఇస్తుంది. అయినప్పటికీ లింగ సమానత్వం కోసం పోరాటం ఎల్లప్పుడూ కొత్త ముఖంతో ముందుకు వస్తోంది. లింగ సమానత్వం కోసం పోరాటం భారతదేశంలో చాలా పాతది 1882 లో స్వర్ణకుమారి దేవి ప్రారంభించిన లేడీస్ థియోసాఫికల్ సొసైటీ నుండి, మహిళల బహుళ మతాల సంఘం, యుఎస్ ఉమెస్ ఇండియా ద్వారా తాజా హి ఫర్ షీ ప్రచారం వరకు, భారతదేశంలో మహిళా ఉద్యమం గురుంచి చెప్పడానికి సుదీర్ఘ కథ ఉంది. ఈ పోరాట కథలో, మహిళల స్థితిపై జాతీయ కమిటీ, 1974 సమానత్వం వైపు ఎక్కువగా చర్చించిన నివేదికకు చాలా ప్రాముఖ్యత ఉంది. 1974 యొక్క సమానత్వ నివేదికలో మన సమాజంలో మహిళలు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యల పట్ల ఒక కొత్త ఆరంభాన్ని గుర్తించారు.

1974 వరకు, మహిళా ఉద్యమం దృష్టి మహిళల తక్షణ సమస్యలపై ఉంది లేదా వారు ఆ సమస్యలను సృష్టించిన మూల కారణాలను చూడలేదు. ఆ దృష్టాంతంలో 1974 యొక్క సమానత్వ నివేదికలో లింగ సమస్యలపై ప్రబలమైన ఉపన్యాసాన్ని పునర్వ్యవస్థీకరించింది. ఇది ఆధునిక భారతదేశంలో మహిళల తక్కువ స్థితిని ఎత్తిచూపింది మరియు అన్ని సంక్షేమ కార్యక్రమాలు మరియు రాజ్యాంగ హామీలు ఉన్నప్పటికీ, మహిళల స్థితి మెరుగుపడలేదు అనే విషయంపై దృష్టి సారించింది.

ఈ నివేదిక లింగ అసమానత యొక్క అంశాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకున్నప్పుడు ఇప్పటికీ సంబంధించిన అనేక పారామితులపై ఆధారపడింది. ఇది జనాభా డేటా నుండి స్పష్టంగా కనిపించే మహిళల దయనీయ స్థితిని విశ్లేషించింది.

దీనితో మొదలుపెట్టి, ఒక మహిళ జీవితంలోని సామాజిక-సాంస్కృతిక అంశాలతో పాటుగా మహిళల ఆర్థిక ఆధారపడటం, మహిళలపై మాస్ మీడియా ప్రభావం, పాలసీ ఏర్పాటు మరియు రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం, విద్యకు ప్రాప్యత మొదలైన అనేక ఇతర అంశాలను విశ్లేషించింది.

2.2. భారతదేశంలో మహిళల స్థితిపై కమిటీ:

రాజ్యాంగంలో అభివృద్ధి సూచికలైన విద్య మరియు ఉపాధికి సంబంధించిన ప్రత్యేక సూచనలతో భారతదేశంలో మహిళల హక్కులు మరియు స్థితి యొక్క సమగ్ర సమీక్షను రూపొందించడం కమిటీ సభ్యుల ప్రాథమిక దృష్టి. ఇది రాజ్యాంగ, చట్టపరమైన మరియు పరిపాలనా నిబంధనల యొక్క అందుబాటులో ఉన్న పారామితులలో పని చేస్తుంది. ప్రాథమిక నినాదం 'జాతి నిర్మాణంలో మహిళలు తమ పూర్తి మరియు సరైన పాత్రను పోషించడానికి వీలు కల్పించే' సిఫార్సులను అందించడం (సమానత్వ నివేదిక వైపు, p.301) మరియు అందుచేత దాని పౌరుడి అంశంగా మారడం. ఈ ప్రభుత్వ ప్రాయోజిత నివేదిక 1975 లో మెక్సికోలో షెడ్యూల్ చేయబడిన యునైటెడ్ నేషన్స్ ఇంటర్నేషనల్ ఉమెన్స్ ఇయర్‌లో ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. కానీ మహిళలు ఎంత అసమానంగా ఉన్నారో చూపించడం ద్వారా రాజ్యాంగ సమానత్వం గురించి చాలా బలంగా వాదించిన నివేదికను వ్యంగ్యంగా అపహాస్యం చేస్తున్నందున ఈ వాస్తవాన్ని గుర్తించే మిషన్ రాజ్యానికి బూమరాంగ్‌గా నిరూపించబడింది. ఇది తగ్గుతున్న లింగ నిష్పత్తి, పెట్టుబడిదారీ విధానం మరియు ఆధునీకరణ ప్రక్రియల నుండి మహిళల వ్యూహాత్మక మినహాయింపు, వివిధ సాంస్కృతిక మరియు సామాజిక వర్గాలలో శాసన సంస్కరణల స్థితి మరియు మహిళల రాజకీయ సాధికారతలో సాధించిన చిన్న విజయానికి సంబంధించిన తక్కువైన ప్రాతినిధ్యాన్ని తెచ్చింది.

విద్యలో మధ్యతరగతి మహిళల పెరుగుతున్న భాగస్వామ్యం మాత్రమే ఈ భయంకరమైన చిత్రానికి మినహాయింపు. నివేదిక యొక్క నిర్లక్ష్య తీవ్రత దాని పురోగతి యొక్క రాష్ట్ర వాదనలను రద్దు చేసింది. ఇది ప్రణాళిక-బ్యూరోక్రసీ యొక్క విశ్వవ్యాప్తతపై దృష్టి సారించడం ద్వారా రాష్ట్ర ప్రచారం చేసిన అభివృద్ధి నమూనాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రశ్నలను లేవనెత్తింది, ఇది క్రమంగా మహిళలను బహిరంగ వేదిక నుండి అలాగే అభివృద్ధి విధానాల నుండి కనిపించకుండా చేస్తుంది. ఇది పరిశోధన మరియు అధ్యయనానికి సంబంధించిన అంశాలుగా మహిళలకు విద్యను అందించే విషయాలుగా మహిళల నుండి దృక్పథాన్ని మార్చడానికి దారితీస్తుంది.

1971 సంవత్సరంలో, భారత ప్రభుత్వ విద్య మరియు సాంఘిక సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ భారతదేశంలోని మహిళల స్థితిగతులపై అధ్యయనం చేయడానికి భారతదేశంలో మహిళల స్థితిపై కమిటీ అనే కమిటీని నియమించింది. 1975 లో అంతర్జాతీయ మహిళా సంవత్సరానికి మహిళా నివేదిక హోదా కోసం UN అభ్యర్థనపై మంత్రిత్వ శాఖ పనిచేస్తోంది.

2.3. కమిటీ ఛైర్మన్ మరియు సభ్యులు క్రింది విధంగా ఉన్నారు;

1. శ్రీమతి. ఫురెను గుహ్ ....ఛైర్మన్

2. శ్రీమతి సావిత్రి శ్యామ్, ...M.P సభ్యుడు

3.శ్రీ. నీరా డోగ్రా ....సభ్యుడు

4.శ్రీ. విక్రమ్ చంద్ మహాజన్, ...M.P. సభ్యుడు

5.శ్రీ. సకినా హసన్ ....సభ్యుడు

6. శ్రీమతి మణిబెన్ కారా ....సభ్యుడు

7. శ్రీమతి లోతిక సర్కార్ ....సభ్యుడు

8. శ్రీమతి లక్ష్మీ రఘు రామయ్య ....సభ్యుడు

9. శ్రీమతి. శకుంతల మాసాని ....సభ్య కార్యదర్శి.

2.4. ఈ కమిటీకి రెండు విధులు ఉన్నాయి:

(i) మహిళల సామాజిక స్థితి, వారి విద్య మరియు ఉపాధిపై ప్రభావం చూపే రాజ్యాంగ, చట్టపరమైన మరియు పరిపాలనా నిబంధనలను పరిశీలించడం మరియు

(ii) ఈ నిబంధనల ప్రభావాన్ని అంచనా వేయడం.

2.5. భారతదేశంలో మహిళల స్థితిని అధ్యయన కోణాలు మరియు లక్ష్యాలు:

సూచనల నిబంధనలు ఈ విచారణ కోసం మూడు ప్రధాన కోణాలు మరియు లక్ష్యాలను స్పష్టంగా సూచిస్తాయి:

1. గత రెండు దశాబ్దాలుగా ముఖ్యంగా గ్రామీణ రంగంలో వారి విద్య మరియు ఉపాధి యొక్క సామాజిక స్థితిపై రాజ్యాంగ, చట్టపరమైన మరియు పరిపాలనా నిబంధనల ప్రభావాన్ని అంచనా వేయడం.

2. మారుతున్న సామాజిక నమూనాలో మహిళల స్థితిని పరిశీలించడానికి; మరియు

3. 3. దేశాన్ని నిర్మించడంలో మహిళలు తమ పూర్తి మరియు సరైన పాత్రను పోషించడానికి వీలు కల్పించే న్యాయ విద్య ఉపాధి జనాభా విధానం మొదలైన రంగాలలో నివారణ మరియు ఇతర చర్యలను సూచించడం.

అధ్యయనం కోసం ఈ కమిటి ఫ్రేమ్‌వర్క్ ఒకవైపు మహిళల స్థితిపై ప్రభావం చూపే రాజ్యాంగ నిబంధనల ద్వారా అందించబడింది మరియు మరొక వైపు, ప్రత్యేకించి స్పష్టమైన లక్ష్యం ద్వారా ప్రత్యేకించి తరువాతి కాల వ్యవధిలో స్త్రీలు పూర్తి స్థాయిలో దేశ నిర్మాణంలో సరైన పాత్ర పోషించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.

2.6. ఈ నివేదిక లోని వేరియబుల్స్;

అధ్యయనం చేసిన ఈ నివేదిక లోని వేరియబుల్స్ దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంటాయి మరియు అవి క్రింది విధంగా వర్గీకరించబడ్డాయి:

1. అసమానతల ప్రాథమిక నమూనాలో కూడా మానవ ఐక్యత లేని సమాజం యొక్క లక్షణాలు.

2. సామాజిక ఆర్థిక మరియు రాజకీయ మార్పు యొక్క సంక్లిష్ట ప్రక్రియ ప్రభావం.

3. సోషల్ ఇంజనీరింగ్ సాధనాలు.

4. కావలసిన లక్ష్యాల సామాజిక ఆమోదం యొక్క డిగ్రీలు.

5. మహిళల ఆరోగ్య పురోగతిని ప్రభావితం చేసే సానుకూల కారకాలు, విద్యారంగాలు ఆరోగ్య సంస్థాగత సంక్షేమ సౌకర్యాలు మరియు అభివృద్ధి కోసం సేవల వంటివి.

6. మహిళల స్థితిగతులు మరియు పాత్రలలో కావలసిన మార్పుకు ప్రతిఘటన కేంద్రాలు మరియు వివిధ స్థాయిల ఉనికిలో ఉన్న అనేక సమూహాల మహిళలకు ఇప్పటికీ ఆటంకాలు కలిగించే వైకల్యాలు వంటి మహిళల పురోగతిని ప్రభావితం చేసే ప్రతికూల కారకాలు.

2.7. కమిటీ మార్గదర్శక సూత్రాలు మరియు ప్రమాణాలు;

- కమిటీ మార్గదర్శక సూత్రాలు మరియు ప్రమాణాలు సూచనల నిబంధనల నుండి సహజంగా అనుసరిస్తాయి. వీటిలో మొదటిది రాజ్యాంగంలో సమానత్వం మరియు సామాజిక న్యాయం అనే విలువలు మరియు లక్ష్యాలు.
- సమానత్వం అనేది మన రాజ్యాంగంపై విశ్వాసం మరియు నిర్దిష్ట ఆర్టికల్స్ ద్వారా హామీ ఇవ్వబడిన ఒక వ్యాసం.

2.8. కమిటీ విశ్వసించే అంశాలు;

1. మహిళల సమానత్వం అనేది కేవలం మరియు సామాజిక న్యాయం యొక్క ప్రాతిపదికన అవసరం, కానీ దేశం యొక్క సామాజిక ఆర్థిక మరియు రాజకీయ అభివృద్ధికి ప్రాథమిక పరిస్థితి.

2. మహిళలను వారి డిపెండెంట్ మరియు అసమాన స్థితి నుండి విడుదల చేయడానికి, వారి ఉపాధి అవకాశాల మెరుగుదల మరియు అధికారం సంపాదించడానికి అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి.

3. వారి సంతానోత్పత్తి శక్తి కారణంగా సమాజం మహిళలకు ప్రత్యేక బాధ్యత కలిగివుంది. సురక్షితంగా పిల్లలను కనడం మరియు పెంచడం అనేది తల్లి తండ్రి సమాజంలో పంచుకోవాల్సిన బాధ్యత.

4. కుటుంబం యొక్క అభ్యాసానికి మరియు నిర్వహణకు చురుకైన గృహిణి అందించిన సహకారం ఆర్థికంగా మరియు సామాజికంగా ఉత్పాదకంగా మరియు జాతీయ పొదుపు మరియు అభివృద్ధికి దోహదం చేస్తుంది.

5. వివాహం మరియు మాతృత్వం జాతీయ అభివృద్ధి పనిలో తమ పూర్తి మరియు సరైన పాత్రను నెరవేర్చడంలో మహిళల వైకల్యంగా మారకూడదు. అందువల్ల, ఈ రంగంలో మహిళలతో సహా సమాజం బాధ్యత వహించాలి.

6. "డాంటే" వైకల్యాలు మరియు మహిళలపై విధించిన ఏవైనా లక్షణాలు కార్యాలయ సమాజంలో మొత్తం సందర్భంలో చూడవలసి ఉంటుంది, ఇక్కడ జనాభాలో ఎక్కువ భాగం పురుషులు మరియు మహిళలు, పెద్దలు మరియు పిల్లలు- దోపిడీ వ్యవస్థ అణచివేతకు గురవుతారు. మహిళలకు మాత్రమే ఈ లక్షణాలను తొలగించడం సాధ్యం కాదు. విముక్తి కోసం ఉద్యమం కోసం ఏదైనా విధానం మహిళల సంక్షేమ అభివృద్ధి అసమానతలు మరియు అణచివేత సామాజిక సంస్థల తొలగింపు కోసం మొత్తం ఉద్యమంలో భాగంగా ఉండాలి. ఒకవేళ అటువంటి చర్య ద్వారా గెలిచిన ప్రయోజనాలు మరియు అధికారాలు లేదా మొత్తం మహిళా జనాభా భాగస్వామ్యం చేయబడి ఉంటే మరియు ఒక చిన్న మైనారిటీ ద్వారా గుత్తాధిపత్యం చేయబడదు.

2.9. కమిటీ ప్రధాన సిఫార్సులు:

1. మహిళల స్థితిగతుల సామాజిక సాంస్కృతిక సెట్టింగ్: సామాజిక వైఖరులు మరియు సంస్థలలో మార్పులు చాలా వేగంగా తీసుకురాబడలేవని కమిటీ గుర్తిస్తుంది. అయితే ఉద్దేశపూర్వకంగా మరియు ప్రణాళికాబద్ధమైన ప్రయత్నాల ద్వారా ఈ మార్పు ప్రక్రియను వేగవంతం చేయడం అవసరం. ఈ త్వరణం యొక్క బాధ్యత రాష్ట్రం మరియు సమాజం, ప్రత్యేకించి మహిళల సమానత్వాన్ని విశ్వసించే సమాజంలోని ఆ విభాగం పంచుకోవాలి. బహుభార్యాత్వం, వరకట్నం, ఆడంబరం, వివాహం మరియు బాల్య వివాహానికి సంబంధించిన సహకార సంస్థలకు వ్యతిరేకంగా ప్రజా సంస్థలు మరియు బలం మరియు సామాజిక ప్రయత్నాలను సంఘ సంస్థలు, ముఖ్యంగా మహిళా సంస్థలు సమీకరించాలని మరియు మహిళల చట్టపరమైన హక్కుల గురించి సమాచారాన్ని వ్యాప్తి చేయడానికి ప్రచారం చేయాలని కమిటీ కోరింది. వారి అవగాహన పెంచుకోండి. ఇది ఉమ్మడి బాధ్యత, దీనిని చివరిగా రూపొందించడంలో సహాయపడిన కమ్యూనిటీ సంస్థల శాసనసభ్యులు మరియు వాటిని అమలు చేయడానికి బాధ్యత వహించే ప్రభుత్వం పంచుకోవాలి.
2. ముస్లిం చట్టంలో బహుభార్యాత్వం నిర్మూలన.
3. హిందూ వివాహ చట్టం లోని సెక్షన్ 6 లో ఒక నిబంధనను ప్రవేశపెట్టాలని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది, దీని ప్రకారం హిందూ వివాహ చట్టంలో ఏదీ లేదు, చట్టం ప్రకారం పెద్ద వివాహం ద్వారా అమ్మాయి ప్రతిపాదించిన దానికి

వ్యతిరేకంగా కోర్టు మంజూరు చేయడాన్ని మరియు నిషేధాన్ని నిరోధించదు లేదా నిర్దిష్ట ఉపశమన చట్టం 1963 యొక్క నిబంధనలు.

4. బాలికల వివాహ వయస్సును 18 ఏళ్లకు పెంచాలని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది.
5. అన్ని వివాహాలకు వివాహాల రిజిస్ట్రేషన్ తప్పనిసరి చేయాలి.
6. సవరించిన వరకట్న నిషేధ చట్టం యొక్క ప్రభావాన్ని ఐదు సంవత్సరాల తర్వాత అంచనా వేయాలి. తదుపరి దశలో వధువుకు ఇచ్చే బహుమతులపై కూడా సీలింగ్ సెట్ చేయాలి.
7. పని ప్రదేశంలో వ్యత్యాసాన్ని విడిచిపెట్టడం లేదా విడాకుల కేసుగా పరిగణించరాదు.
8. క్రూరత్వం మరియు చెదరగొట్టడం విడాకులకు ఆధారం.
9. ఇతర జీవిత భాగస్వామి సమ్మతితో, దత్తత హక్కు భార్యాభర్తలకు సమానంగా ఉండాలని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది.
10. మీ మైనర్ యొక్క వ్యక్తి మరియు ఆస్తిపై నియంత్రణను వేరు చేయలేము మరియు అదే వ్యక్తికి ఇవ్వాలి.
11. భార్యాభర్తల సమాన స్థితిని మరియు కుమారుడు మరియు కుమార్తె యొక్క సమాన స్థితిని మేము విశ్వసిస్తున్నందున, ఆర్థికంగా బాధ్యతను అందించడానికి నిర్వహణ చట్టాన్ని సవరించాలని మేము సిఫార్సు చేస్తున్నాము.
12. కుటుంబ సమస్యల పరిష్కారం కోసం స్థాపించబడిన విరోధి వ్యవస్థను విడిచిపెట్టాలని మరియు సామాజికంగా ఆశించిన ఫలితాలను సాధించడం లక్ష్యంగా రాజీ పద్ధతులు మరియు అనధికారిక విధానాలను అనుసరించే కుటుంబ న్యాయస్థానాలను ఏర్పాటు చేయాలని మేము గట్టిగా సిఫార్సు చేస్తున్నాము.
13. యూనిఫాం సివిల్ కోడ్‌ను స్వీకరించడం ద్వారా ఆర్టికల్ 44 యొక్క రాజ్యాంగ నిర్దేశాన్ని వేగవంతం చేయాలని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది.
14. దేశాభివృద్ధిలో మహిళల మొత్తం ప్రమేయం యొక్క రాజ్యాంగపరమైన ఆదేశాలు మరియు ప్రభుత్వాల దీర్ఘకాలిక లక్ష్యాలను నెరవేర్చడానికి కమిటీ ఒక మంచి నిర్వచించిన విధానాన్ని స్వీకరించాలని సిఫార్సు చేసింది. అటువంటి విధానాన్ని ప్రభుత్వ తీర్మానం ద్వారా రూపొందించాలి. ద్వి దిశలో లేదా పరోక్ష పద్ధతుల్లో వెజ్ నివారించడానికి ఈ విధానాన్ని జాగ్రత్తగా అమలు చేయాలి. చట్టం ద్వారా మహిళలు డిబార్ చేయబడ్డ నిర్దిష్ట వృత్తులు కాకుండా, యజమానులు వారిని ఏ వృత్తి నుండి మినహాయించకూడదు మరియు ఆధారం జాబితా మరియు అనుకూలత స్పష్టంగా పేర్కొనబడకూడదు.
15. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో మరియు పట్టణ మురికివాడల్లో బాలబాడీల సంఖ్యను పెంచడానికి ప్రత్యేక ప్రయత్నం చేయడం ద్వారా పిల్లలందరికీ మూడు సంవత్సరాల ప్రీస్కూల్ విద్యను అందించడం.

16. 6-14 సంవత్సరాల వయస్సు గల విద్య యొక్క సార్వత్రికీకరణ తప్పనిసరిగా ఉండాలి.
17. మిడిల్ స్కూల్ నుండి సెక్స్ ఎడ్యుకేషన్ పరిచయం తప్పనిసరి.
18. సెకండరీ దశ ముగిసే వరకు బాలికలందరికీ ఉచిత విద్య.
19. లింగాల సమానత్వం విద్యా ప్రక్రియ ద్వారా చొప్పించబడే కొలత విలువ.
20. స్వయంప్రతిపత్తి మరియు వనరులతో గ్రామ స్థాయిలో వారి స్వంత 40 నిర్వహణ మరియు మహిళలు మరియు పిల్లల కోసం సంక్షేమం మరియు అభివృద్ధి కార్యక్రమాల పరిపాలన సాంప్రదాయక వైఖరిని విచ్ఛిన్నం చేయడానికి ఒక సంప్రదాయ వైఖరిని ఛేదించడానికి చాలా మంది మహిళలు తమ సమస్యలను వ్యక్తీకరించడం లేదా ఇప్పటికే ఉన్న స్థానికంగా చురుకుగా పాల్గొనడాన్ని నిరోధిస్తుంది. శరీరాలు.
21. మునిసిపాలిటీల స్థాయిలో మహిళలకు సీట్ల రిజర్వేషన్ సూత్రాన్ని అన్ని రాష్ట్రాలు పరివర్తన కొలతగా స్వీకరించాలి. అలాగే మహిళా సంక్షేమం మరియు అభివృద్ధి కోసం కార్యక్రమాలను ప్రారంభించడానికి మరియు పర్యవేక్షించడానికి పురపాలక సంఘాలలో శాశ్వత కమిటీలను ఏర్పాటు చేయాలని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది.
22. రాజకీయ పార్టీలు పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర అసెంబ్లీలకు ఎన్నికలకు స్పాన్సర్ చేయబడే మహిళా అభ్యర్థుల శాతానికి సంబంధించి ఖచ్చితమైన విధానాన్ని అవలంబించాలి, అయితే వారు మొదట్లో 15% తో ప్రారంభించవచ్చు, క్రమంగా ప్రాతినిధ్యం వచ్చే విధంగా క్రమంగా పెంచాలి రాష్ట్రంలోని మొత్తం జనాభాలో చట్టసభల్లోని మహిళలకు వారి స్థానానికి కొంత సంబంధం ఉంది.
23. ప్రసూతి మరియు చైల్డ్ హెల్త్ సర్వీసెస్ కోసం ప్రత్యేక బడ్జెట్ హెడ్ సృష్టించాలి.
24. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఈ సేవలకు వ్యక్తిగత నియామకానికి నిర్దేశించిన అర్హతలు క్రమబద్ధీకరించబడాలి మరియు అవసరమైన ఉన్నత అర్హతలు ఉన్న మహిళలు అందుబాటులో ఉండే వరకు ప్రస్తుత అవసరాలు కొనసాగవచ్చు కానీ ప్రతి మూడు సంవత్సరాల తర్వాత దీనిని సమీక్షించి క్రమంగా పెంచాలి.
25. మహిళా రుగ్మతల రంగంలో పరిశోధనను ప్రోత్సహించాలని మేము సిఫార్సు చేస్తున్నాము, ఉదాహరణకు సైకోసిస్ మరియు కుటుంబ నియంత్రణ పద్ధతుల ప్రభావాలు.
26. 26. మహిళలు మరియు పిల్లల సంక్షేమం మరియు అభివృద్ధి కార్యక్రమాల సమన్వయం మరియు నిర్వహణ కోసం రాష్ట్ర మరియు కేంద్ర సాంఘిక సంక్షేమ బోర్డు చట్టబద్ధమైన మరియు స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన ప్రత్యేక ఏజెన్సీ పునర్వ్యవస్థీకరణ.
27. సమాజంలో మహిళల మరియు వారి హక్కుల రక్షణ కోసం ఇప్పటికే ఉన్న చట్టాలు మరియు విధానాలలో మహిళల ఉల్లంఘన లేదా పరికరంపై మానవ హక్కుల వివక్ష ఉల్లంఘనల కోసం ప్రత్యేక ట్రిబ్యునల్స్ ఏర్పాటు చేయాలని మేము ఇంకా సిఫార్సు చేస్తున్నాము.

"సమానత్వ నివేదిక" లో లింగ దృష్టి ద్వారా అభివృద్ధి పరిధి మరియు వ్యాప్తిని అంచనా వేయడానికి మార్గం చూపిన అద్భుత మంత్రం దండం. దాని మానవ వనరుల అభివృద్ధి ద్వారా భారతదేశంలో మహిళా ఉద్యమాల లక్ష్యం సమానత్వం. పాత్-బ్రేకింగ్ రిపోర్ట్-టువార్డ్స్ ఈక్వాలిటీ: భారతదేశంలో మహిళల స్థితిపై కమిటీ నివేదిక, 1974 లో ప్రచురించబడింది, ఇది భారతదేశంలో మహిళా ఉద్యమం యొక్క పారలాక్స్ వీక్షణను అందించడానికి ఒక అనుకూలమైన పాయింట్‌ను అందిస్తుంది- భారతీయ ప్రజాస్వామ్యం మరియు ఆధునిక జాతి నిర్మాణం. 'బెంచ్‌మార్క్' అని పిలువబడే ఈ ప్రచురణ మహిళా ఉద్యమంలో కొత్త దశ ప్రారంభాన్ని సూచించింది, ఇతర రెండు అంశాలతో పాటు. ఒకటి 1960 ల చివరలో మరియు 1970 ల ప్రారంభంలో జరిగిన వ్యతిరేక ఉద్యమాలు మరియు మరొకటి భారతదేశపు మొట్టమొదటి మహిళా ప్రధానమంత్రి జారీ చేసిన ఎమర్జెన్సీకి వ్యతిరేకంగా అభివృద్ధి చేయబడిన ప్రతిఘటన. ఈ నివేదిక భారతదేశంలోని మహిళల స్థితిగతులపై వాస్తవిక తనిఖీని అందించడమే కాకుండా, నెహ్రూవియస్ యుగంలో ఉన్న అభివృద్ధి మరియు ఆధునిక ఆధునీకరణ ప్రక్రియతో మహిళల అసంతృప్తిని కూడా వెల్లడించింది. ఇది మహిళా వికాసానికి సంబంధించి రాజ్యం పాత్రపై విమర్శలను అందిస్తుంది మరియు పురుషుడు మరియు స్త్రీకి ప్రతి రంగంలో సమానత్వం అనే రాజ్యాంగపరమైన ఆదేశాలకు అనుగుణంగా రాజ్యం విధానం ఎలా విఫలమైందో ఇది ఆవిష్కరిస్తుంది. అందువల్ల, సమతావాద శాస్త్రీయ అభివృద్ధి పద్ధతి నుండి ఒక రకమైన మార్పు అవసరం. ఇది మహిళలకు సంబంధించిన అభివృద్ధి, ఆర్థిక సాధికారత, విధాన రూపకల్పన, రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం, విద్య, ఆరోగ్యం మరియు కుటుంబ సంక్షేమంపై ప్రబలమైన ఉపన్యాసాలను ఒక రకమైన పునర్విచారణకు బలవంతం చేసింది. 'మహిళా అభివృద్ధి' అంటే స్త్రీ జీవితంతో ముడిపడి ఉన్న వివిధ కోణాలను మెరుగుపరిచే అభివృద్ధి నమూనా. ఇది ప్రత్యేకంగా మహిళల ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ మరియు విద్యాభివృద్ధికి సంబంధించినది. మహిళల పట్ల సంక్లిష్ట, విభిన్న, క్రమానుగత మరియు పితృస్వామ్య సామాజిక వ్యవస్థలో రాష్ట్రం మరియు కుటుంబం యొక్క సమ్మతి ద్వారా సృష్టించబడిన ద్వంద్వ బంధాన్ని కూడా ఇది విశ్లేషించింది.

2.10. ముగింపు:

ఆర్థిక వ్యవస్థ మరియు సమాజంలో మహిళల అట్టడుగులో పెరుగుదల ఉందని కమిటీ నిర్ధారణకు వచ్చింది. సమానత్వం వైపు CSWI నివేదిక పురుషుల మరియు మహిళల మధ్య క్షీణిస్తున్న లింగ నిష్పత్తి, ఆయుర్దాయం మరియు మరణాల రేటులో అసమానతలను గుర్తించింది; మరియు అక్షరాస్యత, విద్య మరియు జీవనోపాధికి మహిళల ప్రాప్యతలో ఉన్న ఇబ్బందులు. లింగ సమానత్వం యొక్క రాజ్యాంగ బాధ్యతలో భారత రాష్ట్రం విఫలమైందని అభిప్రాయపడింది.

వ్యవసాయం, పరిశ్రమలు, మత్స్యసంపద, పశుసంపద మొదలైన వాటిలో అభివృద్ధి కోసం ప్రణాళికా ప్రక్రియ మరియు భారతీయ ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ఇతర ముఖ్యమైన రంగాలలో జీవనోపాధి కారణాల వల్ల ఈ రంగాలలో పాల్గొన్న మిలియన్ల మంది మహిళల గుర్తింపు లేదు. ఆర్థిక వ్యవస్థలో అధిక శాతం మంది మహిళలను అణగదొక్కే ప్రక్రియ, రాష్ట్రం యొక్క మద్దతుతో సమాజం వారి నిర్లక్ష్యం మరియు విలువ తగ్గింపుతో పాటు, ఖచ్చితంగా లింగ పక్షపాతాన్ని ప్రదర్శించింది.

విద్య, ఆరోగ్యం మరియు ప్రభుత్వ ఉద్యోగ అవకాశాల ప్రారంభంలో పెరుగుతున్న పెట్టుబడి మహిళా జనాభాలో చాలా చిన్న విభాగానికి ప్రయోజనం చేకూర్చింది. వ్యక్తిగత చట్టాల పర్యవసానంగా వరకట్నం, అసమానత వంటి సామాజిక పద్ధతులు పెరగడం ద్వారా ఈ ప్రత్యేక మహిళా విభాగం మళ్లీ బెదిరించబడింది, ఇప్పటికే ఉన్న చట్టాలను అమలు చేయకపోవడం, ఇది మహిళలకు రక్షణ కల్పించడానికి ప్రయత్నించింది (కార్మిక చట్టాలు లేదా నేర చట్టాలు వంటివి) మరియు ప్రణాళికా ప్రక్రియలో వారి అవసరాలు, ఆందోళనలు మరియు దృక్పథాలను చేర్చడం అనే అర్థంలో మహిళల మొత్తం "దృశ్యమానత" లేకపోవడం.

టువార్డ్స్ ఈక్వాలిటీ నివేదికపై పార్లమెంటరీ చర్చ జరిగినప్పటికీ భారతీయ మహిళలు ఎదుర్కొంటున్న అన్ని వైకల్యాలను తొలగించాలని కోరింది. పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టిన కొన్ని వారాలలోనే జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితిని ప్రకటించడం CSWI సిఫార్సులపై ఏదైనా తీవ్రమైన చర్యను వెనక్కి నెట్టింది.

2.11. సంక్షిప్తంగా (Summary);

భారత రాజ్యాంగం మతం, జాతి, కులం, లింగం లేదా పుట్టిన ప్రదేశంతో సంబంధం లేకుండా ప్రతి పౌరుడికి సమానత్వానికి హామీ ఇస్తుంది. అయినప్పటికీ లింగ సమానత్వం కోసం పోరాటం ఎల్లప్పుడూ కొత్త ముఖంతో ముందుకు వస్తోంది. లింగ సమానత్వం కోసం పోరాటం భారతదేశంలో చాలా పాతది 1882 లో స్వర్ణకుమారి దేవి ప్రారంభించిన లేడీస్ థియోసాఫికల్ సొసైటీ నుండి, మహిళల బహుళ మతాల సంఘం, యుఎస్ ఉమెన్ ఇండియా ద్వారా తాజా హి ఫర్ షీ ప్రచారం వరకు, భారతదేశంలో మహిళా ఉద్యమం గురించి చెప్పడానికి సుదీర్ఘ కథ ఉంది. మహిళల స్థితిపై జాతీయ కమిటీ, 1974 సమానత్వం వైపు ఎక్కువగా చర్చించిన నివేదికకు చాలా ప్రాముఖ్యత ఉంది. 1974 యొక్క సమానత్వ నివేదికలో మన సమాజంలో మహిళలు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యల పట్ల ఒక కొత్త ఆరంభాన్ని గుర్తించారు. 1974 వరకు, మహిళా ఉద్యమం దృష్టి మహిళల తక్షణ సమస్యలపై ఉంది లేదా వారు ఆ సమస్యలను సృష్టించిన మూల కారణాలను చూడలేదు. రాజ్యాంగంలో అభివృద్ధి సూచికలైన విద్య మరియు ఉపాధికి సంబంధించిన ప్రత్యేక సూచనలతో భారతదేశంలో మహిళల హక్కులు మరియు స్థితి యొక్క సమగ్ర సమీక్షను రూపొందించడం కమిటీ సభ్యుల ప్రాథమిక దృష్టి. ఇది రాజ్యాంగ, చట్టపరమైన మరియు పరిపాలనా నిబంధనల యొక్క అందుబాటులో ఉన్న పారామితులలో పని చేస్తుంది. ప్రాథమిక

నినాదం 'జాతి నిర్మాణంలో మహిళలు తమ పూర్తి మరియు సరైన పాత్రను పోషించడానికి వీలు కల్పించే' సిఫార్సులను అందించడం మరియు అందుచేత దాని పౌరుడి అంశంగా మారడం. "సమానత్వ నివేదిక" లో లింగ దృష్టి ద్వారా అభివృద్ధి పరిధి మరియు వ్యాప్తిని అంచనా వేయడానికి మార్గం చూపిన అద్భుత మంత్రం దండం. దాని మానవ వనరుల అభివృద్ధి ద్వారా భారతదేశంలో మహిళా ఉద్యమాల లక్ష్యం సమానత్వం. పాత్-బ్రేకింగ్ రిపోర్ట్-టువార్డ్స్ ఈక్వాలిటీ: భారతదేశంలో మహిళల స్థితిపై కమిటీ నివేదిక, 1974 లో ప్రచురించబడింది, ఇది భారతదేశంలో మహిళా ఉద్యమం యొక్క పారలాక్స్ వీక్షణను అందించడానికి ఒక అనుకూలమైన పాయింట్‌ను అందిస్తుంది- భారతీయ ప్రజాస్వామ్యం మరియు ఆధునిక జాతి నిర్మాణం. 'బెంచ్‌మార్క్' అని పిలువబడే ఈ ప్రచురణ మహిళా ఉద్యమంలో కొత్త దశ ప్రారంభాన్ని సూచించింది.

2.12. సాంకేతిక పదాలు:

సమానత్వం (Equality): సన్నిహిత సంబంధం లేదా గుర్తింపు స్థితి

మధ్య తరగతి (Middleclass): ఉన్నత తరగతి మరియు దిగువ తరగతి మధ్య ఒక స్థానాన్ని ఆక్రమించిన తరగతి.

అభివృద్ధి (Development); అభివృద్ధి చెందుతున్న చర్య, ప్రక్రియ లేదా ఫలితం

ఐక్యత (Unity); బహుళంగా ఉండని నాణ్యత లేదా స్థితి

బహుభార్యాత్వం (Polygamy); వివాహం ఏ లింగంలోనైనా ఒకేసారి ఒకటి కంటే ఎక్కువ సహచరులను కలిగి ఉండవచ్చు

2.13. స్వీయ అంచనా ప్రశ్నలు:

1. భారతదేశంలో మహిళల స్థితిపై కమిటీ-1975 గూర్చి ప్రాథమిక అవగాహన. విధులు, అధ్యయన కోణాలు, మరియు లక్ష్యాలను గూర్చి వివరించండి?
2. భారతదేశంలో మహిళల స్థితిపై కమిటీ-1975 మార్గదర్శక సూత్రాలు మరియు ప్రమాణాలు గూర్చి వివరించండి?
3. భారతదేశంలో మహిళల స్థితిపై కమిటీ-1975కమిటీ విశ్వసించే అంశాలు మరియు కమిటీ ప్రధాన సిఫార్సులు గూర్చి వివరించండి?

2.14. Suggested Readings:

1. Hoffman, E. (1992). Report of the committee on the status of women in the economics profession. *The American Economic Review*, *82*(2), 610.

2. Kilson, M. (1976). The status of women in higher education. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, *1*(4), 935-942.

3. Oltman, R. M. (1974). Status of Graduate and Professional Education of Women--1974: A Review of the Literature and Bibliography.

4. Whitlatch, J. B. (1976). Government publications: Women and work. *Reference Quarterly*, *16*(2), 168.

5. Kasturi, L. (1995). Development, patriarchy, and politics: Indian women in the political process, 1947-1992.

****

యూనిట్- II: మహిళలు మరియు భారత దేశం

అంశం -3; జాతీయ విధానాలు-మహిళలు

Contents

3.0. అధ్యయన లక్ష్యాలు

3.1. ఉపోద్ఘాతం

3.2. భారతదేశంలో మహిళల స్థితి

3.3. భారతదేశంలో మహిళల కోసం జాతీయ విధానం ఎందుకు అవసరం?

3.4. మహిళల కోసం ఇంతవరకు చేసిన చట్టాలు మరియు విధానాలు

3.5. మహిళల అభివృద్ధికై ఉద్దేశించిన ప్రత్యేక వ్యవస్థ విధానాలు

3.6. మహిళల కోసం ముసాయిదా జాతీయ విధానం, 2016 యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు

3.7. భారతదేశంలో మహిళల సంక్షేమ పథకాలు

3.7.1. బేటీ బచావో బేటీ పఢావో;

3.7.2. మహిళలకు శిక్షణ మరియు ఉపాధి కార్యక్రమానికి మద్దతు (STEP): పథకం లక్ష్యం

3.7.3. కౌమార బాలికల సాధికారత కోసం రాజీవ్ గాంధీ పథకం (RGSEAG) - 'SABLA'

3.7.4. రాష్ట్రీయ మహిళా కోష్ - (మహిళలకు జాతీయ క్రెడిట్ ఫండ్)

3.7.5. ఇందిరా గాంధీ మాతృత్వ సహయోగ్ యోజన (IGMSY) - షరతులతో కూడిన ప్రసూతి ప్రయోజనం (CMB) పథకం

3.7.6. ఉజ్వల పథకం

3.7.7. స్వధార్ SWADHAR (కష్టతరమైన పరిస్థితుల్లో మహిళలకు ఒక పథకం)

3.8. ముగింపు

3.9. సంక్షిప్తంగా (Summary)

3.10. సాంకేతిక పదాలు

3.11. స్వీయ అంచనా ప్రశ్నలు

3.12. Suggested Readings;

3.0. అధ్యయన లక్ష్యాలు;

ఈ అధ్యయన అభ్యసనం వల్ల మనం క్రింది విషయాలను ఆకళింపు చేసుకుంటాం:

- భారతదేశంలో మహిళల స్థితి.
- భారతదేశంలో మహిళల కోసం జాతీయ విధానం ఎందుకు అవసరం?
- మహిళల కోసం ఇంతవరకు చేసిన చట్టాలు మరియు విధానాలు.
- మహిళల అభివృద్ధికై ఉద్దేశించిన ప్రత్యేక వ్యవస్థ విధానాలు.
- మహిళల కోసం ముసాయిదా జాతీయ విధానం, 2016 యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు.
- భారతదేశంలో మహిళల సంక్షేమ పథకాలు.

3.1. ఉపోద్ఘాతం:

లింగ సమానత్వ సూత్రం భారత రాజ్యాంగంలో దాని ముందుమాట, ప్రాథమిక హక్కులు, ప్రాథమిక విధులు మరియు నిర్దేశక సూత్రాలలో పొందుపరచబడింది. రాజ్యాంగం మహిళలకు సమానత్వాన్ని ఇవ్వడమే కాకుండా, మహిళలకు అనుకూలంగా సానుకూల వివక్షను తీసుకునేలా రాజ్యానికి అధికారం ఇస్తుంది.

ప్రజాస్వామ్య రాజ్యం యొక్క చట్రంలో, మన చట్టాలు, అభివృద్ధి విధానాలు, ప్రణాళికలు మరియు కార్యక్రమాలు వివిధ రంగాలలో మహిళల పురోగతిని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి. ఐదవ పంచవర్ష ప్రణాళిక (1974-78) నుండి సంక్షేమం నుండి అభివృద్ధి వరకు మహిళల సమస్యల విధానంలో గుర్తించదగిన మార్పు ఉంది. ఇటీవలి సంవత్సరాలలో, మహిళల సాధికారత అనేది మహిళల స్థితిని నిర్ణయించడంలో కేంద్ర సమస్యగా గుర్తించబడింది. మహిళల హక్కులు మరియు చట్టపరమైన హక్కులను కాపాడటానికి జాతీయ మహిళా కమిషన్ 1990 లో పార్లమెంట్ చట్టం ద్వారా ఏర్పాటు చేయబడింది. భారత రాజ్యాంగంలోని 73 వ మరియు 74 వ సవరణలు (1993) మహిళలకు పంచాయితీలు మరియు మునిసిపాలిటీలలో స్థానిక సంస్థలలో సీట్ల రిజర్వేషన్ కోసం అందించబడ్డాయి, స్థానిక స్థాయిలో నిర్ణయం తీసుకోవడంలో వారి భాగస్వామ్యానికి బలమైన పునాది వేసింది.

మహిళల సమాన హక్కులను కాపాడటానికి కట్టుబడి ఉన్న అనేక అంతర్జాతీయ సంప్రదాయాలు మరియు మానవ హక్కుల సాధనాలను కూడా భారతదేశం ఆమోదించింది. వాటిలో కీలకమైనది 1993 లో మహిళలపై వివక్ష యొక్క అన్ని రూపాల నిర్మూలనపై ఆమోదం (CEDAW).

మెక్సికో ప్లాన్ ఆఫ్ యాక్షన్ (1975), నైరోబి ఫార్వర్డ్ లుకింగ్ స్ట్రాటజీస్ (1985), బీజింగ్ డిక్లరేషన్ అలాగే ప్లాట్‌ఫామ్ ఫర్ యాక్షన్ (1995) మరియు 21 వ సంవత్సరానికి లింగ సమానత్వం మరియు అభివృద్ధి మరియు శాంతిపై UNGA సెషన్ ఆమోదించిన ఫలిత పత్రం శతాబ్దం, "బీజింగ్ డిక్లరేషన్ మరియు ప్లాట్‌ఫామ్ ఫర్ యాక్షన్ అమలు చేయడానికి తదుపరి చర్యలు మరియు కార్యక్రమాలు" అనే శీర్షికతో, తగిన అనుసరణ కోసం భారతదేశం అప్రతిహతంగా ఆమోదించబడింది.

తొమ్మిదవ పంచవర్ష ప్రణాళిక మరియు మహిళల సాధికారతకు సంబంధించిన ఇతర సెక్టోరల్ పాలసీల యొక్క కట్టుబాట్లను కూడా పాలసీ గమనిస్తుంది.

మహిళా ఉద్యమం మరియు ప్రభుత్వేతర సంస్థల యొక్క విస్తృత-వ్యాప్తి నెట్‌వర్క్ బలమైన గట్టి మూలాల ఉనికి మరియు మహిళల ఆందోళనలపై లోతైన అంతర్దృష్టి మహిళల సాధికారత కోసం స్ఫూర్తిదాయకమైన కార్యక్రమాలలో దోహదం చేసింది.

ఏదేమైనా, ఒకవైపు రాజ్యాంగంలో పేర్కొన్న లక్ష్యాలు, చట్టం, విధానాలు, ప్రణాళికలు, కార్యక్రమాలు మరియు సంబంధిత యంత్రాంగాలు మరియు మరోవైపు భారతదేశంలో మహిళల స్థితి యొక్క వాస్తవిక వాస్తవాల మధ్య విస్తృత వ్యత్యాసం ఉంది. భారతదేశంలో మహిళల స్థితి, "సమానత్వం వైపు", 1974 లో కమిటీ నివేదికలో ఇది విస్తృతంగా విశ్లేషించబడింది మరియు మహిళల కోసం జాతీయ దృక్పథ ప్రణాళిక, 1988-2000, శ్రమశక్తి నివేదిక, 1988 మరియు చర్య కోసం వేదిక, ఐదు సంవత్సరాల తరువాత- ఒక అంచనా ఈ నివేదిక.

లింగ అసమానత వివిధ రూపాల్లో వ్యక్తమవుతుంది, గత కొన్ని దశాబ్దాలుగా జనాభాలో స్త్రీ నిష్పత్తి నిరంతరం క్షీణిస్తున్న ధోరణి చాలా స్పష్టంగా ఉంది. దేశీయ మరియు సామాజిక స్థాయిలలో సామాజిక మూస పద్ధతులు మరియు హింస కొన్ని ఇతర వ్యక్తీకరణలు. దేశంలోని కొన్ని ప్రాంతాల్లో బాలికలు, కౌమార బాలికలు మరియు మహిళలపై వివక్ష కొనసాగుతోంది.

లింగ అసమానతకు అంతర్లీన కారణాలు సామాజిక మరియు ఆర్థిక నిర్మాణానికి సంబంధించినవి, ఇది అనధికారిక మరియు అధికారిక నిబంధనలు మరియు అభ్యాసాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

పర్యవసానంగా, ముఖ్యంగా షెడ్యూల్డ్ కులాలు/ షెడ్యూల్డ్ తెగలు/ ఇతర వెనుకబడిన తరగతులు మరియు మైనారిటీలతో సహా బలహీన వర్గాలకు చెందిన మహిళలు, గ్రామీణ ప్రాంతాలలో మరియు అనధికారిక, అసంఘటిత రంగంలో - విద్య,

ఆరోగ్యం మరియు ఉత్పాదక వనరులతో సహా, మహిళలకు ప్రవేశం. ఇతరులు, సరిపోదు. అందువల్ల, వారు ఎక్కువగా అట్టడుగున, పేదలు మరియు సామాజికంగా మినహాయించబడ్డారు.

3.2. భారతదేశంలో మహిళల స్థితి;

- ప్రాచీన భారతదేశంలో, స్త్రీలు పురుషులతో దాదాపు సమాన హోదాను పొందారని నమ్ముతారు - ముఖ్యంగా వేద కాలంలో.
- కానీ మనుస్మృతి రావడంతో, మహిళల స్థితి పురుషులకు అధీన స్థానానికి తగ్గించబడింది.
- మధ్యయుగ కాలంలో, భారతదేశంలో ముస్లిం పాలకుల ఆగమనంతో మహిళల పరిస్థితి మరింత దిగజారింది.
- రాజా రామ్ మోహన్ రాయ్ వంటి సంస్కర్తలు మహిళల అభ్యున్నతి మరియు సాధికారత కోసం పనిచేశారు.
- భారత రాజ్యాంగం భారతదేశంలోని మహిళల అవసరాలపై పురుషులతో సమానంగా వారి హక్కులను వినియోగించుకోవడానికి మరియు దేశాభివృద్ధిలో పాల్గొనడానికి వీలుగా ప్రత్యేక దృష్టి పెట్టింది.

భారతదేశంలో మహిళల స్థితి ప్రాచీన కాలం నుండి మధ్యయుగ కాలం వరకు తగ్గుతూ వచ్చింది - వివిధ సంస్కర్తల సమాన హక్కులను ప్రోత్సహించడానికి ముందు. కానీ నేటికీ, మహిళలు అసమానత మరియు లొంగుబాటును ఎదుర్కొంటున్నారు. ఈ విషయంలో 2016 జాతీయ మహిళ విధానం ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంది.

3.3. భారతదేశంలో మహిళల కోసం జాతీయ విధానం ఎందుకు అవసరం?

భారతదేశంలో మహిళలపై ప్రభావం చూపే సమస్యల దీర్ఘకాలిక స్వభావం కారణంగా, సంబంధిత మంత్రిత్వ శాఖలు/విభాగాల పథకాల అమలు కోసం సమన్వయ విధానంపై దృష్టి సారించడం ద్వారా మహిళల సర్వతోముఖాభివృద్ధిని ప్రోత్సహించే ప్రక్రియలను బలోపేతం చేయాల్సిన అవసరం ఉంది. సామాజిక మార్పుకు అనుకూలమైన వాతావరణాన్ని సృష్టించడం.

భారతదేశంలో మహిళల సంక్షేమం కోసం రాష్ట్రం తీసుకున్న ప్రత్యేక చర్యలు ఉన్నప్పటికీ, వారు పేదరికం స్త్రీకరణ, సామాజిక రంగాలలో సరిపడా పెట్టుబడులు, మహిళలపై హింస పెరగడం మరియు సమాజంలో స్త్రీల యొక్క మూసపోటీ చిత్రణ వంటి సమస్యలను ఎదుర్కొంటున్నారు.

2001 నుండి, భారతదేశంలో మహిళల సాధికారత కోసం చివరి జాతీయ విధానం రూపొందించబడినప్పుడు, మహిళా సాధికారత అనే భావన సంక్షేమ ప్రయోజనాలను అందుకునేవారి నుండి అభివృద్ధి ప్రక్రియలో వారిని నిమగ్నం చేయాల్సిన అవసరం వరకు, అధిక మొత్తంలో హక్కులతో సంక్షేమంలో మార్పులను చూసింది. . ఈ మార్పును

పరిష్కరించడానికి ఈ ముసాయిదా విధానం ప్రయత్నించింది. రాబోయే 15-20 సంవత్సరాలలో భారతదేశంలో మహిళలపై ప్రభుత్వ చర్యను ఇది నిర్వచిస్తుంది.

3.4. మహిళల కోసం ఇంతవరకు చేసిన చట్టాలు మరియు విధానాలు:

- 1976 లో, నేషనల్ ప్లాన్ ఆఫ్ యాక్షన్ (1976) ఆరోగ్య, కుటుంబ నియంత్రణ, పోషకాహారం, విద్య, ఉపాధి, చట్టం మరియు సాంఘిక సంక్షేమ రంగాలపై ప్రత్యేక శ్రద్ధతో ఐక్యరాజ్యసమితి 'మహిళల కోసం ప్రపంచ కార్యాచరణ ప్రణాళిక' ఆధారంగా మార్గదర్శకాలను అందిస్తోంది. మరియు మహిళల కోసం యాక్షన్ ప్రోగ్రామ్‌ల అమలు.
- 7 వ ప్రణాళిక కాలంలో, జాతీయ విద్యా విధానం 1986 ఆమోదించబడింది, ఇది మహిళలకు విద్యా అవకాశాలను అందించడంపై దృష్టి పెట్టింది.
- స్థానిక సంస్థలలో 1992 యొక్క 73 వ మరియు 74 వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాల ద్వారా మహిళలకు అందించబడిన రిజర్వేషన్లు ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడానికి దేశ ప్రయత్నాలలో వారిని కేంద్ర దశకు తీసుకువచ్చాయి.
- భారత ప్రభుత్వం మహిళా సాధికారత కోసం జాతీయ విధానాన్ని 2001 లో ఆమోదించింది, మహిళల పురోగతి, అభివృద్ధి మరియు సాధికారత తీసుకురావడం మరియు మహిళలపై అన్ని రకాల వివక్షలను తొలగించడం. మహిళలపై ప్రత్యేక దృష్టి సారించి సమగ్ర వృద్ధిని సాధించే దిశగా ఇది నిర్దేశించబడింది.
- భారతదేశం అనేక యుఎస్ కన్వెన్షన్‌లలో సంతకం చేసింది, ప్రధానంగా మహిళలపై అన్ని రకాల వివక్షలను తొలగించడం (CEDAW), పిల్లల హక్కులపై చర్య మరియు కన్వెన్షన్ కోసం బీజింగ్ వేదికగ భారత దేశం సంతకం చేసింది.

3.5. మహిళల అభివృద్ధికై ఉద్దేశించిన ప్రత్యేక వ్యవస్థ విధానాలు:

1. జాతీయ మహిళా కమిషన్: జనవరి 1992 లో, ప్రభుత్వం ఈ చట్టబద్ధమైన సంస్థను ఒక ప్రత్యేక ఆదేశంతో ఏర్పాటు చేసింది, మహిళలకు అందించిన రాజ్యాంగ మరియు చట్టపరమైన రక్షణలకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను అధ్యయనం చేయడానికి మరియు పర్యవేక్షించడానికి, అవసరమైన చోట సవరణలను సూచించడానికి ఇప్పటికే ఉన్న చట్టాన్ని సమీక్షించండి, మొదలైనవి.

2. స్థానిక స్వయం -ప్రభుత్వంలో మహిళలకు రిజర్వేషన్: 1992 లో పార్లమెంట్ ఆమోదించిన 73 వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాలు గ్రామీణ ప్రాంతాలలో లేదా పట్టణ ప్రాంతాలలో స్థానిక సంస్థలలో ఎన్నికైన అన్ని కార్యాలయాలలో మహిళలకు మొత్తం సీట్లలో మూడింట ఒక వంతు ఉండేలా చూస్తాయి.

3. ఆడపిల్ల కోసం జాతీయ కార్యాచరణ ప్రణాళిక (1991-2000): ఆడపిల్లకి మంచి భవిష్యత్తును నిర్మించాలనే అంతిమ లక్ష్యంతో ఆడపిల్లల మనుగడ, రక్షణ మరియు అభివృద్ధిని నిర్ధారించడం అనేది కార్యాచరణ ప్రణాళిక.

4. మహిళా సాధికారత కోసం జాతీయ విధానం, 2001: మానవ వనరుల అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖలో మహిళా మరియు శిశు అభివృద్ధి శాఖ 2001 లో "మహిళా సాధికారత కోసం జాతీయ విధానాన్ని" సిద్ధం చేసింది. ఈ పాలసీ లక్ష్యం మహిళల పురోగతి, అభివృద్ధి మరియు సాధికారత.

2001 లో ఆమోదించబడిన మహిళా సాధికారతపై జాతీయ విధానం ప్రకారం, "ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు లేదా ఆమోదించబడిన అభ్యాసాలతో సహా దేశీయంగా లేదా సామాజిక స్థాయిలో మహిళలపై, శారీరక మరియు మానసిక అన్ని రకాల హింసలను దృష్టిలో పెట్టుకుని సమర్థవంతంగా వ్యవహరించాలి. దాని సంఘటనలను తొలగించండి. సహాయం కోసం సంస్థలు మరియు యంత్రాంగాలు/పథకాలు సృష్టించబడతాయి మరియు బలోపేతం చేయబడతాయి, అలాంటి హింసను నివారించడానికి, పని ప్రదేశంలో లైంగిక వేధింపులు మరియు వరకట్నం వంటి ఆచారాలతో సహా హింస, బాధితుల పునరావాసం కోసం మరియు అటువంటి హింసకు పాల్పడిన వారిపై సమర్థవంతమైన చర్యలు తీసుకున్నందుకు. మహిళలు మరియు బాలికల అక్రమ రవాణాను ఎదుర్కోవటానికి కార్యక్రమాలు మరియు చర్యలపై కూడా ప్రత్యేక ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడుతుంది. కార్యాచరణ వ్యూహాల క్రింద, ఈ పాలసీ క్రింది అంశాలను అందిస్తుంది:

a) హింస మరియు లింగ సంబంధిత దారుణాలపై ప్రత్యేక దృష్టి సారించి సంబంధిత చట్టపరమైన నిబంధనలను కఠినంగా అమలు చేయడం మరియు ఫిర్యాదులను త్వరగా పరిష్కరించడం;

బి) పని ప్రదేశంలో లైంగిక వేధింపులను నిరోధించడానికి మరియు శిక్షించడానికి చర్యలు మరియు వ్యవస్థీకృత/అసంఘటిత రంగంలో మహిళా కార్మికుల రక్షణ

సి) మహిళలపై నేరాలు - వారి సంఘటనలు, నివారణ, విచారణ, గుర్తింపు మరియు ప్రాసిక్యూషన్ సెంట్రల్, స్టేట్ మరియు. జిల్లా స్థాయిలలో అన్ని క్రైమ్ రివ్యూ ఫోరాలలో క్రమం తప్పకుండా సమీక్షించబడతాయి.

డి) "పోలీస్ స్టేషన్లు, మహిళా పోలీస్ స్టేషన్లు, కుటుంబ న్యాయస్థానాలు, మహిళా కోర్టులు, కౌన్సిలింగ్ కేంద్రాలు, న్యాయ సహాయ కేంద్రాలు మరియు న్యాయ పంచాయితీలలో మహిళా సెల్స్ బలోపేతం చేయబడతాయి మరియు మహిళలపై హింస మరియు అఘాయిత్యాలను తొలగించడానికి విస్తరించబడతాయి" అని కూడా ఈ విధానం అందిస్తుంది.

3.6. మహిళల కోసం ముసాయిదా జాతీయ విధానం, 2016 యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు:

- ఈ విధానం దాదాపుగా 2012 లో MWCD ఏర్పాటు చేసిన పామ్ రాజ్‌పుత్ కమిటీ నివేదికపై ఆధారపడింది, ఇది 2016 లో దాని సిఫార్సులను సమర్పించింది, ఇందులో మహిళల కోసం సూచించబడిన జాతీయ విధానం మరియు మహిళలపై హింసను అంతం చేయడానికి ఒక కార్యాచరణ ప్రణాళిక ఉన్నాయి.
- ప్రసూతి మరియు ప్రసవానంతర మరణాలు ప్రాధాన్యత ఉన్న ప్రాంతంగా ఉంటాయి, సురక్షితమైన డెలివరీల కోసం సమన్వయంతో కూడిన రిఫెరల్ రవాణా వ్యవస్థపై దృష్టి సారించడం మరియు కష్టమైన, మారుమూల మరియు ఒంటరి ప్రాంతాల్లో అందుబాటులో ఉండేలా అత్యవసర ప్రసూతి సంరక్షణ అందించడం.
- ఇది "జెండర్ ట్రాన్స్‌ఫార్మేటివ్ హెల్త్ స్ట్రాటజీ" ని అమలు చేయడాన్ని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది, ఇది స్త్రీ స్టెరిలైజేషన్ నుండి మగ స్టెరిలైజేషన్‌కు కుటుంబ నియంత్రణ ప్రయత్నాల దృష్టిని మారుస్తుంది.
- ఇది అన్ని వయసుల మహిళల పోషణకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం మరియు జనాభాలో 8.4% ఉన్న 60 ఏళ్లు పైబడిన మహిళలను పరిష్కరించడానికి వృద్ధాప్య సేవలను బలోపేతం చేయడంపై దృష్టి పెడుతుంది.
- "మినీ బస్సుల క్లస్టర్ పూలింగ్" వంటి "వినూత్న రవాణా నమూనాలను" సూచించడం ద్వారా ఇంటి నుండి పాఠశాలకు దూరాన్ని నావిగేట్ చేసే సమస్యను పరిష్కరించడానికి ఇది ప్రయత్నిస్తుంది. సెకండరీ పాఠశాలల్లో ఎక్కువ మంది బాలికలను చేర్చుకోవడానికి మరియు ప్రస్తుత బాలికలను నిలుపుకోవడానికి.
- ఈ విధానం చిన్న వయస్సు నుండి పురుషులలో మహిళలకు గౌరవాన్ని కలిగించడానికి న్యాయవాదులు, అవగాహన ఉత్పత్తి కార్యక్రమాలు మరియు కమ్యూనిటీ కార్యక్రమాల ద్వారా పురుషులు మరియు అబ్బాయిలను నిమగ్నం చేయడం గురించి మాట్లాడుతుంది.
- ఎక్కువ మంది మహిళలు కృత్రిమ పునరుత్పత్తి పద్ధతులను ఆశ్రయించడాన్ని కూడా ఇది గమనిస్తుంది. సరోగసీ ద్వారా జన్మించిన పిల్లల హక్కులతో పాటు, అద్దె తల్లుల హక్కులను నిర్ధారించే ప్రయత్నాలను ఇది ప్రతిపాదిస్తుంది.
- వితంతువులు, ఒంటరి, వదిలివేయబడిన, విడిపోయిన మరియు విడాకులు తీసుకున్న స్త్రీల దుర్బలత్వాలను పరిష్కరించడానికి మరియు బృందావన్‌లో వితంతువులు మరియు ఇతర బలహీన మహిళలకు 1000 గదుల

ఆశ్రయం నిర్మించడం వంటి అవకాశాలను సృష్టించడానికి "సమగ్ర సామాజిక రక్షణ యంత్రాంగాన్ని" రూపొందించడం గురించి ఇది ప్రస్తావించింది.

- పాలసీ దృష్టి సారించే మరో అంశం మహిళల అక్రమ రవాణా. ముసాయిదా విధానంలో మహిళలపై హింసపై అనుకూలమైన మరియు సమగ్రమైన డేటాబేస్ అభివృద్ధికి ప్రయత్నాలు, మహిళలపై హింసపై (చట్టం) అమలు చేసే సంస్థల ప్రతిస్పందనను కఠినంగా పర్యవేక్షించడం, మహిళలపై ఘోరమైన నేరాల కాలపరిమితి విచారణ, నారీ అదాలత్‌లు మరియు కుటుంబ కోర్టులను బలోపేతం చేయడం, మొదలైనవి.
- ఇది శ్రామికశక్తి మరియు రాజకీయాలలో (అవసరం-ఆధారిత శిక్షణ ద్వారా) మహిళల భాగస్వామ్యాన్ని పెంచడం, లింగ ఆధారిత వేతన వ్యత్యాసాన్ని తగ్గించడం, మహిళలకు వ్యవస్థాపక అవకాశాలను సృష్టించడం (E-haats వంటి పథకాల ద్వారా), మహిళల చెల్లించని పనిని గుర్తించడం (ఇంట్లో) ఆర్థిక మరియు సామాజిక విలువ పరంగా, వ్యవసాయంలో లింగ సమానత్వాన్ని సాధించడం, స్థిరమైన ఆస్తులపై మహిళల హక్కులను నిర్ధారించడానికి చట్టపరమైన నిబంధనలను సమర్థవంతంగా అమలు చేయడం అలాగే సంప్రదాయ, కొత్త మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రాంతాల్లో మహిళల నైపుణ్యాభివృద్ధి.
- వన్ స్టాప్ సెంటర్లు, మహిళా హెల్ప్‌లైన్‌లు, మహిళా పోలీస్ వాలంటీర్‌లు, పోలీసు ఫోర్స్‌లో మహిళల రిజర్వేషన్, మొబైల్ ఫోన్‌లలో పానిక్ బటన్‌ల ద్వారా తక్షణ ప్రతిస్పందన యంత్రాంగాన్ని సృష్టించడం, ప్రభుత్వ మరియు ప్రైవేట్ రవాణా మరియు నిఘా యంత్రాంగాలు వంటి కార్యక్రమాలతో బహిరంగ ప్రదేశాలలో భద్రతా వాతావరణాలను మెరుగుపరచడం ఈ పాలసీ లక్ష్యం.

3.7. భారతదేశంలో మహిళల సంక్షేమ పథకాలు:

3.7.1. బేటీ బచావో బేటీ పఢావో;

బేటీ బచావో బేటీ పఢావో కింద నగదు ప్రోత్సాహకం పేరుతో కొన్ని అనధికార సైట్‌లు/ సంస్థలు/ ఎన్‌జిఓలు/ వ్యక్తులు ఫారమ్‌లను భంగపరుస్తున్నట్లు భారత ప్రభుత్వ మహిళా మరియు శిశు అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ దృష్టికి వచ్చింది.

ఈ పథకం యొక్క లక్ష్యాలు:

- లింగ పక్షపాత సెక్స్ సెలెక్టివ్ ఎలిమినేషన్ నివారణ
- ఆడపిల్లల మనుగడ మరియు రక్షణకు భరోసా
- ఆడపిల్లల విద్య మరియు భాగస్వామ్యాన్ని నిర్ధారించడం

3.7.2. మహిళలకు శిక్షణ మరియు ఉపాధి కార్యక్రమానికి మద్దతు (STEP): పథకం లక్ష్యం

- చిన్న ఆచరణీయ సమూహాలలో మహిళలను సమీకరించడం మరియు సౌకర్యాలు అందుబాటులో ఉంచడం
- శిక్షణ, క్రెడిట్ యాక్సెస్ మరియు ఇతర ఇన్‌పుట్‌ల ద్వారా స్కిల్ అప్ గ్రేడేషన్ కోసం శిక్షణ అందించండి.
- మహిళల బృందాలు వారి స్వంత ఉపాధి-ఆదాయ ఉత్పత్తి కార్యక్రమాలను చేపట్టడానికి లేదా వేతన ఉపాధిని పొందేందుకు వీలు కల్పించడం.
- మహిళల మెరుగుదల మరియు ఉపాధి పరిస్థితులకు మరియు ఆరోగ్య సంరక్షణ, అక్షరాస్యత, చట్టపరమైన అక్షరాస్యత మరియు ఇతర సమాచారం కోసం మద్దతు సేవలను అందించడం.

3.7.3. కౌమార బాలికల సాధికారత కోసం రాజీవ్ గాంధీ పథకం (RGSEAG) - 'SABLA':

కౌమార బాలికల సాధికారత కోసం రాజీవ్ గాంధీ పథకం (RGSEAG) సబ్లా అనేది భారత ప్రభుత్వం యొక్క కేంద్ర ప్రాయోజిత కార్యక్రమం, ఇది 1 ఏప్రిల్ 2011 న మహిళా మరియు శిశు అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ కింద ప్రారంభించబడింది.

పథకం యొక్క లక్ష్యాలు:

- యుక్తవయసు బాలికల స్వీయ-అభివృద్ధి మరియు సాధికారతను ప్రారంభించడం;
- వారి పోషణ మరియు ఆరోగ్య స్థితిని మెరుగుపరచడం; ఆరోగ్యం, పరిశుభ్రత, పోషకాహారం, కౌమార పునరుత్పత్తి మరియు లైంగిక ఆరోగ్యం (ARSH) మరియు కుటుంబం మరియు పిల్లల సంరక్షణ గురించి వారిలో అవగాహన కల్పించడం;
- వారి గృహ ఆధారిత నైపుణ్యాలను, జీవిత నైపుణ్యాలను మరియు వృత్తి నైపుణ్యాలను అప్‌గ్రేడ్ చేయడం;
- మెయిన్‌స్ట్రీమ్ పాఠశాల వెలుపల ఉన్న కౌమార బాలికలు అధికారిక/అనధికారిక విద్య లోకి; మరియు
- పిహెచ్‌సి, సిహెచ్‌సి, పోస్ట్ ఆఫీస్, బ్యాంక్, పోలీస్ స్టేషన్ మొదలైన పబ్లిక్ సర్వీసుల గురించి కౌమార బాలికలకు తెలియజేయడం మరియు మార్గనిర్దేశం చేయడం.

3.7.4. రాష్ట్రీయ మహిళా కోష్ - (మహిళలకు జాతీయ క్రెడిట్ ఫండ్):

అనధికారిక రంగంలో పేద మరియు ఆస్తి లేని మహిళల రుణ అవసరాలను తీర్చడానికి జాతీయ స్థాయి సంస్థగా భారత ప్రభుత్వం 1993 లో రాష్ట్రీయ మహిళా కోష్ (RMK) ను ఏర్పాటు చేసింది. వివేకవంతమైన క్రెడిట్, పెట్టుబడి మరియు రికవరీ నిర్వహణ కారణంగా దాని ప్రారంభ కార్పస్ భారీగా పెరిగింది.

పథకం యొక్క లక్ష్యాలు:

- బహుముఖ ప్రయత్నం ద్వారా సామాజిక ఆర్థిక సాధికారత
- మైక్రో-క్రెడిట్ సౌకర్యాలను అందించడం.
- IMO లు మరియు మహిళా లబ్ధిదారుల సామర్థ్య నిర్మాణం
- మహిళల అభివృద్ధి కోసం ఆర్థిక మరియు సామాజిక అభివృద్ధి సేవల ప్యాకేజీని అందించడం ద్వారా సామాజిక-ఆర్థిక మార్పు మరియు అభివృద్ధి సాధనంగా ప్రమోట్ చేయడానికి లేదా క్రెడిట్ అందించడానికి కార్యకలాపాలను ప్రోత్సహించడం లేదా చేపట్టడం.

మహిళలకు క్రెడిట్ కోసం సౌకర్యాల మెరుగుదల కొరకు పథకాలను ప్రోత్సహించడానికి మరియు మద్దతు ఇవ్వడానికి:-

- వారి ప్రస్తుత ఉపాధి భరోసా కోసం
- తదుపరి ఉపాధి కోసం
- ఆస్తి సృష్టి కోసం
- ఆస్తి విముక్తి కోసం మరియు
- వినియోగం, సామాజిక మరియు ఆకస్మిక అవసరాలపై రక్షణ కోసం

3.7.5. ఇందిరా గాంధీ మాతృత్వ సహయోగ్ యోజన (IGMSY) - షరతులతో కూడిన ప్రసూతి ప్రయోజనం (CMB) పథకం:

ఇందిరాగాంధీ మాతృత్వ సహయోగ్ యోజన (IGMSY) అనేది 2010 లో ప్రారంభించిన భారత ప్రభుత్వం యొక్క షరతులతో కూడిన ప్రసూతి బెనిఫిట్ (CMB) పథకం. ఈ పథకాన్ని భారత ప్రభుత్వం మరియు మహిళా శిశు అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ (WCD) అమలు చేస్తోంది.

IGMSY పథకం వేతన నష్టానికి పాక్షిక పరిహారాన్ని అందించాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది, తద్వారా మహిళలు గర్భం చివరి దశ వరకు పని చేయవలసి వస్తుంది మరియు ప్రసవానికి ముందు మరియు తరువాత తగినంత విశ్రాంతి తీసుకోవచ్చు.

I. గర్భధారణ సమయంలో సంస్థాగత సేవల వినియోగాన్ని ప్రోత్సహించడానికి.

II. సరియైన పోషకాహారం మరియు దాణా పద్ధతులను పాటించాలని మరియు కొత్తగా జన్మించినవారిని నమోదు చేసుకోవాలని మహిళలను ప్రోత్సహించడం.

3.7.6. ఉజ్వల పథకం:

"స్వచ్ఛ ఇంధన్, బెహతార్ జీవన్" అనే ట్యాగ్‌లైన్‌తో, కేంద్ర ప్రభుత్వం గౌరవప్రదమైన ప్రధాన మంత్రి శ్రీ నరేంద్ర మోదీ నాయకత్వంలో 1 మే 2016 న "ప్రధాన మంత్రి ఉజ్వల యోజన" (PMUY) అనే సాంఘిక సంక్షేమ పథకాన్ని ప్రారంభించింది.

ఈ పథకం పొగ రహిత గ్రామీణ భారతదేశాన్ని రూపొందిస్తుంది మరియు 2019 నాటికి మొత్తం దేశానికి రాయితీ LPG కనెక్షన్లను అందించడం ద్వారా ఐదు కోట్ల కుటుంబాలకు ముఖ్యంగా పేదరిక రేఖకు దిగువన ఉన్న మహిళలకు ప్రయోజనం చేకూర్చాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ఈ పథకం LPG వినియోగాన్ని పెంచుతుంది మరియు ఆరోగ్యాన్ని తగ్గించడంలో సహాయపడుతుంది రుగ్మతలు, వాయు కాలుష్యం మరియు అటవీ నిర్మూలన.

3.7.7. స్వధార్ SWADHAR (కష్టతరమైన పరిస్థితుల్లో మహిళలకు ఒక పథకం):

ప్రత్యేకించి వితంతువులు, నిరుపేదలు మరియు నిర్జనమైన మహిళలు, మహిళా మాజీ ఖైదీలు, లైంగిక వేధింపులు మరియు నేరాలలో బాధితులు, వ్యభిచార గృహాలు, వలస వచ్చినవారు లేదా నిరాశ్రయులైన మహిళల నుండి అక్రమంగా రక్షించబడటం వంటి క్లిష్ట పరిస్థితుల్లో ఇది మహిళల రక్షణను లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ప్రకృతి వైపరీత్యాల కారణంగా.

3.8. ముగింపు:

ప్రభుత్వ విధానాలు మహిళా సాధికారత లక్ష్యంగా మరియు మహిళల ప్రయోజనాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి ప్రయత్నించినప్పటికీ, వివాహ అత్యాచార సమస్య గురించి మౌనంగా ఉంది. మరింత సాంప్రదాయ మహిళా సాధికారత కార్యక్రమాలతో పాటు, ఈ విధానం "కొత్త సహస్రాబ్ది, మరియు వేగంగా మారుతున్న ప్రపంచ మరియు జాతీయ దృష్టాంతం యొక్క డైనమిక్స్" ద్వారా తీసుకువచ్చిన లింగ పాత్రలలో సంక్లిష్టతలను గుర్తించినట్లు పేర్కొంది.

అయితే, చట్టాలు/విధానాలు చేయడం మాత్రమే సరిపోదు. స్త్రీల పట్ల సామాజిక వైఖరిలో మార్పులు తీసుకురావాల్సిన అవసరం ఉంది. పురుషులు, అబ్బాయిలు, కుటుంబ సంస్థలు మరియు మహిళా సంస్థలతో కూడిన సమూహాలు మార్పులకు నాంది పలకాలి. అప్పుడే, పురుషులతో సమానంగా మహిళలకు సమాన హక్కులు మరియు నిబంధనలు ఉండే దిశగా మనం ముందుకు సాగవచ్చు.

3.9. సంక్షిప్తంగా (Summary);

లింగ సమానత్వ సూత్రం భారత రాజ్యాంగంలో దాని ముందుమాట, ప్రాథమిక హక్కులు, ప్రాథమిక విధులు మరియు నిర్దేశక సూత్రాలలో పొందుపరచబడింది. రాజ్యాంగం మహిళలకు సమానత్వాన్ని ఇవ్వడమే కాకుండా, మహిళలకు అనుకూలంగా సానుకూల వివక్షను తీసుకునేలా రాజ్యానికి అధికారం ఇస్తుంది. ప్రజాస్వామ్య రాజ్యం యొక్క చట్రంలో, మన చట్టాలు, అభివృద్ధి విధానాలు, ప్రణాళికలు మరియు కార్యక్రమాలు వివిధ రంగాలలో మహిళల పురోగతిని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి. ఐదవ పంచవర్ష ప్రణాళిక (1974-78) నుండి సంక్షేమం నుండి అభివృద్ధి వరకు మహిళల సమస్యల విధానంలో గుర్తించదగిన మార్పు ఉంది. ఇటీవలి సంవత్సరాలలో, మహిళల సాధికారత అనేది మహిళల స్థితిని నిర్ణయించడంలో కేంద్ర సమస్యగా గుర్తించబడింది. ప్రభుత్వ విధానాలు మహిళా సాధికారత లక్ష్యంగా మరియు మహిళల ప్రయోజనాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి ప్రయత్నించినప్పటికీ, వివాహ అత్యాచార సమస్య గురించి మౌనంగా ఉంది. మరింత సాంప్రదాయ మహిళా సాధికారత కార్యక్రమాలతో పాటు, ఈ విధానం "కొత్త సహస్రాబ్ది, మరియు వేగంగా మారుతున్న ప్రపంచ మరియు జాతీయ దృష్టాంతం యొక్క డైనమిక్స్" ద్వారా తీసుకువచ్చిన లింగ పాత్రలలో సంక్లిష్టతలను గుర్తించినట్లు పేర్కొంది. అయితే, చట్టాలు/విధానాలు చేయడం మాత్రమే సరిపోదు. స్త్రీల పట్ల సామాజిక వైఖరిలో మార్పులు తీసుకురావాల్సిన అవసరం ఉంది. పురుషులు, అబ్బాయిలు, కుటుంబ సంస్థలు మరియు మహిళా సంస్థలతో కూడిన సమూహాలు మార్పులకు నాంది పలకాలి. అప్పుడే, పురుషులతో సమానంగా మహిళలకు సమాన హక్కులు మరియు నిబంధనలు ఉండే దిశగా మనం ముందుకు సాగవచ్చు.

3.10. సాంకేతిక పదాలు:

పీఠిక (Preamble): చట్టం యొక్క కారణాలు మరియు ఉద్దేశాన్ని సాధారణంగా పేర్కొనే రాజ్యాంగం లేదా శాసనం యొక్క పరిచయ భాగం.

ప్రాథమిక చట్టం (Fundamental law): శాసనపరమైన చర్యల నుండి వేరు చేయబడిన ఒక రాజకీయ యూనిట్ యొక్క ప్రధాన భాగం లేదా ప్రాథమిక చట్టం.

ప్రాథమిక విద్య; (Fundamental education); ప్రాథమిక వాస్తవాలు మరియు నైపుణ్యాలు (అక్షరాస్యత, వ్యవసాయం, గృహనిర్మాణం, పరిశుభ్రత, పౌరసత్వం వంటివి) ద్వారా సమాజ జీవితంలో సమర్థవంతంగా పాల్గొనడం కోసం (అభివృద్ధి చెందని ప్రాంతాలలో వలె) సాంప్రదాయక అధికారిక పాఠశాల విద్యకు అవకాశం లేకుండా పిల్లలు లేదా పెద్దల తయారీ.

అసమానత (Inequality): పంపిణీ లేదా అవకాశాల అసమానత.

3.11. స్వీయ అంచనా ప్రశ్నలు:

1. **భారతదేశంలో మహిళల స్థితి గూర్చి ఒక వ్యాసం వ్రాయండి?**
2. **భారతదేశంలో మహిళల కోసం జాతీయ విధానం ఎందుకు అవసరం?**
3. **మహిళల కోసం ఇంతవరకు చేసిన చట్టాలు మరియు విధానాలు గూర్చి వివరించండి?**
4. **మహిళల అభివృద్ధికై ఉద్దేశించిన ప్రత్యేక వ్యవస్థ విధానాలు గూర్చి వివరించండి?**
5. **మహిళల కోసం ముసాయిదా జాతీయ విధానం, 2016 యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు గూర్చి వివరించండి?**
6. **భారతదేశంలో మహిళల సంక్షేమ పథకాలు గూర్చి చర్చించండి?**

3.12. Suggested Readings;

1. Mazumdar, V. (1979). From research to policy: rural women in India. *Studies in family planning*, *10*(11/12), 353-358.
2. Razvi, M., & Roth, G. (2010). Non-governmental organizations and the socio-economic development of low-income women in India. *Human Resource Development International*, *13*(1), 65-81.
3. Singh, A., Ogollah, R., Ram, F., & Pallikadavath, S. (2012). Sterilization regret among married women in India: implications for the Indian national family planning program. *International perspectives on sexual and reproductive health*, 187-195.
4. Ibarra-Nava, I., Choudhry, V., & Agardh, A. (2020). Desire to delay the first childbirth among young, married women in India: a cross-sectional study based on national survey data. *BMC Public Health*, *20*(1), 1-10.
5. Cassan, G., & Vandewalle, L. (2021). Identities and public policies: Unexpected effects of political reservations for women in India. *World Development*, *143*, 105408.

****

భారతజాతెయోద్యమంలో స్త్రీల పాత్ర

1.1 పరిచయం :

మన దేశాన్ని బ్రిటిషువారు సూమారుగా 200 సంవత్సరాలు పరిపాలించారు. జాతెయోద్యమకారుల త్యాగాలు మనకి స్వతంత్రాన్ని అర్జించాయి. ఈ స్వంతంత్రాద్యమంలో ఎంతోమంది మహిళలు పాలు పంచుకున్నారు బ్రిటిష్ సామ్రజ్య వాదానికి వ్యతిరేకంగా ఎంతో సాహొసోపుతమైన పోరాటాన్ని కావించి వారి గళాన్ని వినిపించారు. సామజిక సంస్కరణల కోసం రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం కోసము తమదైన రీతిలో ఎంతో మంది మహిళలు ఎడతెరిపి లేని కృషిని కావించారు. అటువంటి వారిలో కొందరి గురించి తెలుసుకుందాం.

1.2 ఈ అధ్యాయం యొక్క ఉద్దేశ్యం :

→ ఈ పాఠ్యభాగం చదవటం వలన స్వతంత్రోద్యమల కోసం భారతీయ సామాజిక అభివృద్ధి కోసం త్యాగాలు చెసిన ఎందరో మహిళల గూర్చి తెలుసుకుంటాము.

→ సహయనిరాకరణోద్యమం, శాసనోలంఘనోద్యమం, క్విట్ ఇండియ ఉద్యమంలో పాలుపంచుకున్నా మహిళల గూర్చి తెలుసుకుంటాము.

1.3 స్వాతంత్రం కోసం సామాజిక సంస్కరణ కోసం కృషి చేసిన మహిళలు :

1. రాణి లక్ష్మిభాయి : ఝాన్సి రాజ్యానికి రాణి అయిన లక్ష్మిభాయి బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదాన్ని వ్యతిరేఖించిన ఒక ఉక్కు మహిళగా మనం పెర్కొనవచ్చు. మణికర్ణిగా జన్మించిన ఈమె ఝాన్సిరాజ్యానికి రాజు అయిన గంగాధర్‌రావుని 12 సంవత్సరాల వయస్సులో వివాహం చేసుకోవడం జరిగింది. భర్త మరణానంతరం ఝాన్సి పారిపలన బాధ్యత రాణి లక్ష్మిభాయి భుజస్కందాలపై పడింది. తన పరిపాలనలో భాగంగా ఎట్టి పరిస్థితులలోను బ్రిటిష్ వారికి తల ఒగ్గేదిలేదు అని తేల్చి చెప్పింది. ఎంతో చిన్నదైన సైన్యంతో సహసోపేతంగా, బ్రిటిష్ వారికి వ్యతిరేకంగా పోరాటం చేసింది. తన రాజసంస్థానాన్ని కాపాడుకునే క్రమంలో గ్లా అయర్ కోట్ట వద్ద 1858 లో వీరమరణం పొందింది.

2. సావిత్రిభాయి పూలే : స్త్రీ జనోద్ధరణ కోసం నిస్వార్ధంగా సావిత్రభాయి పూలే కృషి చేసారు. ఈమే ప్రముఖ సంఘసంస్కర్త జ్యోతిబాయి పూలే గారి భార్య. స్త్రీ విద్య కోసం ముఖ్యంగా వెనుకబడిన కులాలకు చెందిన స్త్రీల విద్య కోసం ఈమె ఎంతగానో కృషి చేశారు. భారతదేశంలో ఆ మహిళ ఉపాధ్యాయురాలిగా ఈమెను పేర్కొన్నారు. వెనుకబడిన తరగతుల ప్రజలపై ఉన్న వివక్షతకు వ్యతిరేకంగా ఈమె ఎంతో పోరాటం చేశారు. ఈ పోరాట క్రమంలో ఎన్నో అవమానాలను ఎదుర్కోవడం జరిగింది. అయినా సరే పట్టు వదలకుండా స్త్రీ హక్కుల కోసం, స్త్రీ విద్య కోసం వెనుకబడిన కులాల అభ్యుదయం కోసం అవిరళ కృషి చేశారు. వారి భర్త జ్యోతిరావు పూలేతో సహ పూణె పట్టణమందు బాలికల విద్య కోసం పాఠశాలను ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.

3. మహాదేవి వర్మ : 1907లో ఒక ఉన్నత హిందూ కుటుంబంలో జన్మించిన మహాదేవి వర్మ హిందీ కవయిత్రిగాను, జాతీయోద్యమరాలుగాను, ప్రముఖ విద్యావేత్తగాను ఈ దేశ ప్రజలకు సుపరిచతం. గాంధీ గారి పిలుపు మేరకు స్వాతంత్రోద్యమంలో పాలుపంచుకొని ఖద్దరు యొక్క ప్రాముఖ్యత ను దేశ ప్రజలకు చాటి చెప్పారు. 16వ శతాబ్దానికి చెందిన ప్రముఖ భక్తి ఉద్యమకారుని మీరాబాయితో ఈమెను పోల్చవచ్చు.

4. లక్ష్మీసెహగల్ : 1914లో జన్మించిన లక్ష్మీసెహగల్ స్వాతంత్రోద్యమంలో ఎంతో కీలక పాత్ర పోషించారు. వృత్తి రీత్యా ఈమె వైద్యరాలు. నేతాజీ పిలుపు మేరకు ఈమె ఇండియన్ నేషనల్ ఆర్మీ (Indian National Army) మహిళా విభాగాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. యుద్ధంలో గాయపడ్డ సైనికులని, ఖైదీలకు వైద్యసహాయం అందించారు.

5. బసంతి దేవి : ఈమె ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు చిత్తరంజన్ వాసుగారి భార్య. తన భర్త బ్రిటిష్ వారిచేత బంధించబడిన తరువాత ఈమె స్వాతంత్రోద్యమంలో క్రియాశీలకంగా పాల్గొనడం జరిగింది. బ్రిటిష్‌వారి వ్యతిరేకంగా అరెష్టుకాబడిన తొలి మహిళ. సహాయనిరాకరణోద్యమంలో అలాగే వినిలాఫత్ ఉద్యమంలో మరియు శాసన ఉల్లంఘన ఉద్యమంలో గొప్ప పాత్రను పోషించారు.

6. సరోజిని నాయుడు : భారతకోకిలగా పిలవబడే ఈమె స్వాతంత్రోద్యమంలో గొప్ప పాత్ర పోషించింది. ఈమె గొప్ప రచయిత్రి మహాత్మాగాంధీ మార్గం లో ప్రయాణించి భారత స్వాతంత్రం కోసం ఎంతో కృషి చేసింది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షురాలిగా కూడా పనిచేసింది.

7. అరుణ ఆసిఫ్ అలీ : క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో అరుణ ఆసిఫ్ అలీ గొప్ప పాత్రను పోషించింది. సామ్యవాద సిద్ధాంతాన్ని నమ్మిన ఈమె స్త్రీ జనోద్ధరణకు భారత స్వతంత్రానికి ఎంతో కృషిచేసింది.

8. దుర్గాబాయ్ దేశముఖ్ : దుర్గాబాయ్ దేశముఖ్‌గారు న్యాయవాది. సామాజిక సంస్కర్త మరియు గొప్ప జాతీయోద్యమకారిణి. ఈమె రాజ్యాంగ నిర్మాణ సభలో సభ్యురాలు. ప్రణాళికా సంఘంలో సైతం తనదైన పాత్రను పోషించారు. ఈమె ఆంధ్రమహిళ సభను 1937లో స్థాపించారు.

9. దువ్వూరి సుబ్బమ్మ : గాంధీజీ పిలుపు మేరకు దువ్వూరి సుబ్బమ్మ స్వాతంత్రోద్యమంలో పాల్గొన్నారు. సహాయనిరాకరణోద్యమంలో పాలు పంచుకొని 1922లో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఈమెకు కఠిన కారాగార శిక్ష విధిస్తూ రాజమండ్రి జైలుకు పంపించడం జరిగింది. జాతీయోద్యమంలో భాగంగా జైలుకి వెళ్ళిన ప్రథమ ఆంధ్ర మహిళగా చరిత్రలో స్థానం సంపాదించారు. క్షమాపణ చెపితే విడిచి పెడతామని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఎంత ఒత్తిడి తెచ్చినా ఆమె తలఒగ్గలేదు.

10. శ్రీమతి ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మ : ఈమె 1982లో జన్మించారు. ఈమె ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారి భార్య. ఉప్పు సత్యాగ్రహంలో చురుకుగా పాల్గొన్నారు. ఆమె జాతీయ నిధిని పోగుచేయుటకు తీవ్రకృషిచేశారు. తమదంటూ లేకుండా సమస్తము దేశానికే అర్పించారు. విదేశీ వస్తు బహిష్కరణను విదేశీ వస్త్రాల బహిష్కరణను నిరంతరం ప్రబోధించారు.

<u>1.4 జాతీయోద్యమం స్త్రీల నాయకత్వ పటిమ :</u> స్వాతంత్ర్యం కోసం జరిగిన అనేక ఉద్యమాలలో స్త్రీలు చురుకైన పాత్రను పోషించారు.

1. హోమ్‌రూల్ ఉద్యమం : 1916 సంవత్సరంలో ఐరిష్ వనిత అయిన అనిబిసెంట్ హోమ్‌రూల్ ఉద్యమం స్థాపించారు. భారతీయులు తమకు తాము పరిపాలించుకోవాలని హోమ్‌రూల్ ఉద్యమం ఆశించింది.

2. సహాయనిరాకరణోద్యమం : 1920లో గాంధీజీ పిలుపు మేరకు జరిగిన సహాయనిరాకరణోద్యమం చాలా మంది స్త్రీలు పాల్గొన్నారు. వారిలో ముఖ్యులు సరళాదేవి, కమలానెహ్రూ, సరోజిని నాయుడు ఈ ఉద్యమంలో భాగంగా ఎంతో మంది స్త్రీలు జైలుపాలైనారు.

3. శాసనోల్లంఘన ఉద్యమం : 1930లో గాంధీజీ ఆరంభించిన శాసనోల్లంఘన ఉద్యమంలో స్త్రీలు ఆనాటి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా ఉద్యమించారు.

4. క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం : 1942లో జరిగిన క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో అరుణ ఆసిఫ్ అలీ, ఉషా మేహత్ రాజకుమారి అమృత కౌర్ వంటివారు పాల్గొన్నారు. ప్రధాన నాయకులైన గాంధీజీ, నెహ్రూ వంటివారిని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఉద్యమం మొదలైన వెంటనే అరెష్టు చేయడంలో ద్వితీయ శ్రేణి నాయకత్వం అందులోను ముఖ్యంగా స్త్రీలు ఈ ఉద్యమాన్ని చక్కగా నడిపారని చెప్పవచ్చు.

<u>1.5 ముగింపు :</u> ఈ విధంగా 1857 ప్రాంతం నుండి 1947 లో మనకు స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించే వరకు జరిగిన అనేక ఉద్యమాలలో స్త్రీలు గొప్ప పాత్రను పోషించారు. వారి త్యాగాలు మరవలేనివి

<u>1.6 ప్రశ్నలు :</u>

1. జాతియోద్యమం కోసం సామాజిక సంస్కరణల కోసం కృషిచేసిన కొంతమంది మహిళల గురించి పేర్కొనండి.

2. స్వతంత్రం కోసం జరిగిన వివిధ ఉద్యమాలలో స్త్రీల పాత్రను చర్చించండి.

3. భారత స్వాతంత్రోద్యమంలో స్త్రీల పాత్రను వివరించండి.

మహిళా పాత్ర - భావనలు

ఉద్దేశ్యం:

→ ఈ భాగాన్ని చదవడం వలన స్త్రీ స్థాయి స్థానం మార్చడంలో స్వతంత్ర ఉద్యమ పాత్రను తెలుసుకుంటారు.

* పార్లమెంటు రాష్ట్ర శాసన సభలో స్త్రీ ప్రాతినిధ్యం తెలుసుకుంటారు.

పరిచయం:

జనాభా శాస్త్రవేత్తలు మరియు గణాంక శాస్త్రవేత్తల అంచనా ప్రకారం ప్రపంచ జనాభాలో సగభాగం స్త్రీలు ఉన్నప్పటికీ సాంఘిక మరియు ఆర్థిక కారణాల వలన సమాజంలో ద్వితీయ స్థాయిని కలిగి ఉన్నారు.

ఓటు హక్కు ఉద్యమం:

20వ శతాబ్దం ఆరంభంలో ఆల్ ఇండియా అమెన్స్ కాన్ఫరేన్స్, నేషనల్ కాన్ఫేరేన్సే ఫర్ ఉమెన్స్ మొదలగు సంస్థలు స్త్రీల అభ్యునతె కొరకు ఆరంభించారు. 1915 సంవత్సరంలో స్త్రీలకు ఓటు హక్కు కల్పించాలన్న వినతి పత్రాన్ని సరోజిని నాయుడు బ్రిటిష్ పార్లమెంటులో సమర్పించారు. ఉమెన్స్ ఇండియన్ అసోసేషన్ బ్రిటిష్ పురుషులు ఆరంభించినప్పటికి భారతదేశ స్త్రీలకు ఓటు హక్కు కల్పించాలని వీరు తీవ్రంగా ప్రయత్నించేవారు. మాంటెంగ్ చేయ్స్ఫెర్ట్ చట్టం స్త్రీలకు ఓటు హక్కు విషయమై మౌనంగా ఉండటం వలన ఈ సమస్యను పరిశీలించడానికి సౌత్ బారే కమిటిని నియమించారు. ఈ కమిటికూడ స్త్రీలకు ఓటుహక్కు కల్పించాలని సిఫారసు చేయలేదు. 1919 చట్టం స్త్రీలకు ఓటు హక్కు కల్పించినప్పటికి స్త్రీలకు ఓటింగ్ హక్కు కల్పించే విచక్షణాధికారం ప్రావిన్స్కి వచ్చింది. అందువలనే మద్రాసు, బోంబాయి. యునైటెడ్ ప్రావిన్స్లు, మధ్య బెంగాల్, పంజాబ్, ప్రావిన్స్ స్త్రీల ఓటు హక్కుకు వ్యతిరేఖంగా ఉన్న నిభంధనలు సౌత్బారో కమిటి సిపార్సుకు ముందు కన్న అర్హతులు ఉన్నవారికే ఓటు హక్కు అధికారం ఉన్నది. ఆ అర్హతలకు అధనంగా ఈ కమిటి మరోమూడు అర్హతలు చేర్చింది.

1. ఆస్థి ఆధారంగా ఓటుహక్కు కల్గిఉండిన వ్యక్తి 25 సంవత్సరములు దాటిన భార్య
2. 25 సంవత్సరాలు దాటిన వితంతువు ఒకవేళ ఆమెభర్త చనిపోయె ముందు ఓటుహక్కు కలిగి ఉంటె
3. 21 సంవత్సరాలు దాటిన స్త్రీలు గ్రాడ్యుయేట్ ఈ కమిటి సిఫారుసుల తరువాత కూడా ఓటు హక్కు పొందిన స్త్రీల సంఖ్య చాలా స్వల్పం.

1919 చట్టం ప్రావిన్సలకిచ్చన విచక్షణాధికారాల వలన స్త్రీలకు ప్రావిన్షియల్ శాసనసభలో ఓటు వేసే అధికారం ఎన్నికయ్యే అవకాశం మరియు నామినేట్ చేయబడటానికి అవకాశం లభించింది. అయినప్పటికి ఈ చట్టం ద్వారా ఓటుహక్కులభించిన స్త్రీల శాతం కేవలం ఒక శాతమే. రౌండ్ టెబుల్ సమావేశాలలో భాగంగా ఏర్పాటు చేయబడిన ఓటు హక్కు కమిటి స్త్రీలకు ఓటుహక్కు అవకాశాలను విసృతం చేయాలని సిఫారసు చేసింది.

భారతప్రభుత్వం 1935 చట్టం 21 సంవత్సరాలు ఉండి దాటిన స్త్రీలకు ఓటు హక్కు కల్పించింది. అయితే ఈ క్రింది అర్హత ఉన్నవారికే అది వర్తిస్తుంది. అవి.

1. విద్యా
2. ఆస్తి లేదా ఈ రెండు వ్యక్తుల వితంతువులకు కూడా ఈ హక్కు కల్పించారు. ఈ చర్య ఫలితంగా దాదాపు 60 లక్షల స్త్రీలకు ఓటు హక్కు లభించింది. ఇదే సమయంలో 2.9 కోట్ల మగవారికి ఓటు హక్కు ఉన్నది.

1937లో జరిగిన ఎన్నికలలో 42 స్థానాలలో స్త్రీ అభ్యర్థులు ఎన్నికయ్యారు. మరో 5గురు నామినేట్ చేయబడ్డారు. ముగ్గురు స్త్రీలు మంత్రులు కాగా కొంతమంది శాసనసభల ఉపసభాపతులుగా ఎన్నికయ్యారు. 1939 సంవత్సరంలో రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం ఆరంభం అవ్వడంతో వారందరు రాజీనామ చేశారు. 1946 లో కూడా రాజ్యాంగ నిర్మాణ సభకు కొందరు స్త్రీలు ఎన్నికయ్యారు.

స్వాతంత్ర్యపు పుర్వకాలపు భారత రాజకీయలలో స్త్రీల పాత్రను సంక్షిప్తంగా ఈ విధంగా తెలపవచ్చు. అవి.

1. స్వాతంత్ర్యము కన్నా ముందు స్త్రీలు వివిధ దశలలో అనేక ఉద్యమాలు, రాజకీయాలలో పాల్గొనప్పటికి ఈ ఉద్యమాలలో వారి పాత్ర నామమాత్రం అని చెప్పవచ్చు.

2. కొన్ని ప్రముఖ వర్గాల స్త్రీలు మాత్రమే పాల్గొన్నారు

3. గాంధీజీ స్త్రీలను స్వాతంత్రోద్యమంలో భాగస్వాములుగా చేయడంలో ప్రదాన సాంఘిక దురాచారాల నుండి వారికి విముక్తి కల్పించడం.

4. ఈ ఉద్యమాలలో స్త్రీలు పాల్గొనడం వలన స్వాతంత్ర్యానికి ముందె తమకు ఓటు హక్కు కావాలని డిమాండ్ చేయగలిగారు

స్వాతంత్ర్యం తరువాత ఎన్నికల రాజకీయలలో స్త్రీల పాత్ర

స్త్రీల దృష్టిలో పరిశీలిస్తే 1947 తరువాత భారతదేశంలో స్త్రీల హెూదాలు గొప్ప మార్పు వచ్చిందని చెప్పవచ్చు. కారణం భారత రాజ్యాంగ వారికి రాజకీయరంగంలో న్యాయపరమైన హాదాలో పురుషులతో సమానమైన అవకాశాలను స్త్రీలకుకల్పించింది. ఇప్పటి వరకు పురుషులతో పోలిస్తే స్త్రీలకు తక్కువ అధికారాలు రాజ్యాంగ 14వ అధీకరణ ప్రకారం చట్టం దృష్టిలో స్త్రీలకు సమాన రక్షణ ఏర్పడింది. 15 అధికరణ స్త్రీల పట్ల చూపే ఎలాంటి వివక్షనైన నిషేధిస్తుంది. 16వ అధికరణ ప్రభుత్వ రంగంలో సమాన ఉద్యోగ అవకాశాలను కల్పిస్తుంది.326 వ అధికారణ భారతదేశంలో సర్వజనిన, వయోజనా ఓటు హక్కును కల్పిస్తుంది. అందువలన స్త్రీలకు రాజకీయ, సాంఘిక, రంగాలలో విరివిరిగా పాల్గొనే అవకాశం లభిస్తుంది. ఇంగ్లాండ్మరియు అమెరికా వంటి అభివృద్ధి చెందిన-దేశాలతో పోలిస్తే భారత మహిళలు పెద్దగా కష్టపడకుండానే ఓటుహక్కు పొందారు. ఈ ఓటు హక్కు ద్వారా మహిళలు దేశాది దేశాలను ఎంపిక- చేసుకునే అధికారం ఏర్పడింది. క్రింది గణాంకాలు మనకు ఏవైన విషయం తెలియజేస్తాయి.

1952-2019 సాధారణ ఎన్నికలలో పోలైన ఓట్లు

సాధారణ ఎన్నికలు	సంవత్సరం	పురుషుల ఓట్ల శాతం	స్త్రీల ఓట్ల శాతం	మొత్తం
1st	1952	53.00	37.10	60.50
2nd	1957	56.00	39.60	63.70
3rd	1962	63.31	46.63	55.42
4th	1967	66.73	55.48	61.33
5th	1971	60.90	49.11	55.29
6th	1977	65.63	54.91	60.49
7th	1980	62.16	51.22	56.92
8th	1984	68.18	54.60	63.56
9th	1989	66.13	57.32	61.95
10th	1991	61.58	51.35	56.93
11th	1996	62.06	53.41	57.94
12th	1998	66.78	57.88	61.97
13th	1999	63.97	55.64	59.99
14th	2004	60.03	53.64	58.07
15th	2009	60.24	55.82	58.03
16th	2014	67.09	65.63	66.40
17th	2019	67.18	67.01	67.00

మహిళలు ప్రతినిధులుగా మారినప్పుడు నిర్ణయాలు తీసుకునే శక్తి వారికి వస్తుంది. అటువంటి గౌరవప్రదమైన స్థానంలో ఉన్నప్పుడు వారి సమస్యల ను వారే నొక్కి చెప్పవచ్చు. కాని వాస్తవంగా అటువంటి న్యాయం వారికి దక్కడం లేదు కాని వాస్తవం అందుకు విరుద్ధంగా ఉంది. క్రింది గణాంకాలలో మహిళ ప్రతినిధుల వాస్తవ శాతాన్ని చూపుతున్నాయి.

లోక్‌సభలోను రాజ్యసభలోను మహిళల ప్రాతినిధ్యం

సంవత్సరం	లోక్‌సభలో సభ్యుల సంఖ్య	మహిళలు	% శాతం	రాజ్యసభలో సభ్యుల సంఖ్య	మహిళలు	% శాతం
1952	489	22	4.4	209	16	7.3
1957	494	27	5.4	237	18	7.5
1962	494	34	6.7	238	18	7.6
1967	523	31	5.8	240	20	8.3
1971	521	22	4.2	243	17	7.0
1977	544	19	3.4	244	25	10.2
1980	544	28	5.1	244	24	9.8
1984	544	44	8.1	244	28	11.4
1989	529	28	5.3	245	24	9.7
1991	509	36	7.0	245	38	15.5
1996	541	40	7.4	223	20	9.0
1998	545	44	8.0	245	15	6.1
1999	543	48	8.8	245	19	7.8
2004	543	45	8.10	245	28	11.4
2009	543	59	10.9	245	24	9.9
2014	543	61	11.2	243	27	11.1
2019	542	78		237	29	12.36

రాజ్యాంగ సవరణల తరువాత స్థానిక సంస్థలలో స్త్రీల ప్రాముఖ్యత

స్థానిక సంస్థలలో స్త్రీలకు 1/3 వంతు రిజర్వేషన్ కల్పించడానికి రాజ్యాంగానికి చేసిన 73, 74 సవరణల స్త్రీలకు రాజకీయాలలో గ్రామీణ, పట్టణ, ప్రాంతాలలో పాల్గొనే అవకాశాన్ని మరింతగా పెంచాయి. 1992లో చేసిన ఈ రెండు రాజ్యాంగ సవరణలు మహిళలకు గ్రామీణ మరియు పట్టణ స్థానిక సంస్థలలో 30 శాతం సీట్లనే మహిళలకే రిజర్వు చేసి భారత రాజకీయాలలో చరిత్ర సృష్టించింది. ఈ రిజర్వేషన్ల వలన దాదాపు 10 లక్షల మహిళా నాయకులుగా ఎంపిక కావడమేగాక నిర్ణయాలు తీసుకునే స్థానాలను కలిగి ఉండే అవకాశం కలిగింది. ప్రస్తుతం 6,32,248 మహిళా గ్రామ పంచాయితీలు, 43,046 పంచాయితీ సమితులు, మరియు 3955 జిల్లా పరిషత్తులు కలవు. అంతే కాకుండా మహిళా శిశు, సంక్షేమ శాఖ ప్రకారం 1997 సంవత్సరములో మనదేశంలో 18,956 మహిళా కౌన్సిలర్ల్ మరియు కార్పొరేటర్లు ఉన్నారు.

శాసన సభలో మరియు స్థానిక సంస్థలలో స్త్రీలకు రిజర్వేషన్లు

రాజకీయాలలో అధికంగా ప్రజలకు భాగస్వామ్యం కల్పించే మార్గాలను వెదకటానికి ఏర్పాటుచేసిన భల్వంతరాయ్ మెహతా కమిటీ తన నివేదికలో ప్రతీ గ్రామ పంచాయతీ నిర్ణయాలు తీసుకునే కమిటీలో ఇద్దరు మహిళలను కోఆప్ట్ చేసుకోవాలని సూచిస్తుంది మహిళా అంతస్తు, పరిస్థితులను అంచనా వేసి ప్రభుత్వానికి తెలపడానికి ఏర్పాటుచేసిన కమిటీ ఒక అడుగు ముందుకు వేసి పంచాయితీలో మహిళా పంచాయితీని ఏర్పాటు చేయాలని సూచించింది. అశోక్ మెహతా కమిటీ ప్రతి స్థానిక సంస్థలో ఇద్దరు ఎన్నికైన మహిళా ప్రతినిధులుండాలని సూచించింది. ఆ తర్వాత కాలంలో అనేక రాష్ట్రాలు ఈ సూచనను తమ రాష్ట్రాలలో అమలు చేశాయి. మహిళల అభివృద్ధికి తయారు చేసిన ప్రణాళిక (1988) స్త్రీలకు 1/3 రిజర్వేషన్ కల్పించాలని సూచించింది. మొదట 'పశ్చిమ బెంగాల్' ఈ సూచనను పాటించింది. ఆ తరువాత కేంద్ర ప్రభుత్వం రాజ్యాంగ 73, 74 సవరణల ద్వారా అమలులోకి తెస్తూ స్త్రీలకు గ్రామీణ, నగర స్థానిక సంస్థలో 1/3 శాతం రిజర్వేషన్లను కల్పించింది.

1996 సంవత్సరములో అప్పటి ప్రధాని పార్లమెంటులో మరియు రాష్ట్ర శాసన సభలో 33 శాతం రిజర్వేషన్లను స్త్రీలకు కల్పిస్తామని హామీ ఇచ్చారు. అందుకు అనుగుణంగా 1996లో రాజ్యాంగ 81వ సవరణను పార్లమెంటు ముందుంచారు. ఈ బిల్లును కొన్ని అభ్యంతరాలను పరిశీలించడాన్ని గీతా ముఖర్జీ నాయకత్వంలోని సెలక్ట్ (Select) కమిటీని పంచాయితీ ఆ కమిటీ బిల్లును క్షుణ్ణంగా పరిశీలించి తన సిఫారుసులలో ప్రభుత్వానికి నివేదించింది. కాని దేవెగౌడ తన పూర్వపు అభిప్రాయాన్ని మార్చుకొని మహిళలకు 33 శాతం బదులుగా 10 మంది 15 శాతం చాలు అనడం వలన ఆ బిల్లు ఆమోదం పొందలేదు. ఐ.కె. గుజ్రాల్ ప్రధానిగా ఉన్న సమయంలో తిరిగి ఈ బిల్లును ప్రవేశపెట్టడానికి ప్రయత్నించగా అల్పసంఖ్యాక, వెనుకబడిన వర్గాలకు చెందిన అన్ని పార్టీల సభ్యులు మహిళా రిజర్వేషన్లను తమ తమ వర్గాలకు రిజర్వేషన్ కావాలని పట్టుబట్టి అడ్డుకున్నారు. వాజ్‌పాయ్ ప్రభుత్వం ఇదే బిల్లును ప్రవేశపెట్టడానికి ప్రయత్నించగా తిరిగి ఆ యా వర్గాలవారికి రిజర్వేషన్ కావాలని (SC, BC, Minority) బిల్లు పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టకుండా అడ్డుకున్నారు. ఎన్నికల సమయంలో అన్ని రాజకీయ పార్టీలు తమ ఎన్నికల వాగ్దాన పత్రంలో స్త్రీలకు 33 శాతం రిజర్వేషన్లను కల్పిస్తామని ప్రకటించినప్పటికి ఎన్నికలు పూర్తయిన తరువాత ఆ హామీ మరిపోతుండటాన్ని ఇక్కడ ప్రధానంగా గమనించాల్సి ఉంటుంది.

స్త్రీలు రాజకీయాలలో పాల్గొనడంపై ఉన్న వివిధ పరిమితులు మరియు వాటి ప్రభావం:

ఈ క్రింది ప్రధాన కారణాల వలన భారత రాజకీయాలలో స్త్రీలు ఎక్కువ సంఖ్యలో పాల్గొనలేకపోతున్నారు. అవి.

1. స్వాతంత్ర్య ఉద్యమ కాలంలో స్త్రీల హోదాను సమాజంలో పెంచడానికి ప్రయత్నాలు జరిగాయి. దాని ప్రభావాన్ని రాజ్యాంగంలో స్త్రీలకు అన్ని రంగాలలో సమాన అవకాశాలను కల్పించడం వారి పట్ల వివక్షతను,నిషేదించడమే గాక కొన్ని నిబంధనలు వారికి అనుగుణాంగా చేసింది. కాని స్వాతంత్ర్యం తరువాత ఈ ఉత్సాహం క్రమంగా తగ్గి వారి అభ్యునతికి ఉద్యమాతే రాకపోవడం వలన మన సమాజంలో స్త్రీల పరిస్థితి దిగజారటం ఫలితంగా రాజకీయలలో స్వల్పంగా పాల్గొనడం జరుగుతుంది.

2. సాంఘిక ఆర్థిక కారణాలు మన సమాజంలో స్త్రీలు బాల్యంలో తండ్రి, యవ్వనంలో భర్త వృద్ధాప్యంలో కూమారుల సంరక్షనలో ఉండాలని అభిప్రాయాన్ని కలిగి ఉండటం, అనగా ఎప్పుడు ఇతరులపై ఆధారపడి ఉండాలనడం లేదా స్వతంత్రంగా ప్రవర్తించే అవకాశం లేకపోవడం, మరియు ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం లేకపోవడం వల్ల కూడ మహిళలు రాజకీయాలలోకి రాలేకపోతున్నారు.

3. మత వ్యవస్థలో కూడ స్త్రీలపై ఉన్నటువంటి మరొక ఆంక్ష. అన్ని మతాల ప్రవక్తలు పురుషులే. అందువల్ల మతం కూడ మహిళలను పురుషాధిక్యాన్ని అంగీకరించము కోరుతుంది. ముస్లిం మతంలో పరదా విధానం హింతు మతంలో కూడ పురుషులు ఏకచ్ఛత్రాదిపత్యం పై కలిగి ఉన్నారు.

4. ఆస్తిపై పురుషులకె వంశపారంపర్యం హక్కు ఉండటం, ఆస్తి విషయంలో మహిళలను చట్టం చాలా దూరంలో ఉంచింది. అనగా స్త్రీల అసమాన హెూదా, ఆస్తిలో వారికి లభించే తక్కువ వాట మొదలగునవి వారి బలహీనులలను చేసుకున్నాయి. పురుషులకు గుప్తదిపత్యాన్ని

కల్పిస్తున్నాయి. ఫలితంగా స్త్రీలకు రక్షణ తగ్గింది. రక్షణ తగ్గడం వలన పురుషుల పై ఆధారపడి పెరిగింది. తగినంత విద్యా ఉద్యోగ అవకాశాలు లేకపోవడం వలన మహిళల పరిస్థితి మరింతగా దిగజారింది. మరియు పరాదీనతకు కారణాంగా మారినది. స్త్రీలు ప్రజారంగంలో, రాజకీయంలో చురుకుగా పాల్గోనాలంటే. విద్యా ఉద్యోగ అవకాశాలు, ఆర్థిక స్థోమత పెంచడం, అన్నింటి కన్నా ముఖ్యంగా సామాజిక విలువలతో మార్పు తీసుకురావల్సి ఉంటుంది. అప్పుడే స్త్రీలు అన్ని రంగాలలో ఉత్సాహంగా పాల్గోని దేశ ప్రగతికి పాటుపడతారు. తమవంతు సాయాన్ని చేస్తారు.

<u>ప్రశ్నలు</u>

1. ఓటు హక్కు ఉద్యమం గురించి వివరించింది

2. శాసన సభలు మరియు స్థానిక సంస్థలలో మహిళలకు గల రిజర్వేషన్ సదుపాయాలను గురించి వివరించింది

3. రాజకీయాలలో పాల్గోనడంపై స్త్రీలకు ఉన్న వివిధ పరిమితులను వివరించండి.

3.1 పరిచయం : గత అధ్యాయంలో స్త్రీల స్వతంత్రోద్యమంలో స్త్రీల పాత్రను రాజకీయలలో స్త్రీల పాత్రను గురించి తెలుసుకున్నాము ఈ అధ్యాయాలు ప్రస్తుత భారతదేశంలో స్త్రీలు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలు. వీటితో పాటు స్త్రీల పట్ల కొనసాగుతున్న వివక్షా గురించి వారి హక్కుల గురించి స్త్రీ ఉద్యమం యొక్క మౌళిక భావజాలం గురించి తెలుసుకుంటాము.

3.2 అధ్యాయం యొక్క ఉద్దేశ్యం: ఈ పాఠాన్ని చదవటం వలన వీరు

1. అంగ వివక్షతను వ్యతిరేకంగా ఎటువంటి ఉధ్యమలు మహిళలు చేసారో తెలుసుకుంటాము.

2. మహిళా ఉధ్యమాలు పనితీరు, వాటి సామాజిక, రాజకీయ, ఆర్థిక అంజెండా ఏమిటినేవి గ్రహిస్తారు.

3. మహిళా ఉధ్యామాల భావ జాలాన్ని మిమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించ గలుగుతారు.

3.3 మహిళ ఉద్యమాల పుట్టుక, స్వరపం స్వభావం: 1960 దశకంలో భారతదేశంలో వచ్చిన అనేక ఉద్యమాలలో స్త్రీలు క్రియాశాల, పాత్రను పోషించారు. అప్పటికి స్వతంత్ర్యం వచ్చి దశాబ్దం దాటడం వలన అసంతృప్తిలో ఉన్న యువకులు, రైతులు, గిరిజనులు తమయొక్క వాణిని వివిధ రూపాలలో వెల్లబుచ్చారు. అందులో స్త్రీలు కూడా ఒక ముఖ్య పాత్రను పోషించారు. కొన్ని సార్లు ఈ అసంతృప్తిఉన్నవారు నక్సఅజం వైపు కూడా ఆకర్షితులైనారు. ఇలా భారతదేశంలో ధరల హెచ్చుదల మొదలుకాని అవినీతి, నిరుద్యోగం వంటివాటికి, వ్యతిరేఖంగా జరిగిన అనేక ఉద్యమాలలో స్త్రీలు తమ పాత్రను పోషించారు.

మహరాష్ట్రలో 'ధరలపెరుగుదల వ్యతిరేఖద్యోమంలో స్త్రీల కమిటి'. ధరల పెరుగుధలను నిరసిస్తులు అనేక కార్యక్రమాలు చేపట్టింది. కృత్రిమ వస్తు కొరతను సృష్టిస్తున్న వారిపై కఠిన చర్యలు చేపట్టాలని వేల మంది స్త్రీలు ఈ ఉద్యమాలను పాలుపంచుకున్నారు మున్నతగొరె, అహల్య, రంగనాయకర్, మంజుగాంధీ, తారారెడ్డి వంటివారు ఈ ఉద్యమాన్ని అద్భుతంగా నడిపించారు. బొంబాయిలో స్త్రీముక్తి సంఘటన, హైదరాబాదులో అభ్యుదయ స్త్రీ సంఘటన వంటి ఉద్యమాలు (సంస్థలు) ప్రారంభమైనాయి. ఇవి పితృ స్వామ్య వ్యవస్థను సవాలుచేస్తు, ప్రజాస్వామ్యబద్దంగా స్త్రీలు ఎదుర్కొంటున్న అనేక సమస్యలను లేవనేత్తాయి. 1975 లో ఐక్యారాజ్యసమితి ' అంతర్జాతీయ మహిళా సంవత్సరంగా పెర్కొంది. అదే సంవత్సరం భారతదేశంలో ఏమర్జెన్సి విధించటం జరిగింది. స్త్రీల హక్కులు కాలరాయటం. జరిగింది. ఈ ఎమర్జన్సి వ్యతిరేఖంగా స్త్రీలు అనేక ఉద్యమాలలో పాల్గొన్నారు. స్త్రీలలో ఈ చేతన్యం తనినంతరం కొనసాగింది. 1980 దశకంలో అనేక ప్రజా ఉద్యమాలలో స్త్రీల పెద్ద సంఖ్యలో పాల్గొనవచ్చు. రోజువారి జీవితంలో తాము ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలతో స్త్రీ ఉద్యమకారాలు, రచయితలు, అనేక వేదికలపై చర్చించి స్త్రీ సమస్యలపై సంఘం ఆలోచించినట్లు చేసారు.

స్త్రీ పురుషు నిష్పత్తిలో తగ్గుదల, ఉద్యోగం చేస్తున్న చోట, అంగవివక్షెత, అంగ నిర్ధారణ పరిక్షలు వంటి అంశాల పై స్త్రీ ఉద్యమకారాలు తమ గొంతును వినిపించాయస్త్ర. 1980 ప్రాంతాలలో పట్టణీకరణ పెరగటం వలన డిల్లి, బెంగుళూరు, హైదరాబాదు, వ ఋంబాయి వంటి పట్టణాలలో చేతన్యవంతులైన స్త్రీలు వరకట్నానికి వ్యతిరేకంగా అందాల పోటిలకు సినిమాల్లో పెరుగుతున్న అశ్లీల తకు వ్యతిరేఖంగా తమ నిరసనను తెలిపారు.

పర్యావరణ ఉద్యమం అయిన చిప్కొ ముముంటిలో స్త్రీలు చాలా చురుకైన పాత్రను పోషించారు. సత్యాగ్రహ పద్ధతులను అనుసరిస్తు, చెట్లును హత్తుకుంటు, చెట్లను నరికివేయకుండా అనాటి ఉద్యమంలో పాల్గొన్న మహిళలు చెట్లను కాపాడారు.

అలకనంద ప్రాతంలో చెట్లను ప్రభుత్వం వస్తు తయారిదారులకు అప్పచేప్పాగా ఆ ప్రాంతాలలో 150 గ్రామాలకు సంబంధించిన మహిళలు ఈ ఉద్యమాలలో పొల్గోని ప్రభుత్వం తన అదేశం ఉపసంహరించుకునేల చేశారు. ఈ ఉద్యమంలో ప్రముఖ పర్యావరణ వేత్త సుందర్‌లాల్ బహుగుణత్ పాటు గౌరాదేవి లాంటి మహిళ పర్యావరణ ఉద్యమకారాలు పనిచేశారు.

3.4 మహిళా ఉద్యమాల తీరు :

స్త్రీ ఉద్యమాలు నుంచి పితృస్వామ్య వ్యవస్థను వ్యతిరేఖిస్తు వచ్చాయి. ఐతే అవి పనిచేసే విధానంలో ప్రజాస్వామ్యబద్ధంగా ఉన్నాయి. తమ దృక్పదంలో స్వేచ్ఛా, ప్రజాస్వామ్య పాలన అంశాలు బలంగా పాఠించాయి. ఇతర దేశలలో స్త్రీ ఉద్యమాలను వీరు నిశితంగా పరిశీలించారు. పశ్చిమ దేశాలలో స్త్రీలు ఏ విధంగా అయితే కరపత్రాలతోను మెనిఫెస్టోలతను, తమ ఉద్దేశాలను తెలిపారో అదేవిధంగా భారతదేశంలో సైతు ఉద్యమకారులు అదె తీరుతో పనిచేసారు.

→ వీరు పితృస్వామ్య వ్యవస్థ వల్ల స్త్రీలు ఏరకంగా నష్టపోతున్నునారన్న విషయాన్ని తెలపగలిగారు.

→ స్త్రీల మధ్య సహృద్భావాన్ని నెలకొల్పి ఐక్యాంగా స్త్రీల సంఘటితంగా పొందేటట్లు చేసారు.

→ కులాలకు అతీతంగా, మతాలఅతీతంగా స్త్రీలకు ఐక్యపరచి స్త్రీ సమస్యల పరిష్కారం ఐక్యత కోసం ఉద్భవించారు

→ వివిధ వృత్తులలో ఉండే స్త్రీల సాధక బాడకాలను తెలుసుకొని వారు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యల గురించి చర్చించి పరిష్కార మార్గాలను అన్వేషించారు.

3.5 మహిళ హక్కుల ఉద్యమం యొక్క ఆర్థిక, సామాజిక, అజెండా:

1980 దశకంలో ప్రారంభమైన స్త్రీ వాద ఉద్యమాలతో కొంత చేతన్యం వచ్చిన మాట వాస్తవవే, ఆయినప్పటికి భాదితుల పట్ల ఏహ్య భావన, సమాజంలో వారి పట్ల తిరస్కృతిభావన, పోలిసు స్టాఫ్ వారి నిర్లక్ష్య ధోరణి స్త్రీ ఉద్యమకారులు తమ విధానాన్ని పునరాఅంచెటట్లు చేశాయి. ఈ స్త్రీల ఉద్యమకారులకి వ్యవస్థికృతమైన అధికారానికి మధ్య సంఘర్షన చోటు చేసుకుంది.

మహిళ ఉద్యమకారుల సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ అజెండా

→ చట్టాలలో రావలసిన మార్పులు సూచించారు.

→ మహిళ సాధికారత రావలసిన కృషిని వివరించారు.

→ విద్యార్థి దశ నుండి స్త్రీ పట్ల కల్పించాల్సిన అవగాహన గూర్చి చర్చించాలని వివరించారు.

→ మిడియాలోను వివిధ వేదికలపై స్త్రీ సమస్యలను చర్చించడం జరిగింది.

మహిళా సంఘాలు - వివిధ ఉద్యమాలు - వాటి ప్రతిఫలాలు

మహిళ హక్కుల కోసం ఉద్యమించిన వారు తమ సంఘర్షనలో భాగంగా అనేక సంస్కరణా అంశాలను స్పృశించారు అందులో కొన్ని ఇప్పుడు పరిశీలిద్దాం.

అసమంజసమైన కుటుంబ చట్టాలకు వ్యతిరేఖంగా సంఘర్షణ

స్త్రీ ఉద్యమకారులు ఒకవైపు స్త్రీల సమస్యలు పరిష్కారం కొరుతునే ఇంకొక వైపు వివాహం, విడాకులు, స్త్రీలకు ఆస్థి హక్కు, ఇటువంటి అంశాల పై చట్ట భద్ధంగా జరగాల్సిన ప్రక్రియలను నిర్ధేసించ సాగారు. (Personal law) స్థానంలో స్త్రీలకు న్యాయం చేసే చట్టాలను తేవటానికి వీరు కృషి చేశారు.

స్త్రీల పునరుత్పత్తి, హక్కుల కోసం జరిగిన కృషి

స్త్రీల పునరుత్పత్తి హక్కులపై పోరాటాలు చేశారు. అంగ నిర్ధారణ పరిక్షలు, అడపిల్లలు చిన్న వయస్సులో గర్భం ధరించడంఇటువంటి అంశాలపై ఉద్యమకారులు తమ స్వరాన్ని వినిపించారు. విరికి (ICMR) మరియు అంతర్జాతీయ ఆరోగ్య సంస్థ (WHO) వంటి సంస్థల నుంచి సహకారం లభించింది.

మధ్యపాన నిషేద ఉద్యమం

ఆంధ్రప్రదేశ్, మణిపూర్, మహరాష్ట్ర వంటి ప్రాంతాలలో మధ్యపానానికి వ్యతిరేఖంగా మహిళ ఉద్యమాలు నడిచాయి. ముఖ్యంగా ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 1992 నుంచి జరిగిన సారావ్యతిరేఖ ఉద్యమం, మాధ్యపాన నిషేద ఉద్యమంలో స్త్రీలు ప్రముఖ పాత్ర పోషించారు.

ఇటివల కొన్ని సంఘటనలు

2012 లో జరిగిన నిర్భయ అత్యాచార ఘటన దేశం మొత్తాన్ని కలిచివేసింది. దేశ రాజధానిలో బస్సులో వెళ్తున్న వైద్య విద్యార్థిని అత్యాచారానికి గురికావటం పట్ల దేశం మొత్తం అగ్రహ జ్వాలలు ప్రదర్విల్లాయి. ఈ ఘటనకు స్పందించిన పార్లమొంటు నిర్భయ చట్టాన్ని తిసుకువచ్చింది. అలాగే 2019 నవంబర్‌లో హైదరావాదుల పెటర్నరీ డాక్టర్ అత్యాచారానికి గురికావటం, చంపబడటం తెలుగు రాష్టాలలోనూ భారతదేశంలోనూ స్త్రీల పట్ల, జరుగుతున్న అన్యాయల పై మరోక సారి చర్చకు దారితీసింది. దీనిపై స్పందించిన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం స్త్రీ రక్షణకై దిశ చట్టాన్ని చేయటం జరిగింది.

ఇటివల కాలంలో (2021, డిసెంబర్) అమ్మాయిల వివాహ వయస్సు 18 నుంచి 21 కి పంచుచు పార్లమొంటుకి బిల్లు పెట్టడం జరిగింది. ఇది చట్టాంగా రూపాంతరం చెందితే, స్త్రీ పురుషు సమానత్వం పై ఒక సరైన చర్య ఆవుతుందని అలాగే తక్కువ వయస్సులో తల్లు కావడం వల్ల వచ్చె ఇబ్బందులు నుండి గట్టిక్కవచ్చు మహిళ ఉద్యమకారులు భావిస్తున్నారు.

ప్రశ్నలు:

1. మహిళ ఉద్యమాల పుట్టుక, స్వభావం పై వ్యాసం రాయండి
2. మహిళ ఉద్యమాల తీరు అవి లేవనేత్తిని వివిధ అంశాలను వివరించండి.
3. స్వతంత్రనంతరం జరిగిన వివిధ మహిళ ఉద్యమాలు, అవి సాధించిన ఫలితాలను విశధీకరించండి.

10. మహిళ రిజర్వేషన్ - ప్రత్యేక కేటాయింపు - చర్చ

విషయ సూచిక

10.0 లక్ష్యం
10.1 ప్రపంచ రాజకీయ ప్రాతినిధ్యంలో మహిళల స్థితి
10.2 భారతదేశ రాజకీయాలలో మహిళల స్థితి
10.3 భారత పార్లమెంట్‌లో మహిళా రాజకీయ ప్రాతినిధ్య బిల్లు
10.4 భారతదేశంలో పంచాయతి, మున్సిపాలిటీలలో మహిళా రిజర్వేషన్స్
10.5 మహిళా రిజర్వేషన్స్ - నామమాత్రమే
10.6 ముగింపు

లక్ష్యం:

స్త్రీలను దేవతలుగా ప్రకృతిగా చూస్తారు. కాని సమాజంలో వాళ్ళపట్ల చూపుతున్న చులకన భావం నుంచి బయటపడటానికి వారికి కొన్ని ప్రత్యేక కేటాయింపులు (రిజర్వేషన్స్) ఉండాలి. అలా వున్నప్పుడే వారు సమాజంలో ఎదుర్కొంటున్న అనేక అసమానతలనుండి బయటపడవచ్చు. అందుకే వారికి రాజకీయాలలో సమాన ప్రాతినిధ్యం కల్పించనప్పుడు వారు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలనుండి బయటపడటానికి వీలుంటుందని చెప్పడానికి వారికి ప్రత్యేకమైన కేటాయింపులు (రిజర్వేషన్స్) కల్పించాలని చర్చ.

10.1 ప్రపంచ రాజకీయ ప్రాతినిధ్యంలో మహిళల స్థితి:

ప్రపంచ వ్యాప్తంగా మహిళల నాయకత్వం, ప్రాతినిధ్యం, గుర్తింపు, సామర్ధ్యం గడచిన రెండు దశాబ్దాలలో బాగా పెరిగింది. మొట్టమొదట ప్రపంచంలోనే న్యూజిలాండ్ మహిళలకు ఓటువేసే హక్కు క్రీ.శ. 1897లో కల్పించింది. ఇది ఒక చారిత్రక పరిణామం. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత ఇంగ్లాండ్ ఇతర దేశాలు మహిళలకు ఓటుహక్కు కల్పించాయి. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యానంతరం సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కు కల్పించడం ద్వారా స్త్రీ పురుష తేడా లేకుండా అందరికి ఓటు హక్కు కల్పించడం జరిగింది. 1950 దశకంనుంచి మహిళా ప్రాధాన్యత కొంచెం కొంచెం పెరుగుతూ వచ్చింది. ఐక్యరాజ్య సమితి కూడా స్త్రీ పురుషులు సమానంగా ఉండాలని, మానవ హక్కుల ప్రకటనలో పేర్కొనడం జరిగింది. క్రమ క్రమంగా వారి ప్రాతినిధ్యం పెరుగుతూ వచ్చింది. ఐరన్‌లేడి (ఉక్కు మహిళ) శ్రీలంకలో శ్రీమతి బండారు నాయకి, భారతదేశంలో శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ, మార్గరెట్ థాచర్‌లాంటివారు కీలక పదవుల్లో అంతేకాక, ఐక్యరాజ్యసమితి కూడా మహిళా ప్రాధాన్యత పెంచడానికి ఎన్నో కార్యక్రమాలు చేపట్టింది. దీనివల్ల శాసన సభలో రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం క్రమంగా, క్రమంగా పెరుగుతూ వచ్చింది.

ప్రాతినిధ్యంలో మొత్తం ప్రపంచ పార్లమెంట్ స్థానంలో 9826కి 45013, మొత్తంలో 21.8%. దిగువ సభలో 8436లో 38076లో 22.2%. ఎగువసభలో 6937లో 1390 మహిళలు. రాజ్యాంగంలో 20%.

10.2 భారతదేశ రాజకీయాలలో మహిళల స్థితి

భారతదేశంలో మహిళలను ఒక దేవతగా, మాతృ మూర్తిగా, లక్ష్మీదేవిగా, సరస్వతిగా పూజిస్తారు. ప్రాచీన, మధ్య యుగాలలో రాజకీయ విధాన పరమైన నిర్ణయంలో మహిళల పాత్ర నామమాత్రమే. అందులో కొంతమంది తప్ప మిగతావారందరు వంటింటికి పరిమితంచేశారు. అంతేకాక అనేక ఆచారాల పేరుతో వారిని అవమానంతో కించపరిచేవారు.

భారతదేశ ప్రాచీన సింధునాగరికతనుంచి మహిళలను దేవతతో పోల్చారు. ఆ కాలంలో స్త్రీలు కీలకపాత్ర పోషించేవారు. తరువాత వేదకాలంలో లక్ష్మీదేవిగా, సరస్వతిగా, మాతృమూర్తిగా కీర్తించారుగాని తరువాత క్రమ క్రమంగా మహిళల పాత్ర తగ్గుతూ వచ్చింది. శ్రీరాముడు దేవుడుగా గుర్తించడానికి కారణం ఒకే భార్య ఉండడం. మహాభారతంలో చూడవచ్చు, మహిళలు భర్తని ఎన్నుకొనే అధికారం, హక్కు వుండేది. తరువాత బహుభార్యత్వం బాగా ప్రాచుర్యం పొందింది. దానిద్వారా మహిళల స్థితి ప్రాచీన, మధ్య యుగాలలో రాజకీయ విధానపరమైన నిర్ణయాలలో మహిళల పాత్ర కొంతమంది తప్ప అంతా నామమాత్రం అయ్యింది. తరువాత ముస్లింలు భారతదేశ దండయాత్రలో విజయం సాధించి సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించారు. ఆ

సమయంలో మొట్టమొదటిసారిగా సువిశాల సామ్రాజ్యంలో ముస్లింల పాలకుడైన ఇల్‌టుట్‌మిష్ తన కుమార్తెయైన రజియాని సుల్తాన్‌గా ప్రకటించాడు. తరువాత ఆంధ్రా ప్రాంతంలో కాకతీయ చక్రవర్తి అయిన గణపతిదేవుడు తన కుమార్తెయైన రుద్రమదేవిని రాణిగా ప్రకటించాడు. అది తప్ప భారతదేశ రాజకీయాలలో మహిళల స్థితి చాలా దయనీయమైన స్థితి. తరువాత మొగలుల పాలనలో ఒక అక్బరు చక్రవర్తి మహిళలకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చి తన భార్యయైన "జోదా" తన కోరిక మేరకే నడుచుకున్నాడు. ఆ కాలంలో వారి భార్యలకోసం అనేక చారిత్రమైన కట్టడాలు వెలిశాయి. ఉదాహరణకు తాజ్‌మహల్. అంతేతప్ప వారికి విధానపరమైన నిర్ణయాలలో వారి సలహాను తీసుకొనేవారు కాదు. *బ్రిటిష్ కాలంలో* మహిళల పట్ల మతం పేరుతో చోటుచేసుకుంటూ దురాచారాలైన బాల్యవివాహాలు, సతీసహగమనం, వితంతు పునర్వివాహంలాంటివి రూపుమాపడానికి చట్టాలు చేశారు.

భారతదేశంలో హిందుమతోద్ధరణలో భాగంగా ఆధునిక యుగంలో పునరుజ్జీవనం జరిగింది. అందులో మొదటివ్యక్తి రాజారామమోహనరాయ్. ఈ సమయంలోనే అనేక సంఘసంస్కర్తలు మహిళలపై జరుగుతున్న దురాచారాలను అందులో రామాబాయి, సావిత్రిబాయ్‌పూలే మహిళా అభ్యున్నతికి కొంత వరకు పాటుపడడానికి ప్రయత్నించారు. అందులో భాగంగానే. అంతేతప్ప రాజకీయ విధానపరమైన నిర్ణయాలలో ఎటువంటి మార్పురాలేదు. ఆచారాల పేరుతో జరిగిన అకృత్యాలు మహిళలను రాజకీయాలకు దూరంచేసి, వంటింటికి పరిమితం చేశాయి. అయితే 1890 కాంగ్రెస్ సమావేశానికి స్వర్ణకుమారిదేవి, బెంగాల్ ప్రాంతంనుంచి సభ్యునిగా ఎన్నికైంది మొట్టమొదటిసారి.

భారతదేశ స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో 1920-1947 క్విట్ ఇండియా ఉద్యమాన్ని సరోజినాయుడు, అరుణఅసిఫ్ అలీ లాంటి మహిళలు కీలకపాత్ర వహించారు. అయినప్పటికి వారికి తగిన ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వలేదు. స్వాతంత్ర్యానంతరం భారతదేశ అక్షరాస్యక కేవలం 18% మాత్రమే. అప్పటికి మహిళా అక్షరాస్యత చాలా స్వల్పం. రాజ్యాంగ నిర్మాణంలో వారి భాగస్వామ్యాన్ని కల్పించి అభిప్రాయాలను సేకరించారు. తరువాత భారతదేశంలో 1952 నుంచి సాధారణ ఎన్నికలలో మహిళ ప్రాతినిధ్యం కేవలం 4% మాత్రమే.

10.3 భారత పార్లమెంట్‌లో మహిళా రాజకీయ ప్రాతినిధ్య బిల్లు:

భారతదేశ స్వాతంత్ర్యము సిద్ధించాక, మూడు సంవత్సరాలకు భారత రాజ్యాంగాన్ని నిర్మించుకొని అమలులోకి తెచ్చుకొన్నాము. భారత రాజ్యాంగంలో ప్రాధమిక హక్కులు చేర్చబడ్డాయి. స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్య సమానత్వం ఇవ్వబడినది. అయితే మహిళలకు మాత్రము భారత రాజకీయాలలో చెప్పుకోదగ్గ పార్లమెంట్ స్థానాలు రాలేకపోయాయి. ఎందుకనగా భారత చరిత్రలో స్త్రీ దేవతేగాని, రాజకీయాలలో కాదు. కనుకే వారికి ప్రాధాన్యత పెంచడానికి అనేక రాజకీయ నాయకులు ప్రయత్నించారు.

ఆ ప్రయత్నంలోనే 1996 సెప్టెంబరు 12న మహిళా రిజర్వేషన్ బిల్లును దేవెగౌడ ప్రభుత్వం మొదటిసారి 81వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లు రూపంలో లోక్‌సభలో ప్రవేశపెట్టింది. తర్వాత దాన్ని కోసం పిపిల్సాకి చెందిన గీతాముఖర్జీ (దివంగత) నేతృత్వంలోని ఉభయసభల సంయుక్త పార్లమెంటరీ కమిటి ముందుకు పంపారు. అయితే లోక్‌సభ రద్దు కావడంతో మొదటిబిల్లు మురిగిపోయింది. 1998లో వాజ్‌పేయి నేతృత్వంలోని ఎన్‌డిఏ ప్రభుత్వం 84వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లు పేరిట 12వ లోక్‌సభలో రెండోసారి దీన్ని ప్రవేశపెట్టింది. అప్పుడు కూడా సభ రద్దు కావడంతో బిల్లుకు కాలం చెల్లిపోయింది. అంతేకాక NDA మూడోసారి 86వ రాజ్యాంగ సవరణ మళ్ళీ - 2002, 2003లో అధికారంలోకి వచ్చినప్పుడు అన్‌కామన్ మినిమమ్ ప్రోగ్రాంలో చేర్చింది. కాని పార్లమెంటు ముందుకి తేవడంతో విఫలమైంది.

14 ఏళ్ళ సుదీర్ఘకాలంలో ఎన్నో అడ్డంకులు ఆటంకాలు ఎదుర్కొంటూ వస్తున్న మహిళల 33% రిజర్వేషన్లు కల్పించే 108వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లు మార్చి 9, 2010వ తేదీన రాజ్యసభ ఆమోదాన్ని పొందడం ద్వారా సరికొత్త చరిత్ర సృష్టించింది. 62 ఏళ్ళ స్వాతంత్ర్య భారతంలో మొదటినుంచి అసమానతలకు, అణిచివేతకు గురవుతూ వస్తున్న మహిళా లోకానికి రాజ్యాధికారం పంచాలన్న ఉన్నతాశయంతో, ప్రభుత్వం పట్టు విడువకుండా వైఫల్యం ఎదురవుతుందన్న భయం ఉన్నా రాజ్యసభలో ప్రవేశపెట్టి అక్కడ విజయం సాధించగల్గింది.

బిల్లు ఆమోదం:

బిల్లుకు అనుకూలంగా 1862 ఓట్లు, వ్యతిరేకంగా ఒకటి. ప్రధాన పార్టీలైన కాంగ్రెస్, బిజెపి, కమ్యూనిస్టుల మద్దతు, తృణమూల్ కాంగ్రెస్ గైర్హాజర్, బియస్‌పి సభ్యులు వాకౌట్ చేశారు, 7గురు సభ్యులు సస్పెండ్ అయ్యారు.

అంతకుముందు 2010 ఫిబ్రవరి 25వ తేదీన ఈ బిల్లును కేంద్ర కేబినెట్ ఆమోదించింది.

బిల్లులోని ముఖ్యాంశాలు:

లోక్‌సభ, రాష్ట్రాల శాసనసభల్లోని మొత్తం స్థానాల్లో 33% స్థానాల్ని మహిళలకు రిజర్వ్ చేయడానికి అనుమతి కోరుతూ 108వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లును కేంద్ర న్యాయశాఖ మంత్రి వీరప్ప మొయిలీ రాజ్యసభ ఆమోదానికి 2010 మార్చి 8వ తేదీన ప్రతిపాదించారు. చట్ట సభల్లో మహిళలకు మూడోవంతు రిజర్వేషన్లు కల్పించడం ఈ బిల్లు ప్రధానోద్దేశం.

*ఈ చట్టం ఆమోదం పొందితే - 15 ఏళ్ళలో, మూడు సార్లు ఎనికల్లో మహిళ రిజర్వేషన్ అమల్లోకి వస్తుంది. ఇంకా అవసరమనుకుంటే పొడిగిస్తారు.

*మొత్తంపై అంశాలు అమల్లోకి వచ్చేందుకు రాజ్యాంగంలోని 330AA, 331, 333లను సవరించి కొత్తగా 330A, 332A, 334 ఆర్టికల్స్‌ను చేర్చాల్సి ఉంటుంది.

*ఇప్పటికీ చట్టసభల్లో అమల్లో ఉన్న SC,ST లకు చెందిన రిజర్వేషన్లలో కూడా మూడింట ఒకవంతు స్థానాల్లో ఆయా వర్గాల మహిళలకు ప్రాధాన్యం కల్పించాలి.

*లోక్‌సభ, శాసనసభల స్థానాల్లో జరిగే ఆంగ్లో - ఇండియన్ల నామినేషన్లలో కూడా రిజర్వేషన్ వర్తిస్తుంది.

*1996లో మహిళా రిజర్వేషన్ బిల్లును సమీక్షించిన కమిటీ ఇతర వెనుకబడిన తరగతుల మహిళలకు ఇందులో రిజర్వేషన్ కల్పించాలని నివేదిక ఇచ్చింది. దీంతోపాటు రిజర్వేషన్ల సౌకర్యాన్ని రాజ్యసభ, శాసనమండళ్ళకూ విస్తరింపజేయాలని కూడా సూచించింది. అయితే ప్రస్తుత బిల్లులో వీటిని కలపలేదు.

10.4 భారతదేశంలో పంచాయతి, మున్సిపాలిటీలలో మహిళా రిజర్వేషన్స్:

స్వాతంత్ర్యానంతరము భారతదేశంలో కమ్యూనిటీ డెవలెప్‌మెంట్ ప్రోగ్రామ్స్‌ని ఏర్పరచారు. అయితే అక్కడ మహిళా ప్రాధాన్యత చెప్పలేదు. తరువాత అనేక కమిటీలు సిఫార్సులు చేసిన పంచాయతిరాజ్, మున్సిపాలిటీలలో మహిళలకు సంబంధించి దాదాపు భారతదేశంలో అన్ని రాష్ట్రాలు 50% రిజర్వేషన్ కల్పించాయి. దీంతో క్రింది స్థాయిలో అనగా స్థానిక సంస్థలలో మహిళలకు ప్రాతినిధ్యంలో భాగంస్వామ్యంతో పాటు ఎన్నికలలో మహిళా అభ్యర్థుల సంఖ్య బాగా పెరిగింది.

*అవి పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీలు అభివృద్ధికి సంబంధించిన సంక్షేమ కార్యక్రమాలను ఎలా అమలు పరచాలి అనే కోణంలో సిఫార్సు చేశాయి. అయితే 1985 తరువాత పంచాయతీలకు, మున్సిపాలిటీలకు రాజ్యాంగబద్ధత కోసం ప్రయత్నాలు జరిగాయి. చివరకి 1993 ఏప్రిల్ 20న రాష్ట్రపతి శంకర్‌దయాళ్ శర్మ బిల్లులపై సంతకాలు చేయటంతో అవి రాజ్యాంగబద్ధతను, చట్టబద్ధతను కల్పించబడ్డాయి.

*అంతేకాక వారు ప్రాతినిధ్యం పెరగడంతో అన్ని రంగాలలో అభివృద్ధికి పాటుపడ్డాయి. రిజర్వేషన్ భారత ప్రజాస్వామ్యానికి మరికాస్త బలాన్ని కల్పించాయి. ఉదాహరణకు మహిళలకు స్థానిక పరిపాలనలో (పంచాయతి, మున్సిపాలిటీలలో) రిజర్వేషన్ కల్పించడంతో వనరులు, అధికారాలలో పురుషులతో సమానంగా పోటీ పడేలా చేసింది.

1) రాజకీయ సాధికారత: మహిళలకు 1/3వంతు పంచాయతి, మున్సిపాలిటీలలో రిజర్వేషన్ కల్పించడంతో ఎన్నికల్లో ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో వారి భాగస్వామ్యం మరింత పెరిగింది. వీరికి అనుభవంతో దేశరాజకీయాలలో వివిధ రకాలలో అది అధికార హోదాలలో వారు ప్రభావం చూపగల్గినారు. అంతేకాక గ్రామసభ, మున్సిపాలిటీ సమావేశాలలో హాజరులో 68 - 78% పెరిగింది.

(2) ఆర్థిక సాధికారత: గ్రామీణాభివృద్ధిలో మహిళలలో పనిచేసుకునేవారు విధాన రూపకల్పనలో చాలా చు రుకుగా పాల్గొంటు ఆర్థికంగాను, స్వాతంత్ర్యంలోను సాధికారతను సాధించారు.
(3) విధానాల నిర్ణయీకరణ: మహిళలకు పంచాయతీ, మున్సిపాలిటీలలో రిజర్వేషన్లు కల్పించడంవల్ల ఎని ్నక, నామినేటెడ్ సభ్యులుగాను, అధ్యక్షులుగాను నియమితులవ్వడంవల్ల వారు పనులలోను మరియు స మస్యలను ఎదుర్కొనడంలో సలహాలు ఇవ్వడంలో భాగస్వామ్యులు కావడంవల్ల వారికి వారే నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలో సిద్ధహస్తులు అవ్వడానికి తోడ్పడింది.

10.5 మహిళా రిజర్వేషన్స్ - నామమాత్రమే:

భారత రాజ్యాంగంలో పంచాయతీ, మున్సిపాలిటీలలో రిజర్వేషన్ కల్పించినా వారు నిజానికి నామ ంమాత్రమే ఉండిపోవాల్సిన పరిస్థితి వుంది.

(A) నిరక్షరాస్యత, మరియు తక్కువస్థాయి విద్య అభ్యసించిన మహిళలు ఎన్నిక కావడం.
(B) కుటుంబ బాధ్యతలు చూసుకుంటూ వీటిలో భాగస్వామ్యం కావడంవల్ల ఎక్కువ భారం.
(C) మాటలు, రాతలలో సరైన అవగాహనలేక భావాన్ని సరైన రీతిలో వ్యక్త పరచకపోవడం.
(D) సామాజిక, ఆర్థికంగా వెనుకబాటుతనం వంటివల్ల సరైన నిర్ణయాలు తీసుకోకపోవడం.
(E) మహిళల భర్తలు పంచాయతి, మున్సిపాలిటీలలో నాయకులుగా,క్రియాశీలకంగా వుండటంవల్ల భర్తల ు చెప్పినట్లు చెయ్యడం.
(F) ప్రవర్తన, రకరకాల వ్యక్తిత్వముగల అధికారాలు వ్యవస్థలు వుండటంవల్ల.
(G) స్థానిక ఉద్యోగులు వారిని తప్పుదారి పట్టించడం.
(H) రాజకీయ పార్టీలు, నాయకుల ఒత్తిడికి లోనవ్వడం.
(I) భర్తలు అధికారంలోకి చొచ్చుకుపోవడం, మహిళలను నామమాత్రముగా ఉంచడం.
(J) పురుషులు, స్థానిక ఉద్యోగులు అవినీతికి పాల్పడటం.

ముగింపు: ఇంటికి దీపం ఇల్లాలు, ఒక ఇంట్లో స్త్రీ చదువుకుంటే ఇల్లు మొత్తం బాగుపడుతుంది. అలాంటి స్త్రీకి మనం రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం కల్పిస్తే, ఖచ్చితంగా ఆ దేశం అభివృద్ధివైపు పరిగెడుతుంది. అవినీతి కర వైన, విలువలులేని పురుషాధిక్యత ఉన్న రాజకీయాలు వున్నంతకాలం ఆ దేశం సంపూర్ణ అభివృద్ధిని కాంక్షి ంచలేదు. కావున స్త్రీకి రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం తప్పనిసరి. అటువంటప్పుడే ఆదేశం సమానత్వం, స్వేచ్ఛ మొ దలైనవి రక్షింపబడతాయి.

Reference:-

(1) Women in Politics – A Cow Kay affair, write1 Nations
(2) Dasgupta Kalpana, Women on the Indian Science. Ab Linav Publication
(3) Nair, Tanaki: Women and Lawin Colonial: A Social History. National Law School of India University, Bangalore.
(4) Women: Feminism and Women's Reservation Bill. Economic and Political Weekly – December, 30 – 1995
(5) Paramatma Sharan "Public Administration in India" Meenakshi Prakashan, Meerut
(6) Chandra Sekhar B.K – "Panchayat Raj in India" Rajiv Gandhi Foundation. New Delhi – 2008

11. 73 & 74 రాజ్యాంగ సవరణలు - మహిళలు ప్రాధాన్యత

విషయసూచిక

11.0 - లక్ష్యం

11.1 - భారతదేశంలో పంచాయతిరాజు చట్టాలు - చరిత్ర

11.2 - 73 & 74 రాజ్యాంగ సవరణలు చట్టాలు రావడానికి కారాణాలు.

11.3 - 73 & 74 రాజ్యాంగ సవరణలు - రిజర్వేషన్స్

11.4 - పంచాయుతి మున్సిపాలిటి చట్టంలో మహిళలు సాధికారత

11.5 ముగింపు

లక్ష్యం:- 1993 నుంచి భారతదేశంలో మొట్టమొదట గ్రామాలు స్వయం పాలకులుగా వుండేది. అతరువాత క్రమంలో ఆప్పులు వల్ల గ్రామలలో స్వయంపాలన దూరం అయ్యాయి. తరువాత 73 & 74 రాజ్యాంగ సవరణలు వారికి ప్రాతినిధ్యం చట్టబద్ధం చేసాయి. ఇందులో మహిళలు 33% రిజర్వేషన్ ఇవ్వడం. ఈ చట్టంలో మహిళలు ముఖ్య ప్రాధాన్యాతను స్థానిక సంస్థలు కల్పించిన ప్రాతినిధ్యాన్ని గురించి చెప్పటము ఈ చాప్టర్ యొక్క ఉద్దేశ్యం.

11.1 - భారతదేశంలో పంచాయతిరాజ్ వ్యవస్థ లో మహిళ ప్రాతినిధ్యం - చరిత్ర:-

భారతదేశంలో పల్లెలు పట్టుకొమ్మలు మన భారతదేశ చరిత్రలో గ్రామాలు గణతంత్ర వ్యవస్థను పోలి వుంది. వాటికి అవే స్వయంపోషకాలుగా వుండేవి. వారికి వారే పరిపాలన చేసుకొంటు గ్రామాభివృద్ధికి పాటు పడేవారు. దక్షిణ భారతదేశంలో జాతులు పరిపాలనలో స్త్రీల ప్రాధాన్యతను అభివృద్ది ని చూడవచ్చు అయితే అక్కడ స్త్రీలను కాకతీయుల కాలంలో ఆంధ్రప్రదేశ్లో ప్రాంతాన్ని రాణి మాదమదేవి పరిపాలనకూడా వారి ప్రాధాన్యత వుంది అని చెప్పవచ్చు. శక్తిగాను చెప్పారే గాని వారికి గ్రామాధికారాలు కట్టబెట్టలేదు. తరువాత వచ్చిన అందరు పాలకులు తమ పురుషాధిక్యత చూపిస్తు వారిని ఒక అబలగానే వంటిటీ కి పరిమితం చేశారు. భారతదేశంపై ముస్లింల దండ్యాత్రలు తరువతా ముస్లింలపాలన మొదలైనప్పుడు అక్కడ "ఇల్ టుట్ మిష్" రజియా సుల్తాన్ ఢిల్లి చక్రవర్తిగా చేశారు. అయితే అక్కడ జరిగిన కుట్రలు వల్ల అవెం హత్యగా భావించబడింది. అయితే వారు స్థానిక పరిపాలనలో జోక్యంచేసుకోలేదు. తరువాత మొగల్లో అక్బర్ చక్రవర్తి తప్ప అందరు స్త్రీల పట్ట చిన్నచూపు చూసినవారె. విరుకూడ పారిపాలనలో జోక్యం చెసుకోలేదు. అంతెకాక బహుచార్యతం తో పాటు బాల్యవివాహలు సతిసహగమనం వంటి చర్యల వల్ల వారు అదిలోనే వారి భవిష్యత్ను పురుషులు నాశనం చేశారు.

అంగ్లేయులు భారతదేశంలో వర్తకం పేరుతో వచ్చి ఇక్కడవున్న ఐకమత్యలోపాన్ని గ్రహించి వారు భారతదేశాం మొత్తాన్ని ఆక్రమించేశారు. భారతదేశంలో కోన్ని ప్రాంతాలు తప్ప మొత్తం ప్రాంతాలు బ్రిటిష్ ఈస్ట్ ఇండియా కంపెని పరంఅయ్యింది. వారి పరిణామక్రమంలో వారు సమాజంలో జరుగుతున్న అసమానతాలు తగ్గించడానికి ప్రయత్నాంచేశారు. అందులో అసాంఘిక దూరాచారాలైన బాల్యవివాహలు, సతిసహగమనం, నిషేధం, వితాంతు పునర్వివాహలు పునరుద్దరణ లాంటి చర్యల వల్ల స్త్రీల పట్ల కోంత చోరవ చూపారు. అ సమయంలో లార్డ్ రిప్పెన్ మే18. 1882 లో స్థానిక స్వపరిపాలన వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. దినికి భారతదేశ చరిత్రలో ఒక ప్రత్యేక స్థానంవుంది. తరువాత 1920 - 47 లో మహత్మగాంధి నాయాకత్వంలో జాతియ ఉధ్యమంలోవున్నప్పుడు సరొజినిదేవి, లాంటి వారితో కలిపి గ్రామ స్వరాజ్యం కావాలాని ప్రయత్నించూరు. అప్పటి వరకు గ్రామలలో జమిందారులపై బ్రిటిషర్లు ఆదారపడేవారు. తరువాత భారత చట్టం1935 ప్రకారం స్వయంప్రతి ప్రత్తి గల పంచాయుతిలు అనే మాట వాడారు.

భారతదేశ స్వాతాంత్రాలంతారము స్థానిక సంస్థలను నెలకోల్పాలి అనే ఉద్ధెశ్యంలో బలవంత్రావేం, అశోక్ మెహత కమిటులు, G.V.K.రావ్ కమిటి, L.M. సింఘ్వి, R.S.Sarkaria కమిషన్ రిపోర్ట్, A. P. గ్రామ పంచాయుతిరాజ్ చట్టలు పనితిరును మరియు సలహలు తిసుకోవల్సిన చర్యలు స్థానిక సంస్థల

సాధికారకత గురించి పెర్కోన్నాయి. చివరికి 1993 లో 73 మరియు 74 రాజ్యాంగ సవరణలు చట్టం ద్వారా పంచాయుతిలని, మున్సిపాలిటిలకు రాజ్యాంగబద్దతిను కల్పించాయి. దానిలో స్థానిక సంస్థలలో మహిళలకు 33% రిజర్వ్వెషన్స్ ప్రాతినిద్యంలో ఇవ్వడం జరిగింది. మొదలు అంతగా అవగాహనలెని మిగాతా వ ుహిళాలు ఎన్నికలలో పోటి చేయలేక పోయారు. తరువాత 2001 నుంచి క్రమ క్రమంగా ప్రాతినిద్యం పెరుగుతూ ఇప్పుడు సంపూర్ణంగా పాల్గోంటు రాజ్యాంగం ఇచ్చిన వారి అవకాశాలను సద్వినియోగం చెసుకోంట ున్నారు.

11.2:- స్వాతంత్ర్యానంతరం సమాజ వికాస ప్రయోజనాలు - 73 & 74 రాజ్యాంగ సవరణలు పరిణామక్రవ ుం

భారత స్వాతంత్ర్యానంతరం భారత రాజ్యాంగాన్నీ అఖంచడం జరిగింది. అందులో స్థానిక సంస్తల ను ఆదేశిక సూత్రాలలోని 40 అధికరణలో పెర్కొనడం జరిగింది. అంతెగాక అధికరణ 246, 7 వ షెడ్యుల్డ్ లో కూడా స్థానిక ప్రభుత్వాల ను రాష్టలకు ఇవ్వటం జరిగింది. అంతేకాకుండా ఆదాయ వనరులు సమకుర్చటం లో కూడా స్థానిక ప్రభుత్వాలకే ఇవ్వడంజరిగింది. సమాజంలో C.D.P. కమ్యునిటి డెవలప్మెంట్ పోగ్రామ్ ప్రారంభించారు. అయితె ప్రజలు అనుకొన్నంతగా బాగాస్వాములు కాక పోవడంతో అవి విఫలంఅయ్యింది. దానితో బలవ్యంత్ రామ్ మెహతా అధ్యక్షతన 1957లో కమిటీని వెయ్యడం జరిగింది. ఈ కమిటి స్థానిక సంస్థలో ప్రజల భాగస్వామ్యాన్ని పెంచాలని, అధికార వికేంద్రీకరణ రాష్ట్రప్రభుత్వాలు చెయ్యాలని,దీనికోసం మూడు అంచెల విధానాన్ని సూచించింది. అయితే ఇది ప్రభుత్వ పథకాలు గ్రామాల వరకు చేరాలనే తప్ప రిజర్వేషన్స్ అధికారాల బదలాయింపు గురించి పేర్కొనలేదు.

అశోక్ మెహతా కమిటి:

తరువాత 1977 జనతా ప్రభుత్వ హయాంలో అశోక్ మెహతా కమిటీని ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. ఇది పంచాయతిరాజ్ వ్యవస్థకి స్వర్ణయుగం అని చెప్పాలి. ఎందుకంటే కమిటి రెండు అంచెల వ్యవస్థను సూచించింది. అంతేకాక జిల్లా, మండల స్థాయిలలో (SC/ST) జనాభా ఆధారంగా ప్రాతినిధ్యాన్ని కల్పించింది. అంతేకాక రాజకీయ పార్టీల భాగస్వామ్యాన్ని కల్పించింది. దీని ముఖ్య ఉద్దేశ్యం పంచాయితీలను రాజకీయ మరియు అభివృద్ధి సంస్థలుగా తయారు చెయ్యాలనితప్ప మహిళల భాగస్వామ్యాన్ని గుర్తించలేదు.

1985లో GVK రావు కమిటి కూడా పేదరికం నిర్మూలనా పథకాలు జిల్లాని యూనిట్ కేంద్రంగా తీసుకోవాలని ఎన్నికలు పంచాయత్‌రాజ్ సంస్థలను క్రమబద్ధంగా జరపాలని సూచించింది. ఇందులో రిజర్వేషన్స్ తప్ప మహిళల భాగస్వామ్యాన్ని గురించి పేర్కొనలేదు. అంతేకాక, సింఘ్వీ 1986, సర్కారియా కమీషన్ 1987, Dr.P.K. తుంగన్ కమిటి (1988)ల ఎన్నికలు క్రమబద్ధంగా జరగాలని, ప్రజల భాగస్వామ్యన్ని పెంచాలని సూచించాయి.

పంచాయతీరాజ్ రాజ్యాంగ సవరణ:

1991లో సాధారణ ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్ పార్టీ మెజార్టీ స్థానాలు కైవసం చేసుకొంది. తెలుగు జాతి గర్వించదగ్గ నాయకుడైన P.V. నరసింహారావు దేశ ప్రధానమంత్రి పదవి చేపట్టాక ప్రజాస్వామ్య అధిక భారతదేశంగా తీర్చిదిద్దాలని 73 మరియు 74 రాజ్యాంగ సవరణలను భారత పార్లమెంట్‌లో ప్రవేశ పెట్టడం జరిగింది. ఇందులో 73 రాజ్యాంగ సవరణ పంచాయతి సంస్థలతో (గ్రామరాజ్యం) సంబంధించినదిగాక, 74 రాజ్యాంగ సవరణ మున్సిపాలిటీకి సంబంధించిన సవరణలు. దీనితో భారతదేశంలో కొత్త విధానానికి అనగా కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను భాగస్వామ్యాన్ని చేసినట్లైయింది. దీనివల్ల ప్రజలకి స్థానికసంస్థలలో ప్రత్యక్షంగా ఎన్నుకొనే విధానాన్ని రాజ్యాంగబద్ధత కల్పించినట్లైయింది.

11.3 73 & 74 రాజ్యాంగ సవరణలు - మహిళా రిజర్వేషన్స్:

రాజ్యాంగంలోని IV Aభాగంలోని 40వ అధికరణ 73వ, 74వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లులకు ప్రేరణ. 1989లో రాజీవ్‌గాంధీ ప్రభుత్వం 64వ, 65వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లులను లోక్‌సభలో ప్రవేశపెట్టింది. 1989 ఆగస్టులో లోక్‌సభ వీటికి ఆమోదం తెలిపింది. కాని రాజ్యసభ వ్యతిరేకించింది. 1990లో వి.పి.సింగ్ నేతృత్వంలోని నేషనల్ ఫ్రంట్ ప్రభుత్వం నూతన రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లును లోక్‌సభలో ప్రవేశపెట్టింది. అయితే ప్రభుత్వం పడిపోయినందువల్ల బిల్లు రద్దయ్యింది.

1991 లో P.V. నరసింహారావు ప్రభుత్వం నూతన రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లును లోక్‌సభలో ప్రవేశపెట్టింది. 1992 డిసెంబరు 22న లోక్‌సభలో రెండు బిల్లులు ఆమోదముద్ర పొందాయి. డిసెంబరు 23న రాజ్యసభ కూడా అంగీకార ముద్రవేసింది. 1993 ఏప్రిల్ 20న రాష్ట్రపతి శంకర్ దయాళ్ శర్మ బిల్లులపై సంతకం చేశారు.

73 రాజ్యాంగ సవరణ:

1993 ఏప్రిల్ 24న 73 రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం (పంచాయితీలు) చట్టం అమలులోకి వచ్చింది. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 1994 మే 30న ఈ చట్టం అమలు ప్రారంభమైంది.

*73వ రాజ్యాంగ సవరణను రాజ్యాంగంలోని 11వ షెడ్యూల్‌లో చేర్చారు. దీనిక్రింద 29 విధులను పేర్కొన్నారు. దీని విధులకు సంబంధించి 243 నుంచి 2430 వరకు మొత్తం 16 అధికరణలు చేర్చారు.

74 రాజ్యాంగ సవరణ

1993 జూన్ 1 నుంచి 74వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం (మున్సిపాలిటీలు) అమల్లోకి వచ్చింది. దీని రాజ్యాంగంలోని 12వ షెడ్యూల్‌లో చేర్చారు. దీనికింద పేర్కొన్న విధుల సంఖ్య 18. దీనికి సంబంధించిన ప్రవేశిక 243(). ఇందులో మొత్తం 19 అధికరణలు (243 - 2432) చేర్చారు. ఇది ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 1994 మే 30 నుంచి అమల్లోకి వచ్చింది.

73వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం - వివరణ	74వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం - వివరణ
1) నిర్వచనం: 243 అధికరణలో పంచాయతి అంటే గ్రామీణ ప్రాంతస్వప్రభుత్వం. గ్రామం అంటే గ్రామ సభ.	243 R కింద ఏర్పడిన స్థానిక స్వపరిపాలనా సంస్థ
2) గ్రామసభ: ఏర్పాటు మూడంచెల పంచాయతిరాజ్ వ్యవస్థ 243 ఏర్పాటు.	3 రకాల మున్సిపాలిటీలు - 243 Q
3) నిర్మాణం: 243 C గ్రామ, మండల, జిల్లా స్థాయి ప్రత్యక్ష ఎన్నిక, అధ్యక్షులు ఎన్నిక పరోక్ష పద్ధతిలో	అధికరణ 243 R సభ్యుల ప్రత్యక్ష ఎన్నిక
4) రిజర్వేషన్: అధికరణ 243 D - ప్రతిస్థాయి పంచాయతిల్లో ఆప్రాంత జనాభా నిష్పత్తి ప్రకారం SC, STలకు కొన్ని స్థానాలను కేటాయించాలి. రిజర్వ్ చేసిన స్థానాల్లో కనీసం 1/3వ వంతు SC,ST వర్గాల స్త్రీలకు కేటాయించాలి. ప్రత్యక్ష ఎన్నిక ద్వారా భర్తీ అయ్యే సీట్లలో కనీసం 1/3 వంతు మహిళలకే కేటాయించాలి. (ST,ST మహిళలకు కేటాయించిన సీట్లతో కలుపుకొని) మూడు స్థాయిల పంచాయతీ అధ్యక్షుల పదవుల్లో SC,ST మహిళలకు కేటాయించిన స్థానాలను శాసనసభ నిర్ధారించాలి. మొత్తం అన్ని స్థాయిల అధ్యక్ష స్థానాల్లో మహిళలకు 1/3వంతు తప్పనిసరిగా కేటాయించాలి. ఈ చట్టం రాష్ట్ర శాసనసభలకు వెనుకబడిన వర్గాలవారికి పంచాయతి రాజ్	మున్సిపాలిటీలకు సీట్ల రిజర్వేషన్లు 243 అధికరణలో వివరించడం జరిగింది. 73వ రాజ్యాంగ సవరణలోని అంశాలను మున్సిపాలిటీలకు కూడా అన్వయించుకోవాలి.

వ్యవస్థలో రిజర్వేషన్లు కల్పించే అధికారం ఇచ్చింది.	
5) కాలపరిమితి: పంచాయతీల కాలపరిమితి 243E - ప్రతిస్థాయి పదవీకాలం 5 సంవత్సరాలు.	మున్సిపాలిటీల కాలపరిమితి - 243U పంచాయతి కాలపరిమితే మున్సిపాలిటీలకు అన్వయించుకోవాలి.
6) సభ్యుల అర్హతలు: 243F ఇద్దరికంటే ఎక్కువ సంతానం కలిగివుంటే పోటికి అనర్హులుగా నిర్ణయించారు.	243V - మున్సిపాలిటీ సభ్యుల అనర్హతలు అవే అంశాలు ఇక్కడ కూడా అన్వయింపు.
7) అధికారాలు - బాధ్యతలు: 243G	243 W మున్సిపాలిటిల అధికారాలు బాధ్యతాలు 12 వ షెడ్యులోని 18 అంశాలు.
8) ఆదాయ వనరులు: 243H పంచయతి ఆదాయ వనరులు	243 X మున్సిపాలిటి ఆదాయ వనరులు
9) రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం: 243I ఆర్థిక పరిస్థితిని సవిఎక్షించడానికి గవర్నర్ ప్రతి 5 సంవత్సరాలకు ఒకసారి ఒక ఆర్థిక సంఘాన్ని నియమిస్తారు.	243 Y రాష్ట్రఆర్థిక సంఘం దినికి కూడా అదే సంఘం ఉంటుంది.
10) ఎన్నికల సంఘం: 243K పంచాయతిరాజ్ వ్యవస్థల ఎన్నికల నిర్వహంకోసం రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘాన్ని ఏర్పాటుచేయాలి. సంఘం కమిషనర్‌ని రాష్ట్ర గవర్నర్ నియమిస్తారు.	243 ZA మున్సిపాలిటిల ఎన్నికల సంఘం పంచాయతి మున్సిపాలిటిసకు ఒకే ఎన్నికల సంఘం ఉంటుంది.

11.4 పంచాయతిలు. మున్సిపాలిటిలలో చట్టలో మహిళల సాధికారతి

పంచాయతిలు భారతా ప్రజాస్వామ్యనికి వెన్నుముక లాంటివి. తరువాత 73 & 74 రాజ్యాంగ సవరణలు బలంగా స్థానిక పరిపాలన ప్రజాస్వామ్యంలో పునర్‌నిర్మాణంలో ప్రజల భాగాస్వామ్యాన్ని, ప్రభావాన్ని చూపింది.

73 & 74 రాజ్యాంగ సవరణలో మహిళలు సాధికారతి:-

మహిళలలు స్థానిక పరిసాలనలో (పంచయతి, మున్సిపోలిటి) లో భాగాస్వామ్యంలో, సాధికారతలో, వనరులు, అధికారాలులో పురుషులలో పోటిపడెలా ఈ చట్ట సవరణలు కల్పించాయి. అందులో

(A) రాజకియ సాధికారత:- మహిళలకు 1/3 వంతు పంచాయతు మున్సిపాలిటిలలో రిజర్వవెషన్ కల్పించారు. దింతో పంచాయతి, మున్సిపాటిలలో ఎన్నికలలో ప్రత్యక్షంగాను పరోక్షంగాను బాగావారి బాగాస్వామ్యం మరింత పెరిగింది. దానితో పాటు విటి అనుభవంతో దిశ రాజకీయలలో వివిధ రకాల అధికారహోదాలలో వారు ప్రభావం చూపగల్గిగారు. అంతెకాక గ్రామసభ, మున్సిపాలిటి సమావెశాలలో హజరులో 68 - 78 % విపరితంగా పెరిగింది.

(B) ఆర్థిక సాధికారతి:- గ్రామికాభివృద్దిలో మహాళలలు పనిచేసుకోనే హక్కు విధాన రూపకల్పనలో చాలా చురుకుగా పాల్గోంటు అర్థికంగా ను స్వతంత్రలలో సాధికారతను సాదించారు.

(C) విధానాలు - నిర్ణయికరణలో:- మహిళలకు రిజర్వవెషన్లు ఇవ్వడంవల్ల ఎన్నిక నామినేషన్ సభ్యులుగాను, అధ్యక్షులుగాను నియమితులవ్వడం వల్ల, వారు పనులలోను, మరియు సమస్యలను ఎదుర్కోడంలో సలహలవ్విడం బాగాస్వామ్యులు కావడం వల్ల వారికి వారే నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలోను సిద్దహస్తులు అవ్వడానికి తోడ్పడింది ఈ చట్టం.

(D) వాక్ స్వరం పెరుగుట:- మహిళలకు రిజర్వవెషన్ ఇవ్వడం వల్లవారు ప్రత్యక్షంగాను, పరోక్షంగానో అధ్యక్షులుగా సభ్యులుగాను, స్థానిక పారిపాలనలో భాగాస్వామ్యం కావడంవల్ల రాజకీయ నాయకులు ఉదో

ృగ స్వామ్యం తో పాటు కలిసి విధ్యా, త్రాదునిరు, కుటుంబ సౌకర్యాలు, శుభ్రతా, ఆరోగ్యం, గ్రామాభివృద్ధి లాంటివి సాదించుటకు, క్లిష్ట సమస్యలను ఎదుర్కోంటు, విజయవాతంగా అభివృద్ధికి పాటుపడుతున్నారు.

(E) ఇతరుల మహిళల సాధికారతిక కృషి:- సమాజాన్ని మార్చడంలో మహిళలది చాలాకిలక పాత్ర. గృహపి ాంస, అత్యాచారాలు వాంటి అన్యాయం అవమానుచటం వాంటి వాటికి వ్యతిరేఖంగా స్వరాణి పెంచుతుం న్నారు అంతేగాక వాటిని తెలియజేస్తు హక్కులు, అధికారాలను కాపాడుకోనేలా ప్రయత్నించారు.

(F) మహిళల పట్ల హింస తగ్గుట:- మహిళలు, సభ్యులు, సర్పంచలు కావడంవల్ల వారు అన్ని విషయలు తెల్సుకొవడం, క్రియశిలకంగా వుండడం వల్ల గృహ హింస లాంటి అమనుష చర్యలు చాలా వరకు తగ్గిం ది. అంతెకాకుండా అలాంటి అఘయిత్యాలు చోటుచేసుకొన్న వెంటనే వారు స్పదింస్తూ, పోలిసులను అశ్రం యించి, న్యాయం జరిపెలా చూసుకొంటున్నారు.

ముగింపు:

స్త్రీని ఒక దేవతగా ప్రకృతి ఆధారంగా పూజిస్తారు. కాని వారిని రాజకీయలలో సమాన ప్రాతినిధ్యా న్ని కల్పించడంలో మాత్రమ ఎవెనుకంజ వెయ్యడం సమంజసం కాదు ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ కాలంలో బాగా పునాదులుపడ్డాయి. ప్రజలు చేత ప్రభుత్వాలు ఎన్నోకొబడిన సమాన ప్రాతినిధ్యం మాత్రము లేదు. ఆధుని క ప్రజాస్వామ్యలు ఎప్పుడైతే సమాన ప్రాతినిధ్యం స్త్రీకి కల్పించినప్పుడే అక్కడ నిజమైన ప్రజాస్వామ్యానికి గ ఎర్తింపు.

Reference:-

(1) Meheswari S.R. “Local Government in India” Agarwal publications – Agra - 2004

(2) Naswm Ahamad :- “India Public Administration” Ann publications. New Delhi

(3) Dhrabar k Panchayat Raj bill Rajuven ting people power” kurukshetra – 2004

(4) Barth Wal C.P & Leem kum Leishore: Public Administration in India, current perspectives” New Delhi – 2003

(5) Ashok Bajpai, & M.S.Varma “Panchayat Raj in India A new Thrust” Sahitya prakasham, Delhi - 1995

12. అనుభవం - గుణపాఠం

12.0 లక్ష్యం

12.1 భారతదేశంలో రాజకీయలలో మహిళల విజయాలు

12.2 భారత రాజకీయ ప్రాతినిధ్యంలో మహిళ రిజర్వవేషన్స్ ఒకకళ

12.3 పంచాయతిరాజ్ వ్యవస్థ చట్టాలలో అధికారంలో మహిళలు నామామాత్రమే

12.4 సాధించాల్సిన అంశాలు

12.0 లక్ష్యం :

భారతరాజకీయంలో మహిళ ప్రాధాన్యత సమాంగా లేదు. దాదాపుగా కొన్ని శతాబ్దలు స్త్రీ కి ప్రాముఖ్యత ఇవ్వలంటే వివక్షతను చూపుతూ వచ్చారు. కాలంమరింది. వారికి సమాన అవకాశాలు ఇవ్వలన్నా చట్ట సభలలో ప్రాతినిద్యం కల్పించే ప్రత్యేక రిజర్వేషన్లు కల్పించాలి. అయితే దాదాపు 25 సం. నుండి ప్రాతినిద్య బిళ్ళు పార్లమెంట్‌లోనే మగ్గుతూవుంది. ఇప్పటికి ఆ బిల్లు ఆమోదం జరిగి చట్టం రూపందాల్చలేదు. పంచాయతిరాజ్ చట్టం మహిళల ప్రాతినిద్యం ఇచ్చిన అది నామమాత్రమే అయ్యింది అని చెప్పడం ఈ చాప్టర్ యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యం.

12.1 భారతదేశంలో రాజకీయలలో మహిళల విజయాలు (ఇందులో అర్ధిక, రాజకీయ, సాంఘిక అంశాలు ఇమిడి ఉన్నాయి):

గడిచిన కొన్ని శతాబ్దలుగా భారతదేశంలో మహిళల పాత్ర గొప్ప మార్పులకు లోనౌతూ వచ్చింది. ప్రాచిన కాలంలో పురుషులలో సమాన స్థాయి కల్గివున్న భారతీయ మహిళలు మధ్యయుగంలో అధమస్థాయికి అణచబడటం, అనేకమంది సంఘసంస్కరణలు తిరిగి వారికి సమాన హక్కుల కల్పన కోసం కృషి చేయడం, ఇలా భారతదేశంలో మహిళల చరిత్ర అనేక సంఘటనల సమాహారంగా ఉంది. అధునిక భారతదేశంలో మహిళలు దేశ రాష్ట్రపతి, ప్రధానము లోక్‌సభ సభాపతి, ప్రతిపక్ష నాయకురాలు వంటి అత్యున్నత పదవలను అలంకారించారు. భారతదేశపు ఇటివలి రాష్ట్రపతి కూడా ఒక మహిళే.

చరిత్ర : ప్రాచిన భారతదేశంలో మహిళలు జీవితము అన్ని విభాగాలలో పురుషులతో సమాన హెూదా అనుభవించారని పరిశోధకుల అభిప్రాయం అయితే దినికి భిన్నమైన అభిప్రాయం వెలబుచ్చిన వారు ఉన్నారు. పతంజలి, కాత్యాయని వంటి ప్రాచిన భారత వ్యాకరణ కర్తలు రచనల ప్రకారం వేదకాలపు అరంభంలో వహిళ చదువుకోనే వారిని తెలుస్తుంది. ఆరంభంలో మహిళలు చదువుకోనే వారిని తెలుస్తారు. ఆ సమయంలో మహిళలు యుక్క వయస్సులో పెళ్ళి చెసుకొనే వారిని ఋష్వెద శ్లోకం తెల్పుతున్నయి. అద్యయాలు ప్రకారం వేదకాలపు ఆరంభంలో మహిళలు సమాన హెూదా హక్కులను అనుభవించేవారు. ఎదైనా తురువాత స్కృతులలో మహిళలు హెూద ఆస్తి మొదలయ్యింది. ముఖ్యంగా మనుస్కృతి బాబర్ వంటి ఇస్లాం రాజులు ఆక్రమణలు, మొఘల్ సామ్రాజ్యం తరువాత క్రైస్తవ మతం మొదలైనవి మహిళల స్వేచ్చను హక్కులు హరించాయి. మధ్యయుగ సమాజంలో మహిళలు స్థాయి ఇంకా దిగజరింది. కొన్ని వర్గాలలో సతి సహగమనం, బాల్యవర్ణాల సామాజిక జీవనంలో భాగమయ్యం భారత ఉపఖండపై ముస్లిం ఆక్రమణ, భారతియ సమాజంలో పరదా ఆచారాన్ని తెచ్చింది. రాజస్థాన్ రాజపుత్రిరంలో, జౌహర్ ఆచారం ఉండేది. భారతదేశంలో కొన్ని ప్రాంతలాలో దేవదాసీలు లేజా ఆలయ స్త్రీలు లైంగికంగా వేదింపులు చేసేవారు.

ఈ పరిస్థితులు మధ్య కూడా కొంత మంది మహిళలు రాజకీయ, సాహిత్యం విధ్య మత రంగాలలో రాణించారు. రజియా సూల్తానా విల్లని పారిపాలించిన ఏకైక మహిళ చక్రవర్తి. గొండు రాణి దుర్గావతి, పరిపాలన సాగించింది. 1590లో చాంద్‌బీచీ అల్మోద్ నగర్ రక్షించింది.నూర్జషన్ స్వార్వభౌమ అధికారాన్ని ప్రతిభా వంతంగా చెలాయించింది. శివాజి తల్లి జిజిమాబాయి యోధురాలుగా పరిపాలనాధికారిగాను చాటుకున్న సమర్ధ్యం వలన సమర్ధురాలైన రాణిగా మంచి తల్లిగా ఎగుమతికెక్కింది దక్షిణ భారతంలో చాలా మంది మహిళలు గ్రామాలు, పట్టణాలు, మండలాలను పాలించారు అనేక సామాజిక మత సంస్థలకు అధ్యుల్యరు.

భక్తి ఉద్యమం మహిళల హూదాని తిరిగి నిలపాడానికి ప్రత్నించి కొన్ని రకాల అణిచివేతలను అడ్డుకుంది. మీరాబాయి ముఖ్య వ్యక్తులలో ఒకరు.ఈ కాలపు మహిళ సారధి కవయిత్రులు అక్క మహదేవి, రమి జానబాయి, లాల్‌గౌడ్, భక్తి హిందు మతానికి మత్రమే పరిమితమైంది అనేక మంది ఉద్యమాలు స్త్రీ, పురుషుల మధ్య ఉన్న సామాజిక న్యాయాన్ని సమానత్వన్ని బహిరంగా చర్చించేవి.

బ్రిటిష్ పాలనలో స్త్రీలు మిగతా స్త్రీల కంటే సహజంగా శీలవతులు, ఎక్కువ ధర్మపరులు అని గమనించారు. బ్రిటిష్ వలస సమయంలో రామ్‌మోహన్‌రాయ్ ఈశ్వర్‌చంద్ర విధ్యాసాగర్. జ్యోతిరావుపులే మొదలైన సంఘసంస్కర్తలు మహిళా అభ్యున్నతికి పోరాడారు. విరేశలింగం పంతులు వంటి వారు వివిధ పరిస్థితిలో మార్పు చేసిన ఉద్యమం 1856 విప్లవ పజార్వివాహ చట్టానికి దారితీసింది. రమాబాయి వంటి చాలామంది మహిళా సంస్కర్తలు కూడా మహిళా అభ్యున్నతీ కృషిచేసి కర్ణటకలో కిట్టుర్ రాజ్య రాణి చెన్నమ్మ, రాణి అబ్బక్క రాణి లక్ష్మిబాయి బ్రిటిష్ వారికి వ్యతిరేఖంగా సైన్యాన్ని విడిపించారు.

చంద్రముఖి బాను, కాదంబినీ గరసూరీ, అనంద గోపాల్ జోషి వంటివారు స్త్రీలు పొందిన తోలితరం భారతీయ మహిళలలో కొందరు. 1917 లో మొదటి మహిళా సభ్యబృందం స్టేట్ సెక్రటరిని కలిసి మహిళలకు రాజకీయ హక్కులను డిమాండ్ చెసింది. విరికి భారతజాతి. కాంగ్రెస్ మద్దతు పలికింది. భారతదేశ స్వాతంత్ర పోరాటంలో భికాజికామా, డా.అనాభిసెంట్, అరుణ అసిఫ్ అలీ కృపరాణి, కస్తురి గాంధీ. ముర్తి లక్షిరెడ్డి, దుర్గాబాయి లక్షీ సెహగల్ మొదటి స్వతంత్రా భారతదేశ ఆవిర్బావం తరువాత. నేటి భారతీయ మహిళ విద్య, రాజకీయాలు మీడియా కళలు సంస్కృతి సేవా విభాగాలు విశ్లేషణ సాంకేతిక రంగాలు వంటి అన్నీ రంగాలలో పాల్గోంటోంది. పదిహేళ్ళపాటు భారతదేశపు ప్రధానమంత్రిగా ఉన్న ఇంధిరాగాంధీ ప్రపంచంలో ప్రధానమంత్రిగా ఎక్కువకాలం పనిచేసిన మహిళ అధికారిగా భారతదేశపు రాజ్యాంగం భారతీయ మహిళలందరికి సమానత్వ వివక్ష లేకుండా ఇచ్చింది.

1970లో భారతదేశంలో స్త్రీవాద ఉద్యమం ఊ పందుకుంది. మహిళ సంఘలలో దగ్గరకి వచ్చిన జాతీయస్థాయి సమన్వయలలో మొదటిది. మధురరౌడ్ కెను, 1979-1980 లో విస్తృతంగా నిరనలను ఎదుర్కొంది. జాతియఉద్యమం ద్వారా నిరసనలకు విస్తృత ప్రచుర్యం లభించింది. CPC, ఆడ శిశుభ్రోనాహత్యాలు, లింగ వివక్ష, మహిళా ఆరోగ్యం, స్త్రీ అక్షరాస్యత వంటి అంశాల మీద మహిళా ఉద్యమకారులు ఏకామైయ్యారు. భారతదేశం లో మహిళలా మీద మధ్యం హింసతో ముడిపడి ఉండడంతో అనేక మహిళా సంఘాలు మద్య పాన నిషేధ ప్రచారాన్ని ప్రారంబించాయి. ముస్లిమ్ స్త్రీలు ఆవాస్ చెప్పె పద్దతిని విమర్శసించారు. 1990లో విదేశీ దాతల ఏజెన్స్సిల ద్వారా నిధులతో క్రొత్త మహిళా- సంబంధిత NGO లు ఏర్పాడ్డాయి. SEWA (Self Emplyment Women Association) వంటి (NGO)లు భారతదేశంలో మహిళల హక్కులలో ప్రధాన పాత్ర పోషించాయి. చాలా మంది మహిళలు స్థానిక ఉద్యమాలలో నాయకురాళ్ళగా అవతరించారు. ఉదా. నర్మాధా బచావో- మేధా పట్కర్.

భారతప్రభుత్వం 2001. మహిళా సాధికార సంవత్సరం- స్వశక్తిగా ప్రకటించింది. మహిళా అధికార జాతీయ విధానం 2001లో అమల్లోకి వచ్చింది. 2006లో యిమ్రానా అనే ముస్లిం రేప్ బాధితురాలు మీడియాలో ఎక్కువ ప్రచారం పొందింది. దీనిని ఆల్‌ఇండియా ముస్లిం పారసన్‌లా బోర్డు స్వాగతించాయి. 2010 మార్చి 9 న అంతర్జాతియ మహిళా దినోత్సవం తరువాత రోజు రాజ్యసభ మహిళా రిజర్వేషన్ బిల్లును ఆమోదించింది. ఇది పార్లమెంటుగాను రాష్ట్ర శాసనసభల్లోను మహిళలకు 33% రిజర్వేషన్ను అందిస్తుంది.

మహిళలు సాధించిన విజయలు (సామాజిక, రాజకీయ, విధ్య, అర్ధిక అంశాలు)

→జాన్ ఇలిమిట్ త్రింక్ వాటర్ బెతూనే 1849 లో బెతూనే సర్కల్ ప్రారంబించింది. తరువాత కళాశాలగా వృద్ధి చెందింది. ఇది భారతదేశంలో మొదటి మహిళాకళశాల.

→1883 - 250 ద్రముఖ లను, కాదంచీనీ సంగూలీ, మొదటిమహిళా పట్ట భద్రులయ్యారు.

→కాదంబీని, గంగూలీ, అనందాగోపాల్ జోషి - మొదటి డాక్టర్లు.

→1916 June 2 వ సంఘ సంస్కర్త దాందోకేశవ్ కార్వేగారి చేత మొదటి మహిళా విశ్వవిద్యాలయం

→1917 విలక్షణమైన సామాజిక సేవకు గుర్తింపుగా పండితా రమాబాయి బ్రిటిష్ రాజ్ నుంచి కైజర్ - ఇ - హింద్ పురస్కారం పొందిన మొదటిమహిళ.

→1925 - సరోజిని నాయుడు భారతీజాతియ కాంగ్రేస్ కి భారతియ మొదటిమహిళ అధ్యక్షురాలు.

→1927 - ఆల్ ఇండియా వుమెన్స్ కాల్ఫరెన్స్ ఏర్పాటు చేయబడింది.

→ 1947 - స్వతంత్రం తరువాత యునైటెడ్ ప్రావిన్సులకి గవర్నర్ అయింది.

→1953 - విజయలక్ష్మిపండిట్ యునైటెడ్ నేషన్స్ జనరల్ అసెంబ్లికి మొదటి మహిళా అధ్యక్షురాలు.

→1959 - అన్నాచండే హైకొర్టుకి మొదటి మహిళ జడ్జి

→1963 - సుబేతి కృపవానీ ఉత్తరప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి.

→1966 - దుర్గ బెనర్జి - ఇండియన్ ఎయిరెలిన్స్ కి పైలట్

→1971 - కమలాదేవి చటోపాధ్యాయవర్గ - రామేన్ మెగా సన్స్ పురస్కారం

→1972 - కిరన్ బేడి - మొదటి (IPS) కి ఎంపికైన మహిళా అభ్యర్థి

→1974 - మదర్థెరిస్సా నోబెల్ శాంతిబహుమతిని పొందినమొదటి భారతియమహిళ

→1984 - May 23న బచెంద్రపాల్ మౌంట్ఎవరెస్ట్ ఎక్కిన మొదటి మహిళ

→1989 - జస్టిస్ ఎం. ఫాతిమా చీవీ సుప్రీం కోర్టుఆఫ్ ఇండియాకి మొదటి మహిళాగా ఎన్నికయ్యారు

→1997 - కల్పనాచావ్లా గగనంలోకి వెళ్ళిన మొదటి భారతజన్మీతా మహిళ

→ 2000 - కరణంమల్లీశ్వరి ఒలంపిక్ పతకం సాధించిన మొదటి మహిళ

→ 2002 - లక్ష్మీసెహగల్ భారతదేశ అధ్యక్ష పదవికి పోటిపడ్డ మొదటిమహిళ

→ 2007- ప్రతిభపాటిల్ భారతదేశపు మొదటి మహిళ రాష్ట్రపతి

→ 2009 - మీరాకుమార్ ఇండియన్ పార్లమెంట్ దిగువసభ లోక్‌సభకి మొదటి మహిళ స్పికర్

→ 2014 - సుమిత్రా మహాజన్ లోక్‌సభ స్పీకర్‌గా ఎంపికైంది

→ కిరణమజుందార్, ఒమెంట్‌కంపెని, లలితాగుప్త అతిశక్తివంతమైన సంపన్నుల జాబితాలోవుండవచ్చు

→ 1992 -93 అంకెల ప్రకారం భారతదేశంలో కెవలం 9.2% ఇళ్లుమాత్రమే స్త్రీల అధ్వర్యంలో నడుస్తున్నాయి.ఏమైనా దారిద్ర్యరేఖకి దిగువున వున్న ఇళ్లు సుమారు 35% వరకూ స్త్రీల అధ్వర్యంలో నడుస్తున్నాయి.

→ భారతదేశం స్వాతంత్రం వచ్చినప్పుటికి కెవలం 18% అక్షరాస్యతా అందులో మహిళ వాటా అత్యల్పం రక్షణాదిలో అక్షరాస్యతరేటు బాగాపెరిగింది.

12.2 భారత రాజకీయ ప్రాతినిధ్యంలో మహిళ రిజర్వేషన్ ఒక కల :

భారతదేశంలో మహిళలను ఒక దేవతా మూర్తిగా లక్ష్మీదేవిగా సరస్వతగా (చదువుల తల్లిగా) పూజిస్తారు. తరువాత కాలక్రమేణా ప్రాచీన యుగం తరువాత మధ్యయుగాలలో రాజకీయ, విధాన పరమైన నిర్ణయాలలో మహిళల పాత్ర నామమాత్రమే అందులో కొంతమంది తప్ప మిగతావారందరూ వారి ప్రాముఖ్యత తగ్గిస్తూ ఆచారాల పేరుతో వారిని అవమానం, కించపరుస్తూ వంటింటికి పరిమితం చేశారు.

ముస్లిమ్ దండయాత్రలు భారతదేశంపై చేశాక వారు భారతదేశంలో స్థిరపడి, సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించారు. ఆ సమయంలో మొట్టమొదటి సారిగా సువిశాల సామ్రాజ్యంలో ముస్లింల పాలకుడైన ఇల్‌టుటిమిష్ తన కుమార్తెను రజియాసుల్తాన్‌గా ప్రకటించారు. అ తరువాతే ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కాకతీయ చక్రవర్తి గణపతిదేవుడు తన కుమార్తె అయిన రుద్రమదేవిని రాణిగా ప్రకటించాడు. అది తప్ప భారతదేశ రాజకీయాలలో చెప్పదగ్గ మహిళ స్థితి చాలా దయనీయమైన స్థితి తరువాత మొగల్ పాలనలో ఒక అక్బర్ చక్రవర్తి మహిళలకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చి తన భార్య అయిన "జోదా" జననార తనకోరిక మేరకే నడుచుకున్నాడు అంతే తప్ప వారికి విధాన పరమైన నిర్ణయాలలో వారి సలహాను తీసుకొనేవారుకాదు బ్రిటిషర్ల కాలంలో మహిళల పట్ల మతం పేరుతో చోటుచేసుకుంటూ దురాచారాలైన బాల్యవివాహాలు, సతీసహగమనం, వితంతు పునర్వివాహం లాంటివి రూపుమాపడానికి చట్టాలు చేశారు. మహిళల పట్ల జరుగుతున్న దురాచారాలు కొంతవరకు తగ్గించ గలిగారు. మొదటగా జాతీయోద్యమంలో మహిళలలో స్వర్ణకుమారి దేశ్ బెంగాల్‌నుంచి సభ్యులుగా ఎన్నికైంది. అప్పటిలో అక్షరాస్యత చాలా తక్కువ. తరువాతే జాతాయోద్యమంలో చివరికి వచ్చేసరికి సరోజిని నాయుడు , అరుణ ఆసిఫ్ అలీ, దుర్గాబాయ్ దేశ్‌ముఖ్, లక్ష్మీ సెహగల్, కృపలాని లాంటి ఉద్యమాన్ని ముందుండి నడిపించారు. అందులో ప్రధానంగా క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం. ఆ తరువాత స్వతంత్రానంతరం భారతదేశంలో సాధారణ ఎన్నికలు మహిళా ప్రాతినిధ్యం కేవలం 4% మాత్రమే.

తరువాత భారతదేశ ప్రధానమంత్రిగా కొందురు మహిళాలుగా పెరుగాంచిన శ్రీమతి ఇందిరాగాంది భారతదేశ రాజకీయలలో ఒక వెలుగు వెలిగారు. అయితే ప్రాతినిధ్యం లో మాత్రమే 8% దాటలేదు. భారత చరిత్రలో స్త్రీ ని దేవతగాని, రాజకీయలలో కాదు. కనుకనే వారి ప్రాదన్యత పెంచడానికి అనేక రాజకీయ నాయకులు ప్రయత్నించారు. అప్రయత్నంలోనే 1996 Sep 2 న మహిళ రిజర్వేషన్ బిల్లును దేవగౌడ్ ప్రభుత్వం మొదటిసారిగా 81 రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లు రూపంలో లోక్‌సభలో ప్రవేశపెట్టింది. తర్వాత దానిని సమిక్ష కోసం ఉభయ సభలు సమావేశం ఏర్పాటు పంపగా లోకసభ రద్ధు కావడంతో మొదటి భిల్లు మురిగిపోయింది. 1998 లో వాజ్‌పాయి నేతృత్వంలోని NDA ప్రభుత్వం 84 రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లు పేరిట 12వ లోక్‌సభ రెండోసారి దినిని ప్రవేశపెట్టింది. సభ రద్ధు కావడంతో బిల్లు కు బిల్లుకు కాలం చెల్లిపోయింది. UPA ప్రభుత్వం మొదటి సారి 2004 లో అదికారంలోకి వచ్చినప్పుడు దినిని ఆన్ కామన్ మినిమమ్ ప్రోగ్రమ్ లో చేర్చింది. కాని పార్లమేంటు ముందుకు తెవడంతో విఫలమైంది

14 ఎల్ల సుదుర్ఘ కాలంలో ఏన్నొ అడ్డంకులు అటాంకాలు ఏదుర్కొంటున్న వస్తున మహిళల పాలనలో 33% రిజర్వేషన్ కల్పించి 108వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లు May 8-2010వ తేదిన రాజ్యసభ అమోధాన్ని పొందడం ద్వారా సరికొత్త చరిత్ర సృష్టించింది. అయితే ఇప్పటికి అ బిల్లు అమలలోకి రాలేదు. ఇప్పటికి మహిళలకు స్థానిక సంస్థలలో రిజర్వేషన్ సంపాదించుకోగలిగారు కాని చట్టసభలలో రిజర్వేషన్ తెచ్చుకోలేక పోయ్యారు. విటివాల్ల తరతారులాగ మహిళ వివక్ష వల్ల అనణావర్గాలుగా వుంటు ఇప్పటికైన వారి రాజకీయలలో ప్రాతినిధ్యం సంపాదించుకోలేక పోయ్యారు. వారి ఉనికి నామమాత్రంగానే ఉంటుంది. ఇది వారికి చట్టసభలలో రిజర్వేషన్ల కళాగా పోయ్యింది.

12.3 పంచాయతిరాజ్ వ్యవస్థ చట్టాలలో అధికారంలో మహిళలు నామామాత్రమే :

భారతరాజ్యాంగంలోను పంచాయితీ, మున్సిపాలిటిలో రిజర్వువేషన్ కల్పించి వారు నిజానికి నామామత్రమే ఉండిపోవల్సిన పరిస్థితి వుంది.

(A) నిరక్షరాస్యత, మరియు తక్కువస్థాయి విద్య అభ్యసించిన మహిళలు ఎన్నికకావడం

(B) కుటుంబ బాధ్యతలు చూసుకుంటూ వీటిలో భాగస్వామ్యం కావడంవల్ల వారికి ఎక్కువ భారం

(C) మాటలు, రాతలలో సరియైన అవగాహనలేక భావమే సరియైన రీతిలో వ్యక్తపరచకపోవడం

(D) సామాజిక, ఆర్థికంగా వెనుకబాటుతనం ఉండటంవలన సరియైన నిర్ణయాలు తీసుకోకపోవడం

(E) మహిళల భర్తలు పంచాయితీ, మున్సిపాలిటీలో నాయకులుగా, క్రియాశీలకంగా ఉండడంవల్ల భర్తలు చెప్పినట్లు చేయడం

(F) ప్రవర్తన, రకరకాలు వ్యక్తిత్వముగల అధికారాలు వ్యవస్థలు ఉండుటవల్ల

(G) స్థానిక ఉద్యోగులు వారిని తప్పుదారి పట్టించడం

(H) రాజకీయ పార్టీలు ఒత్తిడివల్ల నాయకులు ఒత్తిడికి లోనవడం

(I) భర్తలు అధికారంలోకి చొచ్చుకుపోవడం, మహిళలను నామమాత్రముగా ఉంచడం

(J) పురుషులు, స్థానిక ఉద్యోగులు అవినీతికి పాల్పడడం

12.4 సాధించాల్సిన అంశాలు :

విద్యలో స్త్రీల అక్షరాస్యత పురుషులతో పోల్చుకొంటే చాలా తక్కువుగా ఉంటుంది. స్త్రీలలో అక్ష్యరాస్యత పెరిగితేనే ఇతర వాటిపై వారి ప్రభావాన్ని చూపుతుంది. కాని ఇదిఇప్పటికి నెరవేరలేదు. అమ్మాయిలు పాఠశాలలో వెళుతున్న మద్యలోనే మనేస్తున్నారు. దీనికి కారణం పెదరికం సరైన సౌకర్యాలు లేని బడులు, మహిళా ఉపాధ్యాయుల కొరత, పాఠ్యాంశాల అంశాలలో లింగా పక్షపాతం, అమ్మాయిలు బలహీనంగా, అసహాయిలుగా

→ సాధారణ అంచనాలకు భిన్నంగా భారతదేశంలో అధికశాతం మహిళలుపనిచేస్తున్నారు. నేషనల్ డేటా కలెక్షన్ ఎజెన్సిలు పనివారిగా మహిళల సంఖ్య మీద తీవ్రమైన తక్కువ అంచనాలు ఉద్యమాన్ని నిజాన్ని ఒప్పుకున్నాయి. అయినప్పటికి పనివారిలో పురుషులకంటే స్త్రీలు చాలా తక్కువగా ఉన్నారు.

→ భూ హక్కులు, ఆస్తిహక్కులు విషయంలో వారికి భారతీయకుటుంబాలలో వారిపేర్ల మీద ఎటువంటి ఆస్తిని కల్గి ఉండరు. వీరు తండ్రి ఆస్తిలో భాగాన్ని కూడా పొందరు. వారిని రక్షించే చట్టాల అమలు తక్కువగా ఉండటంవలన మహిళలు భూమి,ఆస్తి మీదనే కొంచెం హక్కునే పొందగల్గుతున్నారు. ఇంకా కొన్ని భూ ఆస్తి హక్కులకి సంబంధించి మహిళల పట్ల వివక్ష చూపిస్తుంటాయి. అధికంగా పెళ్ళైన కూతుళ్ళ వివాహ వేధింపులు ఎదుర్కొంటున్నప్పటికి వారి పూర్వీక ఇంటిలో నివాస హక్కులు వుండవు. 2005 హిందూ చట్టాల సవరణతీరు ప్రస్తుతం మహిళలకు పురుషులతో సమానహూదా కల్పించారు.

→ పోలీసు రికార్డులు భారతదేశంలో అధిక నేర సంఘటనలు మహిళలమీద జరుగుతున్నట్లుగా చూపుతున్నాయి. మహిళమీద జరిగే నేరాల శాతం ఎక్కువగా ఉంటుంది అత్యాచారం, వేధింపుల కేసులలో సామాజిక నిందల కారణంగా చాలా కేసులు పోలీసుల వద్ద నమోదయ్యేవికావు.

→ లైంగిక వేధింపులు మొత్తం మహిళా కేసులలో సగానికి పైగా పని బాధలు, వేధింపులకు సంబంధించినవి ఉన్నాయి. మహిళల మీద పెరుగుతున్న లైంగిక వేధింపులకు కారణం పాశ్చాత్య సంస్కృతి.

→ 1961లో భారత ప్రభుత్వం వరకట్నం నిరోధ చట్టాన్ని అమలు చేసింది వివాహం కట్నం అడగటం చట్టవిరుద్ధం ఎమైనా చాలా కట్నం సంబంధించి గృహహింస ఆత్మ హత్యలు, హత్యలు నమోదు చేయబడ్డాయి.

→ బాల్య వివాహాలు ప్రపంచపు బాల్యవివాహాలలో 40% భారతదేశంలో జరుగుతున్నాయని చెప్పవచ్చు.

→ ఆడ శిశు హత్యలు, బలవంత గర్భస్రావాలు భారతదేశం అధిక స్థాయి

→ పురుష లింగ నిష్పత్తిని కలిగి ఉంది. భారతీయులు ఎక్కువమంది వారసుడు కావాలని, పురుషుడు పుడితే సమస్యలు రావని, స్త్రీ పుడితే అనేక సమస్యలు వస్తాయని, పుట్టకముందే గర్భ స్రావం చేయడం, పుట్టిన తరువాత వడ్ల గింజలువేసి చంపటంలాంటి చేయడం ద్వారా వారిని వివక్ష చూపుతున్నాం

→ గృహ హింస సంఘటనలు భారతదేశంలో ఎక్కువ వారిని రక్షించే చట్టం 2006 అక్టోబరు 26 నుంచి అమలులోకి

వచ్చింది

→మహిళలు వేశ్యా వృత్తిలోకి, ఇంటిపని లేదా బాలకార్మిక పనిలోకి బలవంతంగా పంపబడుతున్నారు.

→నేడు భారతదేశంలో మహిళల సగటు ఆయుర్దాయం అనేక ఇతర దేశాలతో పోలిస్తే తక్కువకానీ గత కొన్ని సంవత్సరాలుగా ఇది క్రమవృద్ధిని చూపిస్తుంది అయితే ఇది అనుకున్నంత స్థాయిలో లేదు. శక్తి హీనత, పోషకాహార లోపాన్ని చూస్తున్న 88% గర్భవతులు రక్త హీనతతో బాధ పడుతున్నారు.

ముగింపు:

ఒక ఇంటిలో మహిళ చదువుకుంటే ఇళ్లు బాగు పడుతుంది. నిజాయితికి, పరోపకారానికి సెవకి, నమ్మకానికి స్త్రీ ఒక నిదర్శనం అటువంటివారికి రాజకీయ ప్రాధినిత్యం కల్పించి కచ్చితంగా ఆదేశం అభివృద్ధి వైపు పరుగెడుతుంది. అవినితికరమైన, విలువలు లేని వివక్షతోగుడివున్న పురుషాదిక్యతో వున్న రాజకీయలువున్నంతాకాలం ఆదేశం సంపూర్ణ అభివృద్ధిని కాంక్షించలేదు. కావున స్త్రీకి రాజకీయ ప్రాధినిత్యం తప్పనిసరి అటువంటప్పడే ఆదేశం సమానత్వం, స్వేచ్చలు రక్షించబడుతున్నాయి.

From :

1. Women in Ancient India by clar Baddar ormt Series-2007 ISBN

2 .National Women Commission

3. Ministry of Women and. Child Development

4. Gender Inequality Index United Nations Development programme- October-2018

5. The Global Gender Gap-Report-2018

6. Women Background & perpective - Madhole Swatna

7. The History and Culture of the Indian people-By –R.C Manjundar

8. Women Medical Karnataka - Jyotsana Kamat

9. The Yellamma Culture-ML. Kamat